

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนารูปแบบ
งานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี

โดย

นายเจตน์ เหล่าวิระกุล และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ธันวาคม 2554

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนารูปแบบงานทอ
ร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี

คณะผู้วิจัย

นาย เจตน์ เหล่าวีระกุล

นักวิจัยหลัก

คณะที่ปรึกษา

1. ดร.กัญญา จิงวิมุตพันธ์

2. ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

3. นาย แสณ ศรีสุโร

4. ศ.ดร.ลิวิโอ โบโนโล

ทีมวิจัยในพื้นที่

1. นางสาว พัทธิดา ปรีเปรม

2. อาจารย์ ปัญญา แพงเหล่า

3. อาจารย์ ธวัช เงินลงกรณ์

4. นาย พงษ์ศักดิ์ ภูนาพรรณ

5. บุญเอียง แก่นอินทร์

6. นาย สาธร อารุโนทัย

ทีมวิจัยกลุ่มช่างทำทอโบราณ

1. นาย นอม พรหมศรี

2. นาย พิทยา ช่วยอาษา

3. นาย นาง บัวลิน ศรีสุภา

4. ไพบุลย์ พิมพ์ชาย

5. นาย วันชัย ศรีสุภา

6. นาย ปราภฏ เสมาชัย

7. นาง สมบูรณ์ เสมาชัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

จากอิทธิพลของสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในปัจจุบัน ทำให้เกิดผลกระทบต่ออาชีพหัตถกรรมการทำงานทองของเมืองอุบลเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการผลิตชิ้นงาน กระบวนการผลิต ตลอดจนรูปแบบของผลงาน ที่ผลิตออกมาล้วนได้รับผลกระทบเป็นอย่างยิ่ง จากวิถีการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มช่างทองเมืองอุบล จากรุ่นสู่รุ่น ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดความรู้ในเชิงช่าง เทคนิควิธีการที่แสดงออกให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนและ ความประณีต อันบ่งบอกถึงความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของงานทองเมืองอุบล ซึ่งคุณค่าของหัตถศิลป์เหล่านี้ยังมิได้มีการรวบรวม บันทึกข้อมูล ตลอดจนเผยแพร่ภูมิปัญญาเหล่านี้อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยจึงได้นำจากหลักการและเหตุผลในข้างต้น มาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของ การฟื้นฟูภูมิปัญญา งานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนาในรูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี โดยรายละเอียดของงานวิจัยประกอบไปด้วย การศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบและ ลวดลายของงานทองเมืองอุบลจากอดีตถึงปัจจุบัน ตลอดจนการพัฒนาในรูปแบบงานทองเมืองอุบลให้มีความร่วมสมัยเพื่อ ส่งเสริมทักษะเชิงช่าง ตลอดจนเผยแพร่ภูมิปัญญางานทองเมืองอุบลสู่สาธารณชน ด้วย หลักการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาให้ยังคงอยู่สืบไป

คณะทีมวิจัย

ธันวาคม 2553

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้เต็มไปด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่น อดทนหมั่นเพียร เฝ้าติดตามจนประสบผลสำเร็จ เป็นงานวิจัย โครงการค้นคว้าการผลิตเครื่องประดับทองโบราณเมืองอุบลเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาการ ออกแบบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นก้าวแรกที่น่าไปสู่ความหวังว่างานทองโบราณ เมืองอุบลราชธานีจะมีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอีกครั้ง

ความสำเร็จของงานวิจัยในวันนี้ ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนจาก สำนักกองทุนสนับสนุนการ วิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยการเปิดโอกาสให้นักวิจัยสร้างผลงานวิจัยคืนสู่ ชุมชนให้กับกลุ่มช่างทองโบราณ คร.กัญญา จิงวิมุติพันธ์ อาจารย์กาญจนา ทองทั่ว อาจารย์ปัญญา แพง เหล่า คร.สิทธิชัย สมานชาติ อาจารย์แสน ศรีสุโร ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาดูแลโครงการมาโดยตลอด รวมไปถึง กาญจนาภิเษก วิทยาลัยช่างทองหลวง อาจารย์สุวิเมธ ศรีสะอาด อาจารย์นิพนธ์ ยอดคำปัน และ ช่างทองทำงานโบราณทุกท่าน ที่คอยให้ความรู้งานทองเฉพาะด้านเทคนิคการผลิตขึ้นตัวเรือน เครื่องประดับโดยมิได้หวงวิชาความรู้ ตลอดจนทีมวิจัย นางสาวสุวิษา ผิวทอง นางพัชรดา ปรีเปรม ที่คอย ช่วยเหลือดูแลให้กำลังใจ ร่วมกันฝ่าฟันอุปสรรค อยู่ห่างๆจนทำให้โครงการนี้บรรลุวัตถุประสงค์ดังที่คาด ไว้

ท้ายที่สุด หวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางที่สามารถใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ และแก้ไขปัญหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มากนักน้อย ส่วนข้อบกพร่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้นไม่มากนักน้อย ผู้วิจัยขออภัยด้วยความยินดี

เจตน์ เหล่าวิระกุล

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนารูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1.) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของศิลปะงานทองโบราณ (2.) เพื่อการพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบล (3.) เพื่อเผยแพร่ศิลปะงานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานี งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

งานทองโบราณเมืองอุบลในปัจจุบัน ได้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มลูกค้ามีค่านิยมในการใช้งานเครื่องทองแบบโบราณลดน้อยลง กลุ่มผู้ประกอบการร้านทองไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้มากเท่าในอดีต ส่งผลให้มีการจ้างงานช่างทองโบราณลดลง ทำให้ช่างทองส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพอย่างอื่นแทน ภูมิปัญญาการทำงานทองของช่างทองโบราณเมืองอุบลฯ กำลังจะถูกกลืนและสูญหายไป เนื่องจากการไม่มีการสืบทอดภูมิปัญญางานทองโบราณในคนรุ่นใหม่

ผลการศึกษาประวัติงานทองพบว่างานทองของเมืองอุบลราชธานี มีมาตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2411-2453 ซึ่งหลังจากที่เจ้าขุนมูลนายในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้รับคำสั่งให้ย้ายมาประจำการตามหัวเมืองต่างๆ ทางวังหลวงจะทำการส่งช่างทองติดตามมาจากวังหลวงด้วย ซึ่งในสมัยนั้นคือ นายลุน ส่งศรี ซึ่งในขณะนั้นได้ถูกแต่งตั้งเป็น ท้าววรสาร (ลุน) ส่งศรี ข้าราชการฝ่ายวังหลวง มีหน้าที่ในการผลิตชิ้นงานเครื่องทองและ เครื่องราช ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ของเจ้าขุนมูลนาย ต่อมาได้มีการถ่ายทอดความรู้การทำทองสู่รุ่นลูก คือนายโพธิ์ ส่งศรี จากหลักฐานมิได้ถ่ายทอดต่อ จึงทำให้สูญหายไปจนในระบะต่อมา พ.ศ.2500 นายไพบูลย์ โหตระไวศยะ ซึ่งเป็นพ่อค้าทองรูปพรรณ ได้ชักชวน นายคำนึ่ง ยี่มีชัย มาทำงานทอง และมีเชื้อสายการทำทองที่ได้รับความรู้จาก ผู้เป็นลุง คือ นายประสาร สารพระ ซึ่งเป็นช่างทองหลวงสายเขมร มาทำงานทองในเมืองอุบล จึงเกิดการผสมผสานศิลปะงานทองโบราณของไทยกับศิลปะงานทองเขมรได้อย่างลงตัว

ทีมวิจัยได้ลงมือทำการเก็บบันทึกข้อมูลงานทองโบราณที่ยังคงหลงเหลือในลักษณะรูปภาพ ชิ้นงานชำรุด และ จากการบอกเล่าจากตัวช่างเอง ทีมวิจัยได้มีการแยกประเภทเป็น 2 แบบคือ 1.แบ่งตามรูปแบบ เช่น ทับทรวงสมอ สังวาลดอกจอก 2.แบ่งตามเทคนิค เช่น งานกระเปาะ งานขุด งานยอด งานทองโบราณส่วนมากจะมีลักษณะเป็นการฝังเพชรซีกแบบรองซับลีด้า ในอดีตการรองซับลีจะใช้ใ้ส่ถ่านรองกันก่อนฝังเพชรแต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้ จี๊เบ้าลีด้า จากการหลอมทอง

การพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบล ได้ดำเนินการ โดยเริ่มจากการให้กลุ่มทีมช่างทองเขียนตามจินตนาการของตนเองเป็นตัวหนังสือ แล้วนำมาให้ผู้วิจัยวาดสเกตภาพให้ดู จากนั้นจึงนำกลับไปให้กลุ่มช่างดูแล้วนำกลับมาปรับแก้ให้ตรงตามจินตนาการอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นกลุ่มช่างก็นำ

กลับไปลอกลายทับลายเส้น เพื่อฝึกมือในการวาดลาย ซึ่งต้องใช้ความพยายามและฝึกฝนซ้ำๆ หลายครั้ง จนเกิดความชำนาญ จึงได้ลงมือปฏิบัติการในการผลิตชิ้นงานทองรูปพรรณร่วมสมัย 2 เซ็ต คือ เซ็ตแม่น้ำมูล และเซ็ต ลายโบราณ ที่ได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มผู้บริโภคในการสำรวจความพึงพอใจ ซึ่งแต่ละเซ็ตจะผลิตชิ้นงานในรูปแบบของเครื่องประดับสร้อยคอ จี้ ปิ่นปักผม แหวน กำไล ด้วยกรรมวิธีเทคนิคผสมผสานการขึ้นตัวเรือนงานทองและทดลองเทคนิคใหม่ในการเชื่อมประกอบชิ้นงานทอง ต่างๆ ในงานทองโบราณร่วมสมัยทั้งสองเซ็ต

ตลอดระยะเวลาเกือบ 2 ปีของการวิจัยได้ทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ งานทองโบราณ โดยเริ่มจากการใช้สื่อทางเคเบิลทีวี เพื่อทำความเข้าใจ สืบหา ขอความร่วมมือ ในเก็บ รวบรวมข้อมูลงานทองโบราณ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น การจัดเวทีเสวนาค้นข้อมูลให้แก่ช่างทองและบุคคลผู้สนใจในลานพินิจภัณฑ์ในงานแห่เทียนเข้าพรรษาปี 2553 รวมทั้งสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่องานทองที่ทีมวิจัยได้ออกแบบไว้ และการจัดนิทรรศการเผยแพร่ต่อสาธารณะในงานแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานีปี 2554 ทำให้ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน และรู้จักงานทองโบราณของจังหวัดอุบลราชธานีเพิ่มขึ้น

สารบัญ

หน้า

คำนำ

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อ

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 คำถามการวิจัย	3
1.4 สถานที่ในการดำเนินโครงการ	3
1.5 กลุ่มเป้าหมาย	3
1.6 ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	3
1.7 ขอบเขตการวิจัย	4
1.8 ความสำคัญของการวิจัย	4
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.10 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	5

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของทองโบราณ	6
2.2 ทฤษฎีงานทองโบราณสมัยต่างๆ	10
2.3 งานทองโบราณเมืองอุบล	15
2.4 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	18
2.5 การออกแบบเครื่องประดับ	23
2.6 ส่วนประกอบสำหรับการออกแบบเครื่องประดับ	23
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเครื่องประดับ	30
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	38

สารบัญ ต่อ

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย	
3.1 วิธีดำเนินการวิจัย	39
3.2 กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา	39
3.3 ขอบเขตการวิจัย	41
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	41
3.5 แหล่งข้อมูล	42
3.6 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย	43
3.7 กระบวนการดำเนินการวิจัย	44
3.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.9 การดำเนินงานตามแผนวิจัย	50
3.10 การวิเคราะห์ข้อมูล	50
3.11 การตรวจสอบข้อมูล	50
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	
4.1 ประวัติความเป็นมาของศิลปะงานทองโบราณเมืองอุบล	51
4.2 ช่างทองเมืองอุบล	54
4.3 ข้อมูลพื้นฐานงานทองรูปพรรณโบราณเมืองอุบล	63
4.4 สภาพปัญหาในการพัฒนางานทองโบราณร่วมสมัย	97
บทที่ 5 การพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์งานทองโบราณร่วมสมัย	
5.1 การเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มช่างทอง	101
5.2 การออกแบบงานทองร่วมสมัย	104
5.3 ผลการสำรวจความพึงพอใจ ในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลการพัฒนารูปแบบงานทองร่วมสมัย	127
5.4 กระบวนการผลิตชิ้นงาน	136
5.5 รูปแบบงานทองร่วมสมัย	147
5.6 การเผยแพร่งานทองโบราณร่วมสมัยเมืองอุบลราชธานี	153

สารบัญ ต่อ

หน้า

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย	155
6.2 อภิปรายผลการวิจัย	158
6.3 อภิปรายแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	162
6.4 ปัญหาและอุปสรรค	163
6.5 ข้อเสนอแนะ	164

บรรณานุกรม	165
------------	-----

ภาคผนวก ก ภาพการดำเนินการวิจัย	168
--------------------------------	-----

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	174
--------------------------------------	-----

ประวัตินักวิจัย	184
-----------------	-----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดอุบลราชธานีได้ขึ้นชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งนักปราชญ์ มีศิลปวัฒนธรรมและหัตถศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันแสดงถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งหนึ่งในงานหัตถศิลป์ที่โดดเด่นคือ งานทองโบราณเมืองอุบลฯ ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง งานทองเหล่านี้นับเป็นงานฝีมือชั้นเลิศ ดังจะเห็นได้จาก ลวดลายอันละเอียดวิจิตรอ่อนช้อยผนวกกับฝีมือชั้นเลิศของช่าง ทำให้ชิ้นงานทองเหล่านี้มีเอกลักษณ์และ อัตลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดอุบลราชธานีทำให้ทราบว่าตั้งแต่สมัยเจ้าประทุมราชวงศา ผู้ปกครองเมืองอุบลราชธานีคนแรก ช่างทองในสมัยนั้นเป็นช่างที่ถูกส่งมาประจำการจากวังหลวง สมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีหน้าที่ในการผลิตชิ้นงานเพื่อใช้เป็นเครื่องยศเครื่องประดับ ต่อมาได้มีการพัฒนาให้ผลิตเป็นเครื่องใช้ไม่ว่าสอยที่ใช้ในพิธีกรรม เช่น กระโถน กระบี่ เป็นต้น ช่างทองเหล่านี้ได้ผลิตชิ้นงานต่างๆ ที่แสดงงดงามอ่อนช้อยประณีต ผนวกกับประโยชน์การใช้สอยของชิ้นงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางจิตใจ ที่ทำให้เกิดสุนทรียรส สร้างความสุขและความภาคภูมิใจเมื่อได้สัมผัสหรือพบเห็นมาจนถึงปัจจุบัน

ทองโบราณจังหวัดอุบลราชธานีที่มีชื่อเสียงนั้นเป็นลักษณะของงานทองฝังเพชรชิก นอกจากเป็นที่นิยมใช้กันในจังหวัดแล้ว คนทั่วไปก็นิยมชอบเครื่องประดับแบบนี้ด้วยเช่นกันทั้งรูปแบบของไทยและฝรั่งที่มีรูปทรงเป็นรูปสัตว์ เช่น ผีเสื้อ ปู (นฤมล โหตระไวศยะ, 2539: 289) อย่างไรก็ตามนักวิชาการยังไม่สามารถหาหลักฐานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของงานทองฝังเพชรชิกว่ามีมาตั้งแต่ พ.ศ.ใด แต่ได้มีการประมาณการว่าน่าจะเริ่มการทำงานทองฝังเพชรชิกในประเทศไทยอย่างน้อยตั้งแต่ตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา และเผยแพร่เข้ามาสู่เมืองอุบลฯ ในช่วงต่อมา ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดอุบลราชธานีในสมัยการปกครองเมืองของท้าวประทุมราชวงศาในข้างต้น จากการสนับสนุนของเจ้าขุนมูลนายในสมัยนั้น ทำให้งานทองโบราณเมืองอุบลฯ เริ่มความเฟื่องฟูและได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีการพัฒนารูปแบบและลวดลายที่สวยงามหลากหลายมากยิ่งขึ้น ต่อมาได้มีอิทธิพลต่อความนิยม การสวมใส่เป็นเครื่องประดับในงาน

และพระราชพิธีสำคัญต่างๆในหมู่สังคมชั้นสูงของคนในจังหวัดอุบลราชธานี จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับงานทองจังหวัดอุบลราชธานีที่แสดงออกถึงทักษะความสามารถในเชิงช่างชั้นสูงที่ถูกสร้างสรรค์ออกมาให้เห็นจากความสวยงามของลวดลายอันละเอียดอ่อน ประณีต ที่ปรากฏอยู่บนชิ้นงาน อันเป็นตัวบ่งชี้ คุณค่าและควมมีอารยธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีนั่นเอง

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพบว่า ความเฟื่องฟูของงานทองเมืองอุบลฯ กำลังลดลงเรื่อยๆ อย่างน่าวิตกเนื่องจากการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้การสวมใส่ทองโบราณลดลงไปด้วยตามลำดับ กลุ่มผู้ประกอบการร้านทองไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้มากเท่าในอดีต ส่งผลให้มีการจ้างงานช่างทองโบราณลดลง ทำให้ช่างทองส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพอย่างอื่นแทน นอกจากนี้สิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญของปัญหาในข้างต้นคือ ภูมิปัญญาการทำงานทองของช่างทองโบราณเมืองอุบลฯ กำลังจะถูกกลืนและสูญหายไปไม่ช้า เนื่องจากไม่มีการสืบทอดภูมิปัญญา

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่องานทองโบราณเมืองอุบลเป็นอย่างมาก กลุ่มลูกค้ามีโอกาสใช้งานเครื่องทองแบบโบราณลดน้อยลง กลุ่มผู้ประกอบการร้านทองก็ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้คล่องแบบในอดีต กลุ่มช่างทองก็ขาดการว่าจ้างจากผู้ประกอบการ ทำให้ช่างทองโบราณในท้องถิ่นได้ถูกกลืนเลือนไป ช่างทองแบบโบราณส่วนใหญ่ ได้หันไปประกอบอาชีพอื่น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้มีผู้สืบทอดวิชาช่างทองแบบโบราณมีจำนวนลดลง จึงเป็นที่น่าห่วงใยว่าภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่านี้จักขาดการสืบทอดจนอาจจะกลายเป็นปัจจัยให้สูญหายไป ก่อนที่สังคมจะตระหนักถึงคุณค่า

จากการพูดคุยกับผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้ประกอบการร้านทองและช่างทำทองในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นว่าการมีการศึกษาถึงแนวทางที่จะฟื้นฟูและสืบสาน ภูมิปัญญางานทองแบบโบราณในท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป ด้วยการประสานความร่วมมือจากกลุ่มผู้ประกอบการร้านทอง กลุ่มช่างทำทองแบบโบราณ กลุ่มผู้รักงานทองโบราณ กลุ่มเจ้านายเก่าให้เข้ามามีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์และพัฒนางานทองแบบโบราณร่วมสมัย พร้อมทั้งฟื้นฟูเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการร้านทอง และช่างทำทองแบบโบราณ ซึ่งจะเป็นการฟื้นฟูความรู้เรื่ององงานทองแบบโบราณเมืองอุบลสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมาและกระบวนการผลิตของศิลปะงานทองโบราณ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนารูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม
3. เพื่อเผยแพร่ศิลปะงานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้าง

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 คำถามวิจัยหลัก

รูปแบบการพัฒนาภูมิปัญญางานโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนางานทองร่วมสมัยควรมีลักษณะอย่างไร

1.3.2 คำถามวิจัยย่อย

รูปแบบงานทองร่วมสมัย รูปแบบใดบ้าง ที่ได้รับการพัฒนาจากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของเมืองอุบล มาจากการพัฒนาภูมิปัญญาและศักยภาพของช่างทองโบราณเมืองอุบล และรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาจะได้รับการเผยแพร่สู่เมืองอุบลราชธานีได้หรือไม่

1.4 สถานที่ในการดำเนินโครงการ

อำเภอเมืองอุบลราชธานี และอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

1.5 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) กลุ่มช่างทองจังหวัดอุบลราชธานี 2) ผู้ประกอบการร้านทองรูปพรรณ 3) นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 4) อาจารย์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และ 5) บุคคลทั่วไป

1.6 ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ระหว่างเดือน 1 มกราคม 2553 – 31 ธันวาคม 2553

1.7 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านการออกแบบ

การวิจัยการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนาารูปแบบงานทอร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยการหาวิธีการในการการพัฒนาภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนาารูปแบบงานทอร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งรูปแบบที่จะได้รับการออกแบบ มีดังนี้ ชุดเครื่องประดับสร้อย แหวน ต่างหู และ จี้

1.8 ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยสามารถเป็นข้อมูลที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับงานทอโบราณภายในจังหวัด อุบลราชธานี ซึ่งข้อมูลที่ได้มาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ รูปแบบและลักษณะงานทอโบราณ, ภูมิปัญญาการออกแบบงานทอของช่างทอในสมัยก่อน, และการออกแบบพัฒนางานทอในปัจจุบัน ให้มีรูปแบบร่วมสมัยรวมกับการผสมผสานลวดลายทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนางานทอโบราณ, การพัฒนาช่างทอให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดการส่งเสริมการจำหน่ายงานทอโบราณที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้มีการรวบรวมบันทึกข้อมูลประวัติ เป็นมาของศิลปะงานทอแบบโบราณเมืองอุบลราชธานี จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์งานทอแบบโบราณร่วมสมัย
3. ได้เผยแพร่ศิลปะงานทอแบบโบราณใน เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่างานทอโบราณจังหวัดอุบลราชธานี
4. ได้ประยุกต์ศิลปะงานทอโบราณให้ร่วมสมัยในยุคปัจจุบัน
5. ได้สร้างอาชีพให้กับกลุ่มช่างทอในจังหวัดอุบลราชธานี

1.10 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

งานทองร่วมสมัย หมายถึง ชุดเครื่องประดับที่มีคุณลักษณะตามสมัยนิยม ในที่นี้เป็นการออกแบบและจัดทำชุดเครื่องประดับ โดยการนำแบบของเครื่องประดับทองในท้องถิ่นมาเป็นพื้นฐานความคิดผสมผสานกับรูปแบบ สีสัณและลวดลายของเครื่องประดับในยุคปัจจุบัน สร้างชิ้นงานเครื่องประดับได้อย่างตรงความนิยมของผู้บริโภค

งานทองโบราณ หมายถึง เครื่องประดับที่ตกแต่งร่างกาย ที่มีรูปแบบและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มหรือท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นฐานความคิดมาจาก ภูมิปัญญาของช่างทองหรือของคนในท้องถิ่น สืบทอดเป็นวัฒนธรรมด้านเครื่องประดับและเครื่องแต่งกายของท้องถิ่น

ทองรูปพรรณ หมายถึง เครื่องประดับกายซึ่งทำจากทองคำ อาทิ สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ต่างหู ตุ้มหู จี้ แหวน เข็มขัด และสายสะพายแล่ง (เป็นคำที่ช่างใช้เรียกสร้อยซึ่งสวมคล้องจากไหล่ซ้ายเฉียงผ่านลำตัวมาทางด้านขวา มีคำอื่นที่ใช้เรียกอีกคือ “สร้อยตัว” หรือ “สร้อยทับสไบ”)

ช่างทองสกุลอุบล หมายถึง บุคคลซึ่งเคยฝึกฝนวิธีการทำทองรูปพรรณจากช่างทองในท้องถิ่นเมืองอุบล

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมกันมานานตั้งแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งมาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่างๆ ระหว่างการสืบทอดมีการปรับประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้คนหรือกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในชุมชน ได้ร่วมกันคิด โดยการเข้าร่วมศึกษาปัญหากระทำร่วมกันกับนักวิจัย นักพัฒนา ร่วมกันตัดสินใจวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาภูมิปัญญางานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานี และสืบหาประวัติงานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนารูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจที่ใช้ในการศึกษา และใช้เป็นแนวทางการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอสิ่งที่ได้ศึกษามีรายละเอียดดังหัวข้อต่อไปนี้

2.1 ความหมายของทองโบราณ

ในยุคโบราณ ทองคำ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงฐานะชนชั้นเป็นสื่อกลางของการค้าขาย และเป็นเครื่องบรรณาการที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ไมตรีทางด้านการทูตและความสัมพันธ์ต่ออาณาจักรต่างๆ นอกจากนั้น ทองคำได้นำมาใช้เป็นเครื่องตกแต่งในพิธีกรรมทางศาสนา หรือเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอำนาจ ความรุ่งเรือง สำหรับกลุ่มบุคคลชนชั้นสูงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้ ทองคำและทองรูปพรรณได้เข้ามามีบทบาทกับกลุ่มประชาชนทั่วไป สามารถหาซื้อและสวมใส่ได้ตามฐานะและทองเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความมั่งมีและฐานะในสังคมเหมือนเช่นในอดีต จากการศึกษาผู้วิจัยได้ค้นคว้าความหมายเกี่ยวกับงานทองโบราณ ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทอง” ไว้ว่า “ธาตุแท่งชนิดหนึ่งเนื้อแน่นมาก สีเหลืองสุกปลั่ง เป็นโลหะมีค่า เช่น บ่อทอง เจริญทอง ทองแท่ง ทองลิ่ม เรียกเต็มว่า ทองคำ”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้กล่าวถึงเรื่องงาน “ทองรูปพรรณ คือ ทองคำที่ทำสำเร็จเป็นเครื่องประดับและของใช้ต่างๆ”

“งานทองโบราณ” คือทองคำที่ได้นำมาแปรรูปเป็นเครื่องใช้และทองรูปพรรณลักษณะต่างๆ ดังนี้

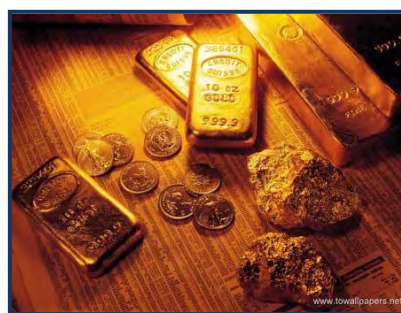
ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของคำว่า งานทองโบราณ หมายถึง งานทองที่ได้รับการแปรรูปออกมาในรูปแบบต่างๆ ด้วยการผลิตและออกแบบโดยช่างผู้ชำนาญเช่น งานทองรูปพรรณเพื่อใช้เป็นเครื่องประดับ เช่น ทับทรวง, สังวาล, พาหุรัด, ต่างหู, สร้อย, แหวน, และเข็มขัด รวมไปถึงเครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้ในงานพิธีสมัยก่อน ที่ถือว่าเป็นสิ่งประกอบเกียรติยศ เครื่อง

ราชกัฏฐภัณฑ์ เช่นมงกุฎ, ทา, ลูกโลกประดับกางเขน, ดาบ, ขัน, กระโถน, พาน, ตลับทอง, แจกัน และกล่องที่ใช้ในราชพิธีต่างๆ

2.1.1 คุณสมบัติของทองคำ

สมาคมค้าทองคำ, 2526 ได้ให้คุณสมบัติของทองคำว่า ทองคำ เรียกโดยย่อว่า “ทอง” เป็นธาตุลำดับที่ 79 มีสัญลักษณ์ Au ทองคำเป็นโลหะแข็งสีเหลือง เกิดเป็นธาตุอิสระในธรรมชาติ ไม่ว่องไวต่อการทำปฏิกิริยาและทนทานต่อการขึ้นสนิมได้ดีเลิศ ทองคำมีจุดหลอมเหลวที่ 1063 องศาเซลเซียส จุดเดือดที่ 2701 องศาเซลเซียส มีความถ่วงจำเพาะ 19.3 และมีน้ำหนักอะตอม 196.67 คุณสมบัติสำคัญของทองคำอีกประการหนึ่งคือ ทองคำเป็นโลหะที่อ่อนและเหนียว ทองคำหนัก 1 ออนซ์ สามารถทำให้เป็นเส้นได้ยาวถึง 50 ไมล์ และสามารถตีแผ่ทองคำให้เป็น นอกจากนี้ทองคำยังเป็นโลหะที่ไม่ละลายในกรดชนิดใดเลย แต่สามารถละลายได้อย่างช้าๆ ในสารละลายผสมระหว่างดินประสิวและกรดเกลือ

จุดเด่นสำคัญของทองคำอยู่ที่สี กล่าวคือ ทองคำมีสีเหลืองสว่างสดใสและมีความสูงปลั่ง (Brightness) มีประกายมันวาวที่สะดุดตา นอกจากนี้ยังไม่เป็นสนิมแม้จมน้ำจืดโคลน มีความแข็งแรงเหนียว เนื้อแน่น ไม่สกปรก ไม่เหม็น ไม่เป็นคราบไคลง่ายเหมือนวัตถุชนิดอื่นๆ

ภาพที่ 2.1 ตัวอย่างทองคำในสมัยอดีต (เว็บไซต์เอ็มไทยมาร์เก็ตติ้ง, 2552 และเว็บไซต์รามระยอง, 2553)

2.1.2 การกำหนดน้ำหนักทองคำ

ในประเทศไทย ทองคำมีหน่วยเป็นน้ำหนักเป็น “บาท” โดยทอง 1 บาทหนักเท่ากับ 15.244 กรัม หน่วยบาทแตกย่อยเป็นหน่วยย่อยลงไปได้อีกเป็น หน่วยสลึง (4 สลึง เท่ากับ 1 บาท) โดยทอง 1 สลึง หนักเท่ากับ 3.811 กรัม

2.1.3 การกำหนดคุณภาพของทองคำ

การกำหนดคุณภาพของทองคำของไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีวิธีการกำหนดคุณสมบัติดังนี้

(1) ยุคอดีต

ปรากฏหลักฐานตามประกาศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ระบุการกำหนดคุณภาพทองคำ โดยตั้งพิกัตรา (ทองคำ) ตามประมาณของเนื้อทองคำบริสุทธิ์ในทองรูปพรรณ เนื้อทองคำกล่าวอาจผสมด้วยแร่เงินหรือทองแดงมากน้อยตามคุณภาพของทองคำ ส่วนการเรียกทองตามคุณภาพทองคำ ส่วนการเรียกทองคุณภาพต่าง ๆ นั้น ใช้วิธีการเรียกราคาทองคำต่อน้ำหนักทอง 1 บาท เป็นมาตรฐานในการเรียกชื่อทองคำ โดยเริ่มตั้งแต่ทองสีเนื้อสีขึ้น ไปจนถึงทองเนื้อเก้า ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ทองเนื้อสี่	หมายถึง	ทองคำหนักหนึ่งบาท	ราคา 4 บาท
ทองเนื้อห้า	หมายถึง	ทองคำหนักหนึ่งบาท	ราคา 5 บาท
ทองเนื้อหก	หมายถึง	ทองคำหนักหนึ่งบาท	ราคา 6 บาท
ทองเนื้อเจ็ด	หมายถึง	ทองคำหนักหนึ่งบาท	ราคา 7 บาท
ทองเนื้อแปด	หมายถึง	ทองคำหนักหนึ่งบาท	ราคา 8 บาท
ทองเนื้อเก้า	หมายถึง	ทองคำหนักหนึ่งบาท	ราคา 9 บาท

ทองเนื้อเก้าเป็นทองคำบริสุทธิ์ เรียกว่า “ทองธรรมชาติ” หรือบางที่เรียกว่า “ทองชมพู” เป็นทองที่มีสีเหลืองเข้มออกแดง นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกแตกต่างกันอีกหลายชื่อ เช่น “ทองเนื้อแท้” “ทองคำเลี้ยง” ซึ่งหมายถึงทองบริสุทธิ์ปราศจากธาตุอื่นเจือปน

ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างทองคำเนื้อบริสุทธิ์ (เว็บไซต์เอ็มไทยมาร์เก็ตติ้งคอม, 2552)

นอกจากนี้ ยังมีชื่อเรียกทองคุณภาพต่างๆอีกหลายชื่อ เช่น “ทองปะทาลี” ซึ่งเป็นแผ่นทองคำเปลวเนื้อบริสุทธิ์ชนิดหนา “ทองดอกบวบ” เป็นทองที่มีเนื้อทองสีเหลืองอ่อนคล้ายดอกบวบ

สำหรับแหล่งทองคำซึ่ง ช่างทองเมืองอุบลราชธานี ซื้อมาจากร้านทองแถบเขาวราช เช่น ร้านโต๊ะกั้ง เป็นต้นซึ่งช่างทองเมืองอุบลราชธานี จะเป็นลูกค้าประจำของร้านทองดังกล่าว

(2) ยุคปัจจุบัน

การกำหนดคุณภาพของทองคำยังคงใช้ความบริสุทธิ์ของทองคำในการบ่งบอกคุณภาพของทองคำ โดยการคิดเนื้อทองเป็น “กะรัต” ทองคำบริสุทธิ์ หมายถึง ทองคำที่มีเนื้อทอง 99.99 เปอร์เซ็นต์ หรือเรียกในระบบสากลเรียกว่า ทอง 24 กะรัต ทองซึ่งมีเกณฑ์การบ่งบอกคุณภาพของเนื้อทองโดยบ่งบอกความบริสุทธิ์เป็นกะรัตมีชื่อเรียกว่า ทองเค ทองคำบริสุทธิ์ไม่มีโลหะหรือสารอื่นเจือปนอยู่เป็นทอง 24 กะรัต หากมีความบริสุทธิ์ของทองคำลดลงมา ก็แสดงว่ามีโลหะอื่นเจือปนมากขึ้นตามส่วน เช่นทอง 14 กะรัต หมายถึง ทองที่มีเนื้อทองบริสุทธิ์ 14 ส่วนและมีโลหะอื่นเจือปน 10 ส่วน เป็นต้น ซึ่งมีส่วนมากนิยมทำเครื่องประดับเพชรพลอยต่างๆ ในอุตสาหกรรมอัญมณี

คนไทยส่วนใหญ่เข้าใจว่า คำว่า กะรัต นั้นเป็นหน่วยของเพชร แต่จริงๆแล้วทองก็มีหน่วยเรียกเป็นกะรัตเหมือนกัน แต่ใช้ภาษาเขียนคนละอย่าง หน่วยของ เพชร เราเรียกว่า กะรัต (Carat) ตัวย่อ ct ส่วนหน่วยของ ทอง เราเรียกว่า กะรัต (Karat) ตัวย่อ k หรือ k-gold แต่คนไทยเรียกสั้นๆว่า ทองเค ทอง 24 เค คือ 100% แต่คนไทยไม่ค่อยคุ้นเคยกับทองเค เพราะมาตรฐานทองรูปพรรณในบ้านเรา มีความบริสุทธิ์ 95.6% เครื่องประดับทองเคนั้นส่วนใหญ่จะเป็น 18เค เทียบเท่ากับทอง 75% การเปรียบเทียบ ทองเคกับเปอร์เซ็นต์ทองในประเทศไทยก็จะเปรียบเทียบได้ดังนี้

ทอง 24 เค	เทียบกับ ทอง 100%
ทอง 18 เค	เทียบกับ ทอง 75.00%
ทอง 14 เค	เทียบกับ ทอง 58.33%
ทอง 10 เค	เทียบกับ ทอง 41.67%
ทอง 9 เค	เทียบกับ ทอง 37.50%

ภาพที่ 2.3 ตัวอย่างทองคำรูปพรรณ (เว็บไซต์เอ็มไทยมาร์เก็ตติ้งคอม, 2552)

2.2 ทฤษฎีงานทองโบราณสมัยต่างๆ

ประเทศไทยเป็นชาติที่มีศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวกับงานทองมาช้านานแล้ว เริ่มตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทยจะวิวัฒนาการและสืบเนื่องเป็นตัวของตัวเองในที่สุด เท่าที่เราทราบราว พ.ศ. 300 จนถึง พ.ศ. 1800 พระพุทธศาสนา นำเข้ามาโดยชาวอินเดีย ครั้งนั้น แสดงให้เห็นอิทธิพลต่อรูปแบบของงานช่างศิลป์ที่เกี่ยวกับงานทอง ในไทยทุก ๆ ด้าน โดยกระจายเป็นกลุ่มศิลปะสมัยต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ สมัยสุวรรณภูมิ สมัยพูน้น สมัยเจนละ สมัยทวารวดี สมัยลพบุรี สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา เมื่อกลุ่มคนไทยตั้งตัวเป็นปึกแผ่นแล้ว ศิลปะดังกล่าวจะตกทอดกลายเป็นศิลปะงานทอง ช่างทองในไทยพยายามสร้างสรรค์ให้มีลักษณะพิเศษกว่า งานศิลปะของชาติอื่น ๆ จะมีลักษณะของศิลปะไทยมีรูปแบบลวดลายไทยเป็นเครื่องตกแต่งที่เฉพาะ มีความอ่อนหวาน ละมุนละไมและได้สอดแทรกวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและความรู้สึกของคนไทยไว้ในงานอย่างลงตัว ดังจะเห็นได้จากภาพฝาผนังตามวัดวาอารามต่าง ๆ รูปปั้นต่างๆ ปราสาทราชวัง ตลอดจนเครื่องประดับและเครื่องใช้ทั่วไป โดยแบ่งตามยุคสมัยต่างๆไว้ดังนี้

2.2.1 สมัยสุวรรณภูมิ พ.ศ.300-600 หรือพุทธศตวรรษที่ 3-9

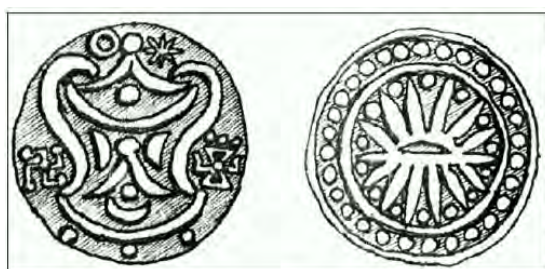
เนื่องจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พวกอินเดีย มอญ ขะแมร์ ดินแดนอีสานจึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย (กรมศิลปากร.งานช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น. 2542:24) และยังอยู่ในเส้นทางผ่านของการเดินทางบก เรียกว่า เส้นทางแพรไหมส่วนของการเดินเรือ เรียกว่า เส้นทางเครื่องเทศ สินค้าที่ส่งมาจากประเทศตะวันตก ประกอบไปด้วย เครื่องทอง เครื่องเงิน ผ้า ขนสัตว์ และผ้าฝ้าย (อาทร จันทวิมล.ประวัติของแผ่นดินไทย.กรุงเทพฯ. 2546:63)

2.2.2 สมัยฟูนัน พ.ศ.600-1000 หรือ พุทธศตวรรษที่ 6-11

อาณาจักรฟูนันนั้นกว้างครอบคลุมประเทศกัมพูชา ลาวตอนล่าง เวียดนามใต้ และดินแดนภาคอีสานของไทย (กรมศิลปากร,งานช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น. 2542:28) อยู่ในเส้นทางผ่านของการค้าขายระหว่างอินเดียกับจีนซึ่งเป็นเมืองท่าที่เกี่ยวข้องกับการค้าขาย ในพุทธศตวรรษที่ 10 จดหมายเหตุจีนได้กล่าวถึงสินค้าที่สำคัญ ได้แก่ผ้าไหม และแพร ทั้งยังกล่าวถึงลักษณะของชาวฟูนันไว้ว่า

“...ลูกผู้มีตระกูลจะสวมใส่แว่น ขาวฟูนันนิยมเครื่องประดับที่เป็น แหวน หรือสร้อยคอทองคำ หรือเครื่องใช้ที่ทำด้วยเงิน...”

สำหรับสื่อกลางที่ชาวฟูนันใช้ในการค้าขาย พบว่าเป็นเหรียญลักษณะกลมแบน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ความหนาและน้ำหนักแตกต่างกัน โดยมีน้ำหนักประมาณ 7-10 กรัม ส่วนใหญ่ทำด้วยโลหะเงิน (วาทีน สานต์ สันติ, บทความเรื่องเงินตราสมัยฟูนัน: 2553)

ภาพที่ 2.4 เหรียญลักษณะกลมแบน (เวบไซค์อีเก้ตตาล็อกคอตคอม, 2552)

2.2.3 สมัยเจนละ พ.ศ.1000 - 1300 หน้าที่ 28 - 29 หรือ พุทธศตวรรษที่ 11 - 14

อาณาจักรเจนละมีถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของพูนันและแผ่ถึงด้านตะวันตกเฉียงใต้ของอาณาจักรจามทางลาวตอนใต้ ทางเขมรตอนเหนือ และประเทศไทยในแถบอีสานบางส่วน (กรมศิลปากร, งานช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น. 2542 : 28) จากหลักฐานจารึกอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต จำนวน 5 หลัก ทำให้ทราบว่า กษัตริย์เขมรพระนามว่า จิตรเสน หรือ มเหศวรรมัน (อุบลราชธานี 200 ปี และคณะ. 2535 : 79) โดยได้เป็นผู้มีชัยชนะเหนือดินแดนแถบนี้ทั้งหมด นางจิลเบิร์ต เดอ โคราล เรมุซาด์ (Gilberte de Coral Remusat) ได้พบว่าในลวดลายเครื่องประดับรูปสัตว์ก็อนาค รวมทั้งหลักฐานอื่นๆ อีกมาก (ศ.มจ.สุภัทรดิศ ดิศกุล. ประวัติศาสตร์ประเทศไทย. 2549: 229) หลักฐานอีกอย่างหนึ่ง ในช่วงปี พ.ศ. 1214 – 1238 มีบันทึกของหลวงจีนอี้จิง ขณะที่จาริกไปจากอินเดีย โดยท่านได้กล่าวว่าที่นั่นพุทธศาสนารุ่งเรืองมาก มีวัดทั่วไป มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของพราหมณ์อยู่ใกล้กับวัดทางพระพุทธศาสนา ประชาชนและเจ้านายนิยมบวชพระ จากข้อมูลนี้เองจึงเชื่อมั่นว่าการพัฒนาเผยแพร่ของพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์มาสร้างงานช่าง ทำให้งานช่างรุ่งเรืองมาก

2.2.4 สมัยทวารวดี พ.ศ.1000-1500 หรือพุทธศตวรรษที่ 11-16

ไทยสมัยทวารวดีเดิมเข้าใจว่าเป็นพวกมอญในอาณาจักรสุวรรณภูมิ ได้มีการค้นพบ เศษเครื่องใช้ สำริดทั้งเป็นเครื่องใช้ทั่วไปกับที่เป็นของของสูง หรือของที่ใช้ในพิธีกรรม เช่น คันฉ่อง เครื่องประกอบราชยานคานหาม และเครื่องใช้ทำจากเหล็ก นอกจากเครื่องใช้แล้วยังพบเครื่องประดับทำจากหินแก้วดินเผา แหวนตุ้มหู กำไล ฯลฯ (กรมศิลปากร, งานช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น. 2542 : 30) จากการศึกษา จากจดหมายเหตุของพระภิกษุจีนเจียนซัง ได้บันทึกรายละเอียดของอาณาจักรทวารวดีได้ดังนี้

“...ภายในกำแพงเมืองเป็นพระราชวังทั้งหมด ภายนอกมีผู้คนอยู่อาศัยถึงหมื่นกว่าครัวเรือน กษัตริย์มีทหารรักษาวังร้อยกว่าคน เวลาออกขุนนาง กษัตริย์แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีเมฆ ยามเช้าสวมมงกุฎทองคำ ห้อยตุ้มหูคำ ห้อยคอด้วยผ้าลูกไม้ทอง และสวมรองเท้าหนังประดับเพชรพลอย...”

“...แท่นที่กษัตริย์ใช้นั่งลักษณะกลมเหมือนเจดีย์ในพระพุทธศาสนาและเครื่องประดับประดาด้วยทองคำ ประดับเปิดไปทางทิศตะวันออก การนั่งก็ผินหน้าไปทางตะวันออก ในแผ่นดินเงินกวาน ราชวงศ์ตั้งได้ส่งทูตมาถวายสาสน์ โดยใช้กล่องทองคำบรรจุไว้และถวายหม้อทองคำใส่เหล้ามีฝาปิด ภูฏาเจทอง เข็มขัดอันมีค่า ระมาด ช้างและนก ฯลฯ หลายสิบชนิด...” (ศรีศักร วัลลิโภดม.สยามประเทศ, 145-141)

ตามหลักฐานจากเอกสารจะเห็นได้ว่า เครื่องประดับทองคำ และสิ่งของที่นำมาจากทองคำมีมานานแล้ว และถือว่าเป็นของสูงสำหรับชนชั้นกษัตริย์

ภาพที่ 2.5 เหรียญลักษณะกลมแบน (เว็บไซต์โอเคเนชั่นดอทคอม, 2553)

2.2.5 สมัยลพบุรี พุทธศตวรรษที่ 15 – 18

มีอาณาเขตครอบคลุมภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนในประเทศกัมพูชา(ศ.คร.สันติ เล็กสุขุม.ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย.2548 : 151) ซึ่งเป็นของชนชาติขอม แต่เดิมเป็นศิลปะขอม แต่เมื่อชนชาติไทยเข้ามาครอบดินแดนแถบนี้ และมีการผสมผสานศิลปะขอมกับศิลปะไทย จึงเรียกว่า ศิลปะลพบุรี จากการสังเกตรูปแกะสลักตามปราสาทหิน ลักษณะที่สตรี สมัยลพบุรี นิยมประดับศีรษะ ด้วยเทริดไม้สวมเสื้อ กรองคอ มีลวดลาย เป็นแผ่นใหญ่ ต่างหู ทำเป็นหัวเม็ดคว่ำ แต่ซ้อนเหลื่อมเรียงลงมา หลายชั้น ตัดผมแสกกลาง ตอนบนมน เป็นมวย ปักด้วยปิ่น เป็นยอดแหลม ใส่กำไลด้นแขน และกำไลมือทั้งสองข้าง จากการจารึกวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ ได้กล่าวถึงพระกัมมรเตงอัญชีวาทาสกับพระกัมมรเตงอัญองค์อื่นๆ ได้ซื้อที่ดินอุทิศถวายกับสิ่งของอื่นๆอันได้แก่ แหวนทองหนัก1สลึง 3 เม็ด ทองคำก้อนหนัก1บาท กลับเงิน (วัฒนธรรม จุฑะวิภาต .ศิลปหัตถกรรมทองลายโบราณของช่างทองสุโขทัย. 2548 : 9) เป็นต้น

2.2.6 สมัยสุโขทัยพ.ศ.1700 - 1800 หรือพุทธศตวรรษที่ 18 - 19

ในสมัยสุโขทัยนี้นับเป็นราชธานีที่มีความชัดเจนเป็นครั้งแรกของชนเผ่าสยาม ศิลปะสุโขทัยจึง นับเป็นสกุลศิลปะแบบแรกของชนชาติไทย แต่ไม่ใช่แรกสุดเพราะก่อนหน้านี้มีศิลปะที่ใกล้เคียงกับศิลปะสุโขทัยมาก คือ ศิลปะเชียงแสน กับศิลปะลพบุรี ศิลปะสุโขทัยได้ผ่านการปรับปรุงรูปแบบ คิดค้น สร้างสรรค์ คลี่คลาย สังเคราะห์ในแผ่นดินที่เป็นปึกแผ่น มั่นคงจนได้รูปแบบเครื่องประดับตกแต่งกายมีการคิดทำเรื่องเครื่องถนิมพิมาภรณ์และอื่นๆอีกมากมาย (กรมศิลปากร,งานช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น.2542 : 37) ได้อย่างงดงาม จากหลักฐานที่เด่นชัดดังนี้ที่ กรมขรรค์โกมุท ได้กล่าวถึงเครื่องทองที่ใช้ทางศาสนา เช่น แผ่นทองคำบุหุ้ม พระพุทธรูปขนาดเล็ก และ

การกะไหล่ทองพระพุทธรูป เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการใช้ทองคำเปลวปิดพระพุทธรูปสำริดหรือวัสดุอื่นๆ ภาชนะพบมากจำพวกดรัมและผอบเล็กๆ ใช้บรรจุพระบรมธาตุหรือทำเป็นเจดีย์เล็กๆ

ภาพที่ 2.6 เครื่องประดับงานทองสมัยสุโขทัย (เว็บไซต์ซิลเวอร์แลนด์กราฟ, 2553)

อยุธยาเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ และมีอายุยาวนานถึง 417 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1893 - 2310 ในสมัยนี้ศิลปะงานช่างด้านเครื่องแต่งกายมีการคิดประดิษฐ์ แหวนทอง นาฬิกาเงิน ฟังพลอย กรรมวิธีการขึ้นโลหะแบบบุคุน การฉลุลายบนแผ่นทอง ซึ่งมีความวิจิตรพิสดาร (กรมศิลปากร, งานช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น, 2542 : 38) ดังจะพบเครื่องทองกรุวัดราชบูรณะได้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ทรงสร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวายพระเชษฐาทั้งสององค์ (เจ้าอ้ายและเจ้ายี่) ส่วนใหญ่เป็นเครื่องต้น หรือเครื่องทรงในพระมหากษัตริย์

ภาพที่ 2.7 เครื่องประดับงานทองสมัยอยุธยา (เว็บไซต์เอ็มไทยมาร์เก็ตดอทคอม, 2553)

2.2.7 สมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 หรือพุทธศตวรรษที่ 25 - ปัจจุบัน

ศิลปะรัตนโกสินทร์ในตอนต้น เป็นการสืบทอดมาจากสกุลช่างอยุธยา ไม่ว่าจะเป็น การเขียนลายรดน้ำ ลวดลายปูนปั้น การแกะสลักไม้ เครื่องเงิน เครื่องทอง การสร้างพระพุทธรูป ล้วนแต่สืบทอดความงามและวิธีการ ของศิลปะอยุธยาทั้งสิ้น เครื่องประดับของพระมหากษัตริย์ได้กำหนดไว้ในเครื่องราชูปโภค อันได้แก่พระมหาพิชัยมงกุฎ พระชฎาห้ายอด พระมหาสังวาลนพรัตน์

พระชำมรงค์ ทองพระกร ทองพระบาท จลองพระบาท (การแต่งกายไทย: วิวัฒนาการและเอกลักษณ์ประจำชาติ. 2543:286)เป็นต้น พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง จะใช้เครื่องประดับซึ่งมีความโอ้อวดหลั่นกันลงมาตามฐานะ บรรดาศักดิ์ ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการติดต่อกับชาวต่างชาติ มากขึ้น โดยเฉพาะชาติตะวันตก ทำให้ลักษณะศิลปะตะวันตกหลังไหลเข้าสู่ ประเทศไทย และมีอิทธิพลต่อศิลปะไทยในสมัยต่อมา หลังจากการเสด็จประพาสยุโรปทั้ง 2 ครั้งของ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้มีการนำเอาแบบอย่าง ของศิลปะตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับศิลปะไทย ทำให้ศิลปะไทยแบบประเพณี ซึ่งเป็นแบบดั้งเดิม มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปเป็นศิลปะไทย แบบร่วมสมัย ในที่สุด

2.3 งานทองโบราณเมืองอุบล

ผู้วิจัยและทีมวิจัยเริ่มจากการเขียนแผนการดำเนินงานกิจกรรมลงพื้นที่เพื่อสืบหาข้อมูลงานทองโบราณจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งโจทย์ในการหาข้อมูลประเภทนี้จะต้องมาจากการสัมภาษณ์กลุ่มคนที่ได้คลุกคลีกับงานทองโบราณโดยเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มช่าง และ (2) กลุ่มเจ้าของร้านทองรูปพรรณและผู้ประกอบการ เพื่อศึกษาความเป็นมาของช่างทองโบราณให้ทราบถึงงานทองโบราณของเมืองอุบลฯตั้งแต่อดีตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยและทีมวิจัย พบว่า กลุ่มช่างทองโบราณเมืองอุบลฯได้มีการแยกย้ายกระจัดกระจายออกไปตามพื้นที่ต่างๆของจังหวัดอุบลฯ บางส่วนช่างทองได้หันไปเปิดกิจการร้านทองเป็นของตนเองตามอำเภอต่างๆของจังหวัด บางส่วนหันไปประกอบอาชีพอื่นๆ ส่วนที่เหลือมีอาชีพทำทองให้กับร้านทองในตัวเมืองอุบลฯและประกอบอาชีพเสริมด้วยการทำนาและทำไร่ของตนเอง และข้อมูลงานทองโบราณเมืองอุบลฯ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.3.1 จากการสัมภาษณ์กลุ่มช่างทองเมืองอุบลฯ

ช่างทองคนแรกที่ผู้วิจัยและทีมวิจัยได้เก็บข้อมูล คือ นายนอม พรหมศรี เป็นผู้ริเริ่มทำงานโบราณรุ่นแรกของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งท่านได้พูดเกี่ยวกับงานทองโบราณที่ท่านพอจำได้ว่า “การทำงานทองโบราณจะปรากฏในช่วงประมาณ 50 ปีที่แล้ว แล้วงานทองที่พบกันสมัยนั้น จะเป็นแบบเครื่องประดับที่ทำมาจากทองแท้ พวกเพชรซีกแบบรองจับ แล้วทับทรวงจะมีอยู่ 2 แบบ ก็คือ แบบขูดกับแบบกระเปาะ ขาดไม่ได้เลยคนเฒ่าคนแก่เรามักใส่ตอนนั้น แหวนทองแบบกระเปาะสามชั้น แหวนแบบขูด แหวนข้อบักขาม แหวนสามแถว ในตอนนั้น คนเขามักใส่กันมาก เพราะว่าทองมันมีลวดลายไม่เหมือนแบบสมัยนี้ ลายมันจะประณีต อ่อนช้อย และช่างทำทองกว่าจะได้เครื่องประดับชิ้นหนึ่งใช้เวลานาน คุณค่ากับความงามมันก็จะมากกว่าสมัยนี้”

ช่างทองคนที่สองที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ คือ คุณพ่อพงษ์ศักดิ์ ภูนาพรรณ ช่างทำทองโบราณในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งในเวลาต่อมาท่านได้ย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี และประกอบอาชีพเป็นช่างทำทองโบราณ ท่านถือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในเรื่องการทำลวดลายทองโบราณมากที่สุดคนหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี ท่านได้เล่าว่า หลังจากเข้ามาอยู่ในเมืองอุบลแล้ว พ่อจอม (ช่างทำทองโบราณเมืองอุบล ลูกศิษย์ของคุณพ่อคำนึ่ง ยังมีชัย) ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการทำทองโบราณให้ หลังจากตนเองได้พอที่จะทำงานพื้นฐานและทำทองได้แล้ว ก็เริ่มคิดหาลวดลายอื่น หาเทคนิคใหม่ๆ เพื่อทำงานให้มันเร็วขึ้นแล้วก็ใหม่ๆ ด้วย เพื่อให้ทันกับลูกค้าที่สั่งจองไว้ ส่วนลวดลายที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ตอนนั้น งานทองก็จะมีลูกเล่นให้ดูมีรายละเอียด อย่างทับสรวงก็จะเพิ่มแบบระย้า ขนาดจะใหญ่ แล้วก็จะมีเพชรชีกแบบรองชั้นประดับในแต่ละยกของชิ้นงาน ส่วนงานที่เป็นลวดลายเถาวัลย์ จะกะให้มีชั้นสูงต่ำ”

ช่างทองคนที่สามที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูล คือ คุณพ่อคำนึ่ง ยังมีชัย ถือเป็นคนหนึ่งในวงการงานทองโบราณที่สำคัญมากในจังหวัดอุบลราชธานี รวมไปถึงท่านเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการทำงานทองโบราณของจังหวัด เช่น การคิดลวดลายกับเครื่องประดับ การคิดงานทองโบราณในรูปแบบที่สวยงามแต่แฝงด้วยความโบราณของงานไว้ ซึ่งในการสัมภาษณ์นี้ท่านได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยเกี่ยวกับงานทองโบราณไว้ว่า “รุ่นแรกๆที่มีการทำเครื่องประดับทองโบราณจะเป็นรุ่นพ่อเอง ส่วนการทำทองจะมีร้านทองเข้ามาจ้างพ่อให้ออกแบบและทำให้เค้า งานทองส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสมัยเก่า การทำทองรูปพรรณของพ่อจะได้ลวดลายจากการแกะสลักลวดลายจากแผ่นพิมพ์เทียนของวัด ลวดลายที่พ่อได้จะเป็นลวดลายดอกไม้ อย่างลายดอกพิกุลหรือลายดอกจอก ทำเป็นชั้นๆ ขึ้นหลายๆ ชั้น ซึ่งลายพวกนี้จะเป็นลายที่ได้รับความนิยมมากในสมัยก่อน การทำสร้อยข้อมือที่ฝังเพชรชีกแบบรองชั้นให้เลียนแบบเหมือนกับดอกไม้ ต่างๆ นี่ก็แล้วแต่ช่างว่ามีความถนัดในเทคนิคการขึ้นตัวเรือนที่แตกต่างออกไป จึงทำให้งานเครื่องประดับส่วนใหญ่ลวดลายจึงไม่ค่อยจะเหมือนกัน

ช่างทองที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์เก็บข้อมูล คือ ช่างเมา เป็นช่างทองที่ทำงานทองรูปพรรณทั้งที่เป็นงานทองรูปพรรณโบราณและงานทองรูปพรรณตามยุคสมัยปัจจุบัน ในขณะที่ท่านเป็นช่างรับจ้างทำทองรูปพรรณให้กับร้านทองต่างๆ ในเมืองอุบลราชธานี และผลิตจำหน่ายตามงานต่างๆ ทั่วประเทศ ท่านได้เล่าความเป็นมาของงานทองโบราณในสมัยท่านว่า “สมัยตอนที่เริ่มทำงานทองใหม่ๆ งานทองแบบเพชรชีก ในจังหวัดอุบล เป็นที่ต้องการมาก จนทำให้ช่างที่ทำทองขาดแคลน ทำส่งให้กับลูกค้าไม่ทัน เครื่องประดับที่ต้องการมากที่สุดในตอนนั้น ก็จะเป็น แหวนกระเปาะ 3 ชั้น แหวนตะไบ ข้อมะขาม แหวนแมลงปอ ฟังกระเปาะแบบรองชั้น จี้ชุดลายโบราณ 3 ชั้น

และที่ดังที่สุดก็คือ จี๋ เข้มกลัด หัวเข็มขัดเก้ายอดทรงสมอ ที่จะเป็นงานเครื่องประดับชั้นเดียว ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง”

2.3.2 จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการร้านทองและกลุ่มผู้รักงานทองในเมืองอุบล

ช่างทองที่ทำเครื่องยศนั้นเป็นช่างทองโบราณ “สายตระกูลสุวรรณภู” เป็นผู้จัดทำเครื่องยศให้แก่พระพรหมราชวงศาในสมัยนั้น และเป็นสายช่างที่มีความสามารถในการผลิตงานทองโบราณได้ทั้งเครื่องภาชนะทองโบราณและเครื่องประดับทองรูปพรรณ

ภาพที่ 2.8 เครื่องยศเจ้าเมืองอุบลสมัยโบราณ (เว็บไซต์เอ็มไทยมาร์เก็ตคอตคอม, 2553)

โดยจากการบอกเล่าต่อกันมาว่าช่างทองโบราณคนสุดท้ายของเมืองอุบลคือ นายโพธิ์ ส่งศรี ผู้ซึ่งเป็นมรรคนายกประจำวัดสุปัฏนารามวรวิหาร อารามหลวงแห่งเมืองอุบล มีอาชีพเป็นช่างตีทองและคุมโอ (ช่างทองและช่างทำขันเงิน) นอกจากนี้ นายโพธิ์ ส่งศรี ยังได้นำภูมิความรู้นี้มาดัดแปลงใช้ในงานด้านการแกะสลักลายไทยเป็นแบบทำพิมพ์เพื่อหล่อเทียนตกแต่งต้นเทียนลายต่างๆ จากนั้น นายโพธิ์ ได้ถวายนแบบพิมพ์หล่อเทียนที่เกิดจากการออกแบบโดยใช้ภูมิความรู้จากการผลิตงานทองโบราณให้กับวัดสุปัฏนารามวรวิหารเป็นแห่งแรก (อาจารย์ ถวัช เงินลงกรณ์ ได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2553) จากนั้นนายโพธิ์ ส่งศรี ได้ถึงอนิจกรรมเมื่อพ.ศ. 2480 โดยที่ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้รับการถ่ายทอดความรู้นี้ ส่งผลให้ไม่มีผู้สืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำทองรูปพรรณโบราณในตระกูลช่างสายนี้ต่อไป

จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลสามารถสรุปสาระสำคัญ ในการนำไปใช้ในการวิจัยดังกล่าว คือ ได้มีกลุ่มช่างหลวงที่ประจำอยู่ในเมืองอุบลเพื่อทำงานถวายท่านเจ้าเมืองเนื่องด้วยระยะเวลาประกอบกับการถ่ายทอดความที่ยังหลงเหลือให้เห็นอยู่ก็จะมีลักษณะของงานสลักลายที่เป็นรูปแบบทับทรวง ยังมีให้เห็นอยู่จนถึงทุกวันนี้

2.4 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นปรัชญาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งอยู่บนบรรทัดฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนที่เป็นทรัพยากรที่มีความหมายและสำคัญที่สุด มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นเมื่อมีโอกาส การนำเอาความสามารถส่วนบุคคล มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ต้องยึดหลักการรวมกลุ่ม และการทำงานเป็นกลุ่มของสังคมนั้นๆ

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ปรัชญา เวสารัชช์ (อ้างถึงใน สุรพล จำปาเหลือง. 2541 : 13) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งมีส่วนประกอบเข้ามาเกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมการมีส่วนร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชนบท โดยการเข้ามาเกี่ยวข้องนี้ ผู้เข้าร่วมได้ให้ความพยายาม และเสียสละทรัพยากรบางอย่าง เช่น ความคิด วัตถุ แรงกาย และเวลา

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุม การใช้ทรัพยากร ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิก การมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาความรู้ และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

รีดเดอร์ (Reeder. อ้างถึงใน สุรพล จำปาเหลือง. 2541 : 12) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) ได้ให้ความหมาย และหลักสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำ และสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัคร ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน

ดิเรก ฤกษ์หรรษา (อ้างถึงใน นางเยาว์ หลีพันธ์. 2537 : 20) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ ร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะเกิดผลกระทบถึงตัวของประชาชนเอง

เออร์วิน (Erwin. อ้างถึงใน สุรพล จำปาเหลือง. 2541 : 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำ และทำ

อย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงาน

เฮย์ (Hay. อ้างถึงใน นงเยาว์ หลีพันธ์. 2537 : 23) ได้ให้นิยามการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางสังคมว่าเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกันระหว่างกลุ่มต่อกัน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นการหรือไม่เป็นการก็ได้

2.4.2 รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม

รูปแบบของการมีส่วนร่วม นักวิชาการหลายท่านเสนอรูปแบบหลายลักษณะดังนี้ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff. อ้างถึงใน นงเยาว์ หลีพันธ์. 2537 : 34) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

2.4.2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ซึ่งได้แก่ ริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติ

2.4.2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

2.4.2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

2.4.2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

2.4.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นได้อย่างไรนั้น ที่ประชุม The ad-hoc group of experts ได้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ (ธานี กลิ่นขจร. 2540 : 28)

2.4.3.1 การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ และปราศจากการสนับสนุนจากภายนอก

2.4.3.2 การมีส่วนร่วมโดยคนภายนอกนำเข้า

2.4.3.3 การมีส่วนร่วมโดยการบังคับ

การมีส่วนร่วมใน 3 ลักษณะดังกล่าวข้างต้น แบบแรกเป็นการมีส่วนร่วมแบบอุดมคติส่วนแบบที่สองนั้นพบมากในประเทศกำลังพัฒนา โดยรัฐยังมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการริเริ่มให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนแบบที่สามนั้น ไม่ต่างจากแบบที่สองมากนัก ในแง่มี

ผลลัพธ์ออกมาทันที ได้มีการประเมิน และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่จะเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ คือ

- (1) ข้อจำกัดที่เกิดจากคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน
- (2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและการเมือง
- (3) ข้อจำกัดที่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคม และประชากรของประชาชนในประเทศ
- (4) ข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมจากภายนอก

2.4.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม (Stage of Participation)

เจมส์ คี ปันทอง (อ้างถึงใน สุรพล จำปาเหลือง, 2541: 15) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

- (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
- (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนปฏิบัติ
- (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ลูดีมิลค์ และ ลอิตัส (Loedemilk และ Laitas อ้างถึงใน นงเยาว์ หลีพันธ์, 2537: 25) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้คือ

- (1) การสำรวจขั้นต้น (Preliminary reconnaissance)
- (2) การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority problem identification studies)
- (3) การแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา (Search for solution)
- (4) การกำหนดแนวทางแก้ปัญหา (Assessment for solution)
- (5) การปฏิบัติตามโครงการ (Project implementation)
- (6) การประเมินผลโครงการ (Formal project evaluation)
- (7) การพิจารณาทบทวนโครงการที่ทำไปแล้ว (Project reconsideration completion)

เอจไบยานี (Agbayani, อ้างถึงใน นงเยาว์ หลีพันธ์, 2537: 26) ได้จัดขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ดังนี้

- (1) การร่วมประชุม
- (2) การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- (3) การตีปัญหาให้กระจ่าง
- (4) การออกเสียงสนับสนุนคัดค้านปัญหา

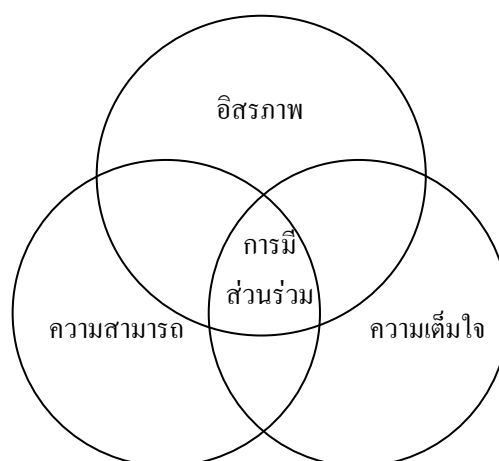
- (5) การออกเสียงเลือกตั้ง
- (6) การบริจาคเงิน
- (7) การบริจาควัสดุ
- (8) การช่วยเหลือด้านแรงงาน
- (9) การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
- (10) การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
- (11) การทำงานกับตัวนำการเปลี่ยนแปลง

ลือชัย ศรีเงินขวง และผาสุข อเนกวานิช (อ้างถึงใน ธาณี กลิ่นขจร. 2540: 29) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง ไม่ใช่ร่วมงานโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนด ต้องร่วมสำนึกรับผิดชอบ ตั้งแต่คิดค้นปัญหา วางแผน ดูแลกำกับและประเมินผลติดตามมอบอำนาจ อธิปไตยขึ้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน จัดตั้ง พัฒนางค์กรประชาชนให้เข้มแข็งบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง

2.4.5 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม (Condition of Participation)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน นงเยาว์ หลีพันธ์. 2537: 32) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วม อย่างน้อย 3 ประการ คือ

- (1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participation)
- (2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participation)
- (3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participation) การมีส่วนร่วม สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.9 แผนภาพแสดงถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วม (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ อ้างถึงใน นงเยาว์ หลีพันธ์. 2537: 32)

หากไม่ได้มีอิสรภาพ ไม่มีความสามารถ และไม่มีความเต็มใจแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะไม่เกิดขึ้นเลย นอกจากนี้ความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน
- (2) ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่าย ในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินผลตอบแทน ที่จะได้รับ
- (3) ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย
- (4) ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม

2.4.6 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม มีผู้เสนอปัจจัยต่างๆ ที่มีผลการมีส่วนร่วม ดังนี้
 ริดเดอร์ (Reeder. อ้างถึงใน นางเยาว์ หลีพันธ์. 2537: 41) นักสังคมวิทยาซึ่งเป็นศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย Cornell ได้อธิบายการกระทำทางสังคมว่า ประกอบไปด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการมิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง และได้อธิบายถึงเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการและยังได้กล่าวอีกว่าการกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังกล่าวต่อไปนี้

- (1) เป้าประสงค์ (Goals)
- (2) ความเชื่อที่สืบทอด (Belief officialism)
- (3) นิยมมาตรฐาน (Standard value)
- (4) นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and custom)
- (5) ความคาดหวัง (Expectation)
- (6) ความผูกพัน (Commitments)
- (7) แรงเสริม (Force)
- (8) โอกาส (Opportunity)
- (9) ความสามารถ (Ability)
- (10) การสนับสนุน (Support)

2.5 การออกแบบเครื่องประดับ

รูธ นิโวล่า (Ruth Nivola) ได้กล่าวถึงการออกแบบเครื่องประดับไว้ว่า “การออกแบบเครื่องประดับ เป็นการทำให้สวยงามด้วยตนเอง แม้จะทำจากวัสดุที่ไม่มีราคา ยังดีกว่าเพชรที่ออกแบบอย่างมีรสนิยมต่ำในการออกแบบ”

นักออกแบบจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์โดยส่วนร่วม เป็นอันดับแรกเมื่อมองส่วนรวมทั้งหมด งานจะมีลักษณะเป็นเอกภาพ แม้จะใช้วัสดุต่างชนิดกันก็ตาม ไม่รู้สึกแบ่งแยก หรือกระจัดกระจาย มีความกลมกลืนกันระหว่างความงามและประโยชน์ใช้สอยหากนักออกแบบพบสิ่งใดที่มีความประทับใจ ให้ถามตัวเองก่อนว่า ทำไมจึงชอบ อะไรคือจุดสนใจ สิ่งที่น่าประทับใจ ให้ความชอบใจในสิ่งที่มองเห็นนั้น เป็นรูปทรง พื้นผิว หรือเส้นรอบนอก หรือความเรียบง่ายในรูปทรง ความหรูหรา สี สัน หรือความมีค่าของวัสดุที่ทำให้เวลาสำหรับตัวเองที่จะศึกษาสิ่งที่ชอบนั้น และเริ่มหัดที่จะขีดเขียนสเกตภาพเกี่ยวกับเครื่องประดับ โดยยึดแนวทางที่เคยเห็น และชอบก่อน และค่อยๆ ดัดแปลง แก้ไข ไปเรื่อยๆ โดยใช้หลักเกณฑ์ความงามทางด้านการออกแบบเป็นแนวทาง ประสพการณ์จากการได้ดูมาก ค้นคว้ามาก จะช่วยให้ เข้าใจง่ายขึ้น อย่าฝืนความรู้สึก เมื่อรู้ตัวว่าเบื่อ หน่วยงานที่ทำโดยปราศจากใจรักไม่อาจถึงจุดมุ่งหมายที่ดีได้

นักออกแบบที่ดีต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีความนับไวทางความคิด และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม รู้จักนำหลักพื้นฐานความงามทางศิลปะมาช่วยสร้างแบบ รู้จักแก้ไข ดัดแปลงผลงาน รักการค้นคว้าทดลองอยู่เสมอ

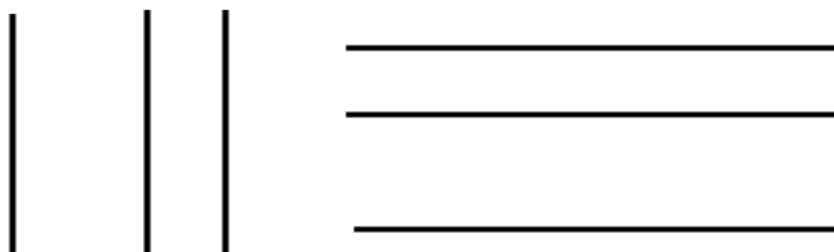
ความแตกต่างของการออกแบบเครื่องประดับในปัจจุบันและเครื่องประดับในอดีต จะมีความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องรูปทรง วัสดุที่นำมาใช้ เครื่องประดับในอดีตการออกแบบจะมีความหรูหรา โครงสร้างซับซ้อน วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นวัสดุที่มีราคาแพง มีความประณีต และละเอียดอ่อนอย่างชัดเจน เป็นงานที่ต้องใช้ความประณีตอย่างจริงจัง ส่วนงานเครื่องประดับ ในปัจจุบันรูปทรงเรียบง่าย รูปแบบสัมพันธ์กับวัสดุและโครงสร้าง มีความสำคัญมากกว่าลวดลายปลีกย่อย

2.6 ส่วนประกอบสำหรับการออกแบบเครื่องประดับ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545 ได้ให้ส่วนประกอบพื้นฐานของการออกแบบเครื่องประดับ ไว้ดังนี้

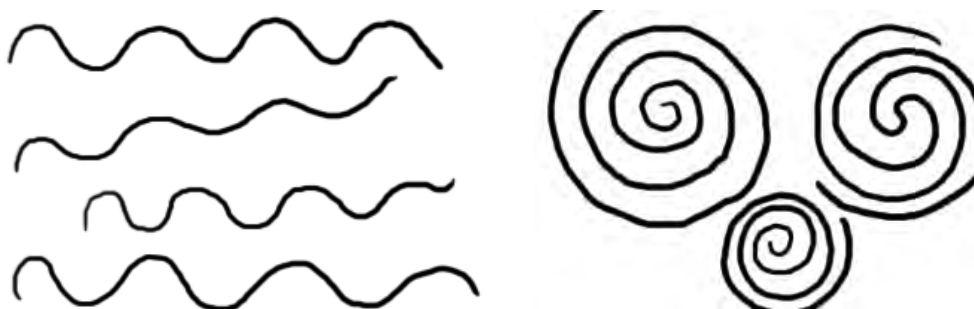
2.6.1 เส้น (Line) เส้นในการออกแบบเครื่องประดับ หมายถึง เส้นที่มีความยาว ความกว้าง ความหนา ซึ่งมองเห็นด้วยตาเปล่า และมีเนื้อที่ เส้นมีหลายลักษณะ เช่น

(1) **เส้นตรง** ซึ่งมีความกว้าง ความยาว และความราบเรียบ ถ้าจะเปรียบกับเสียงดนตรี เส้นตรงก็จะให้ ความเสมอดันเสมอปลาย ไม่มีสูงต่ำ

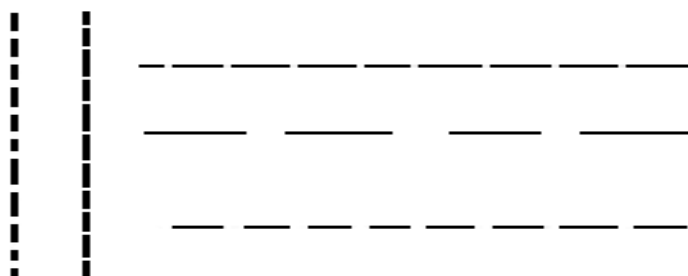
ภาพที่ 2.10 เส้นตรง (เว็บไซต์ไทยกู๊ดวิวดอทคอม, 2553)

(2) **เส้นคลื่น** เป็นเส้นที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว เร้าความสนใจ เส้นโค้งให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว อ่อนโยน ไม่รู้จบสิ้น

ภาพที่ 2.11 เส้นโค้ง (เว็บไซต์ไทยกู๊ดวิวดอทคอม, 2553)

(3) **เส้นประ** ให้ความรู้สึกละเอียดเป็นช่วง หยุดชะงัก ไม่คงที่ เส้นนุ่มแหลม ให้ความรู้สึกแตกหัก เจ็บปวดรุนแรง

ภาพที่ 2.12 เส้นประ (เว็บไซต์ไทยกู๊ดวิวดอทคอม, 2553)

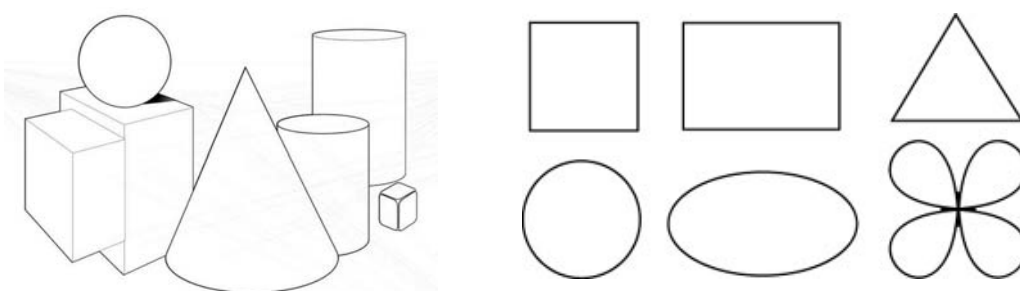
การนำเส้นต่างๆ มาใช้ในการออกแบบเครื่องประดับ ต้องพิจารณาถึงโครงสร้างของส่วนรวมทั้งหมด และผู้ออกแบบจะต้องระบุให้ชัดเจนว่า จะใช้วัสดุอะไร เทคนิคของการผลิตสามารถช่วยให้เส้นมีการเคลื่อนไหว ได้แก่ เส้นลวด เส้นโลหะอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นเส้น หรือจะใช้วิธีการหล่อเข้าช่วยก็ได้ ก่อนนำเส้นมาใช้ จะต้องมีการออกแบบให้ชัดเจน อาจมีการทดลองออกแบบเส้นชนิดต่างๆ ไว้ก่อน และเลือกเส้นที่มีความเหมาะสมกับแบบไปลงไป

เส้นเรขาคณิต เป็นเส้นที่ได้รับความนิยมนำมาใช้ในการออกแบบในปัจจุบันมาก เพราะให้ลักษณะรูปทรงที่เรียบง่าย แข็งแรง เส้นเรขาคณิต ได้แก่ เส้นโค้ง เส้นตรง ที่มาบรรจบกันเป็นรูปร่างสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม เป็นต้น

2.6.2 รูปร่าง รูปทรง และบริเวณว่าง (Shape, Form, and Space)

รูปทรง และรูปร่าง เมื่อนำมาใช้ในการออกแบบเครื่องประดับ มีความหมายใกล้เคียงกันมาก ความหมายของรูปทรงคือ ส่วนรวมทั้งหมดของงานมีทั้ง ความกว้าง ยาว และสูง

ส่วนบริเวณว่าง หมายถึง พื้นที่ว่างซึ่งสัมพันธ์อยู่กับรูปร่าง และรูปทรง รูปทรงที่ใช้ในงานออกแบบเครื่องประดับ มีทั้งรูปทรงที่เลียนแบบธรรมชาติ และรูปทรงเรขาคณิต รูปทรงที่นักออกแบบสร้างสรรค์ขึ้นเอง รูปทรงเลียนแบบธรรมชาติ เช่น รูปทรงคน รูปทรงสัตว์ รูปทรงพืช รูปทรงที่ได้จากการส่องกล้องจุลทรรศน์ รูปทรงเรขาคณิต เช่น รูปทรงกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม และรูปทรงสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่จะเป็นรูปทรงนามธรรม (Abstract Form)

ภาพที่ 2.13 ตัวอย่างของเส้นที่ใช้ในการเขียนแบบ (เว็บไซต์ฟลิคฟอรัคคอม, 2554 และ เว็บไซต์ฟิอาร์ชีดอทคอม, 2553)

การออกแบบเครื่องประดับรูปทรงธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เน้นการเลียนแบบหรือลดตัดทอนให้ง่ายขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบ โดยคำนึงถึงวัสดุที่จะนำมาใช้ ให้มีความสัมพันธ์กับการออกแบบให้มากที่สุด ดังนั้น การออกแบบจะต้องเน้นเรื่อง สี วัสดุ การผลิต อาจจะจำลองแบบทำเป็นหุ่นจำลองก่อนก็ได้ ขนาดของหุ่นจำลองควรมีลักษณะเท่าของจริง

การออกแบบเครื่องประดับที่เป็นรูปทรงเรขาคณิตและรูปทรงเสรี จะเน้นความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับรูปทรงใหม่ๆ ขึ้นมา ในวงการประดิษฐ์เครื่องประดับในปัจจุบันที่เป็นงานศิลปะเครื่องประดับ ไม่ใช้งานช่างหรือมวลผลิตเพื่อการค้า นิยมการออกแบบรูปทรงเสรี และออกแบบเฉพาะผลงานแต่ละชิ้น เพราะทำให้ได้ผลงานแปลกใหม่ไม่ซ้ำกับรูปแบบเดิมที่มีอยู่

ผู้ออกแบบเครื่องประดับในแต่ละรูปทรง จะต้องคำนึงถึงความงดงามน่าสนใจในตัวของมันเอง รูปทรงจะต้องมีความสัมพันธ์กับส่วนรวมทั้งหมด และควรคำนึงถึงความสัมพันธ์กับบริเวณว่างอีกด้วย

2.6.3 สี (Color)

กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545 ได้ให้ส่วนประกอบพื้นฐานของสีในการออกแบบเครื่องประดับ ไว้ดังนี้

โดยทั่วไปแล้วสีจะสร้างความประทับใจต่อผู้พบเห็นได้มากพอๆ กับการสร้างแบบการเลือกวัสดุ ตลอดจนความประณีต ในการทำงาน แต่สีเป็นสิ่งที่เรารู้สึกได้มาก

สีที่ใช้ในเครื่องประดับ จะเป็นสีจากหิน เพชร พลอย โลหะ และวัสดุประเภทต่างๆ อย่างไรก็ตามหินที่เกิดขึ้นเองจากธรรมชาติย่อมมีค่ากว่าหิน หรือพลอยที่เกิดจากการสร้างขึ้นทางวิทยาศาสตร์

การใช้สีในการทำเครื่องประดับจึงต่างกับการใช้สีทางการเขียนภาพ เพราะสีของงานเครื่องประดับ เป็นสีจากวัสดุซึ่งผสมผสานกันเองตามธรรมชาติ เป็นการตกผลึกที่ยาวนาน อย่างไรก็ตาม ผู้ออกแบบควรจะต้องรู้เกี่ยวกับเรื่องของสีไว้บ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการออกแบบต่อไป

2.6.3.1 ค่าของสี

(1) สีแท้ (Hue) คือสีสดใสที่ยังไม่ได้ผ่านการผสมให้ความเข้มของสีเปลี่ยนไป เช่น สีเขียว สีแดง สีนํ้าเงิน สีเหลือง สีส้ม

ภาพที่ 2.14 สีแท้ที่ใช้ในการออกแบบ (เว็บไซต์โนว่ามิชดอทคอม, 2551)

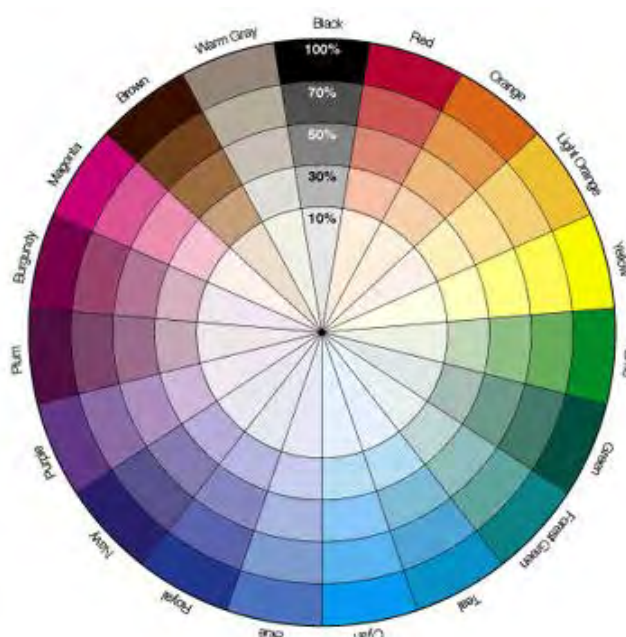
สีค่าอ่อน (Tint) คือ สีที่ถูกผสมด้วยสีขาวหรือมีตัวละลายที่ทำให้สี
อ่อนลง

ค่าสีแก่ (Shade) คือ สีที่ถูกผสมด้วยสีดำและทำให้เข้มและแก่ขึ้น

สีค่าคล้ำ (Tone) คือ สีที่ผสมด้วยสีเทาให้ค่าของสีคล้ำลง

2.6.3.2 การใช้สีให้กลมกลืนและตัดกัน

สีกลมกลืนกัน (Harmony) ได้แก่ การใช้สีที่คล้ายๆ กันมารวมกลุ่มๆ ไว้
ด้วยกันให้เหมาะสมกลมกลืน แต่ก็ต้องไม่รู้สึกจืดชืด ไม่น่าสนใจ

ภาพที่ 2.15 สีกลมกลืนกัน (เว็บไซต์โนว่าบิซดอกทคอม, 2551)

สีตัดกัน (Contrast) ได้แก่ การใช้สีให้รู้สึกตัดกันสดใส การใช้ร่วมกันควร
คำนึงความเหมาะสมกลมกลืนกันที่จะไปกันได้ ไม่รู้สึกตัดกันรุนแรงจนดูน่าเกลียด

2.6.3.3 ความรู้สีที่มีต่อสี

สีแดง (Red) ให้ความรู้สึกตื่นเต้น แสดงจุดเด่นอันน่าสนใจ สะดุดตา มี
ลักษณะเร้าความสนใจตลอดเวลาที่พบเห็น แต่ถ้าใช้สีแดงมากเกินไป ความรู้สึกจะเปลี่ยนเป็น
ฉุนเฉียว สีแดงเข้ากับสีม่วง สีน้ำตาล สีดำ สีทอง สีเขียวเข้ม แต่อย่างไรก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณ
การใช้สีให้เหมาะสมด้วย สำหรับเครื่องประดับแล้ว สีแดงจะได้แก่ ทับทิม พลอยสีแดง สีที่เข้ากัน
ได้แก่ สีเงิน สีทอง สีดำ สีเขียว สีน้ำเงินเข้ม แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบเป็นสำคัญด้วย

สีดำ (Black) ลักษณะสงบเงียบ อับทึบ น่ากลัว สง่า ถ้าอยู่ในบริเวณกว้างๆ จะให้ความรู้สึกอ้างว้าง เงียบสงบ มากกว่า อยู่ในบริเวณแคบๆ สำหรับเครื่องประดับที่เป็นสีดำ ได้แก่ นิล หินประเภทข้าวตอกพระร่วง หรือหินอุกกาบาต เป็นต้น สีที่จะใช้ให้เข้ากับสีดำเมื่อเป็นเครื่องประดับ ได้แก่ สีเงิน สีทอง เป็นต้น

สีเขียว (Green) มีลักษณะเป็นสีให้ความรู้สึกเย็น ให้ความรู้สึกเป็นกลาง สบายตา สดชื่น เป็นสีที่เข้ากับสีเทา สีน้ำตาล เป็นสีที่ตรงกันข้ามกับสีแดง เครื่องประดับที่เป็นสีเขียว ได้แก่ หินสีเขียวที่เรียก เขียวส่อง พลอยสีเขียว มรกต สีที่เข้ากับสีเขียวได้ดีเมื่อเป็นเครื่องประดับ ได้แก่ สีขาว สีเงิน สีดำ

สีน้ำเงิน (Blue) เป็นสีเย็น เมื่อมีความเข้มจัดจะให้ความรู้สึกเยือกเย็น สีสงบ เข้ากับสีเขียว สีเหลือง สีน้ำตาล และกลมกลืนกับสีดำ เป็นสีที่อยู่ตรงข้ามกับสีส้ม เครื่องประดับที่เป็นสีน้ำเงิน ได้แก่ หินสีน้ำเงิน พลอยหินสีน้ำเงินที่เรียกว่า ไพลิน นับว่าเป็นหินที่มีราคาแพง ชาวยุโรปใช้เป็นแหวนหมั้นราคาแพงมาก ถ้าได้รับการเจียรไนอย่างดี

2.6.4 การสร้างความสมดุล

ความสมดุล (Balance) หมายถึง การจัดองค์ประกอบให้สัมพันธ์กัน มีน้ำหนัก หรือความสมดุลกลมกลืนไปด้วยกัน ความสมดุลทำให้เกิดความกลมกลืนสวยงาม ความสมดุลพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะคือ สมดุลซ้ายขวาเท่ากัน (Symmetry) และสมดุลซ้ายขวาไม่เท่ากัน (Asymmetry) ความสมดุลซ้ายขวาเท่ากัน เป็นการสมดุลด้วยขนาด หรือรูปร่างที่คล้ายกัน หรือการใช้สีที่มีความกลมกลืนกัน ส่วนลักษณะสมดุลซ้ายขวาไม่เท่ากัน เป็นการสมดุลที่แตกต่างกันด้านรูปทรง เนื้อที่ สี แต่ดูแล้วรู้สึกกลมกลืนสมดุลกัน

การออกแบบ 3 มิติเช่นเครื่องประดับ ถ้าออกแบบไม่สมดุลจะเห็นน้ำหนักเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งได้อย่างชัดเจน วิธีแก้ปัญหาเรื่องความสมดุลในเครื่องประดับอาจจะแก้ปัญหาได้ดังนี้

สมดุลด้วยรูปทรง แก้ปัญหาให้ขนาดรูปทรงเท่ากัน

สมดุลด้วยสี แก้ปัญหาด้วยการใช้สีให้กลมกลืนกัน

สมดุลด้วยลักษณะผิว ทำให้เกิดลักษณะผิวที่แตกต่างกันเล็กน้อย

2.6.5 การเลือกลักษณะผิว

ผิว (Texture) คือส่วนที่มองเห็นได้รอบๆ รูปทรงหรือรูปร่างนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะขรุขระ มัน หยาบ ด้าน โปรงใส ฯลฯ ลักษณะผิวให้ความรู้สึกต่อการพบเห็นอย่างยิ่ง ทำให้เกิดความรู้สึกอยากจับต้อง ลูกบิด ลักษณะผิว จะให้ความรู้สึกตอบสนองต่างกัน ตามแต่ความรู้สึกของแต่ละบุคคลว่าจะตอบสนองไปในด้านใด อย่างไร ลักษณะผิวจึงมีความสำคัญต่อรูปทรงมาก ใน

ด้านการสัมผัสลักษณะผิวมีส่วนช่วยในการออกแบบรูปทรงเป็นอย่างยิ่ง สิ่งของเครื่องใช้ตามบริเวณที่เป็นค้ำ หรือที่จับถือ มักจะออกแบบให้ผิวขรุขระ จับถือกระชับมือ และถ้าสิ่งของนั้นเป็นเครื่องประดับ ลักษณะผิวจะต้องมีความกลมกลืนกับส่วนรวมทั้งหมดของรูปทรง ผิวจะเรียบ หรือขรุขระมักจะขึ้นกับแบบ และการไปกันได้หรือไม่กับวัสดุโดยรวม ตลอดจนสี และการนำไปใช้ เป็นสำคัญด้วย

ภาพที่ 2.16 ลักษณะของเครื่องประดับผิวหยาบ (เว็บไซต์ไฟล์โอพอลด์คอม, 2553)

ภาพที่ 2.17 ลักษณะของเครื่องประดับผิวหยาบ (เว็บไซต์สืบสีกระรัตคอตคอม, 2554) และ (เว็บไซต์จิวเวลรี่เว็บลือกคอตคอม, 2554)

ภาพที่ 2.18 ลักษณะของเครื่องประดับผิวเรียบ (เว็บไซต์สืบสิทธิ์ดอทคอม, 2554) และ (เว็บไซต์จิวเวลรี่เว็บไซต์ดอทคอม, 2554)

การออกแบบเครื่องประดับให้ลักษณะผิวสะดุดตานั่น ใจจะเน้นที่ลักษณะผิวอย่างเดียว แต่จะต้องคำนึงถึง แบบ และวัสดุที่จะนำมาใช้ด้วย ถ้าผู้ออกแบบต้องการจะเน้นผิวของโลหะ ที่จะนำมาใช้ทำเป็นเครื่องประดับอย่างเดียว จะต้องให้สัมพันธ์กับรูปทรง ไม่ควรมีหินสีหรือสิ่งอื่นๆ มาร่วมในแบบนั้นอีก เพราะจะทำให้เครื่องประดับ มีจุดสนใจ หรือจุดเร้าสับสน แต่ในขณะเดียวกัน หากจะให้ผิวเรียบ และขรุขระต่างกัน ไม่ควรให้ปริมาณเนื้อที่ที่จะใช้เท่ากัน

การทำเครื่องประดับ อาจทำได้โดยใช้เศษโลหะต่างชนิดมาเชื่อมติดกัน และขัดให้เกิดความสวยงาม หรือจะใช้วิธีชุบครีตให้เกิดเป็นรอยขึ้น หรือจะใช้วิธีฝังหินขนาดเล็กใหญ่แตกต่างกัน ให้เกิดการขรุขระก็ได้ อย่างไรก็ตาม ต้องออกแบบเป็นภาพร่างให้ได้ลักษณะตายตัวที่ต้องการเสียก่อน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเครื่องประดับ

ศาสตราจารย์กิตติคุณวฒนะ จูฑะวิภาต (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมทองลายโบราณของช่างทองสุโขทัย เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักในภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาฝีมือการทำงานทองพื้นบ้านจนกระทั่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางถึงฝีมือการออกแบบลาย ความประณีตของชิ้นงาน รวมถึงกระบวนการทำงานและวิธีการถ่ายทอดความรู้เชิงช่าง และกระบวนการสืบทอดความรู้งานทองสู่บุคคลที่สนใจ จากผลการศึกษาพบว่างานช่างศิลป์ไทยเป็นงานฝีมือที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยช่างศิลป์ไทยถือเป็นปฐมนิยบุคคลที่เสียสละทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อสืบทอดสมบัติทางวัฒนธรรม ซึ่งงานทองก็เป็นหนึ่งในงานฝีมือที่นับวันจะหาผู้สืบทอดได้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากงานทองต้องมีทุนทรัพย์สูง ในอดีต การศึกษาวิชาช่างแขนงนี้ “...การศึกษาวิชาช่างทองตามการศึกษาแผนโบราณ ไม่มีหลักฐานระบุว่ามีการบันทึกความรู้เป็นตำรานอกจากตำราวิชา ช่างทอง ซึ่งบันทึก

ไว้ในส่วนของการเล่าเรียน ที่เป็นกิจการวิชาในมาดิกาที่ 8 ข้อบังคับการเรียนของโบราณศึกษา คือ ถ้าเป็นช่างทองต้องเรียนวิธีถักก่อนให้ชำนาญ ให้เข้าใจวิธีตีทองให้ขึ้นมัน และวิธีหลอมทองแก่น้ำหลอมไล่ให้หมดคราดี แลเรียนทำสายสร้อยแหวนน้อย แหวนใหญ่ แหวนเรือน แหวนเรือนไทย แหวนรอบ แหวนกัน แลรูปพรรณๆทำปrikประดับ พลอยน้อยใหญ่ให้งดงาม แลตั้งใจทำให้ดี อย่าเบียดบังเปลี่ยนทองเขา แลอย่าทำเข้าขี้ถ่อเอาทองเขาไว้เป็นประโยชน์ซื้อขายไม่ดี...”

ต่อมาเมื่อยุคสมัยเปลี่ยน มีการทำเครื่องประดับจากทองคำมากขึ้น และราษฎรสามารถมีเครื่องประดับที่ทำจากทองคำได้ตามฐานะ จึงทำให้งานทองเริ่มแพร่หลายจากในวังสู่ชนกวั่ง มีการทำเครื่องประดับลวดลายเรียบง่าย เช่น ทำแหวน ทำสร้อย สำหรับสวมใส่ในงานมงคลต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มช่างทองพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีของไทยเราก็คือกลุ่มช่างทองเมืองเพชรบุรี เมืองแห่งศิลปวัฒนธรรมล้ำค่ามากมาย เนื่องจากทองคำเป็นของมีค่ามีราคา การถ่ายทอดให้แก่ผู้ใดย่อมต้องมีความเชื่อถือไว้วางใจกันเป็นเบื้องต้น ซึ่งจากข้อจำกัดนี้เอง จึงเป็นสาเหตุให้งานช่างทองไม่แพร่หลาย เพราะหากลูกหลานหันไปประกอบอาชีพอื่น ก็ไม่มีผู้สืบทอดวิชาทำทอง

ช่างทองสุโขทัยถือเป็นช่างทองพื้นบ้านที่มีประสบการณ์สูง ซึ่งแม้จะไม่ได้รับการศึกษาจากสถาบันช่างอย่างเป็นระบบ เพราะใช้การฝึกหัดเรียนรู้กระบวนการทำงานจากบรรพบุรุษจากเพื่อนบ้านที่ทำทองด้วยกัน จนเกิดความเชี่ยวชาญชำนาญและมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างกว้างขวางขึ้น ไม่เฉพาะแต่คนในครอบครัวเดียวกันเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว การถ่ายทอดจากเจ้าของร้านให้แก่ลูกจ้าง และการถ่ายทอดระหว่างช่างทองกับช่างทอง โดยช่างทองแต่ละร้านส่วนใหญ่เป็นเครือญาติและเพื่อนบ้านกัน จึงได้เรียนรู้วิธีการทำลวดลายทองจากกันและกัน โดยการสอน การสังเกต การฝึกทำ และด้วยพื้นฐานความรู้ด้านลวดลายไทยที่คุ้นเคย ทำให้ช่างสามารถลอกเลียนแบบลวดลายไทยได้อย่างงดงาม และที่สำคัญช่างยังสามารถสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ๆ โดยการผสมผสานลายไทยหลายๆแบบเข้ากับลวดลายตามธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

การผลิตช่างแบบไทยจะประสบผลสำเร็จได้ก็ด้วยเกิดจากการวางพื้นฐานความรักในวิชาช่างเป็นหลักก่อน จากนั้นจึงค่อยๆให้ช่างได้เรียนรู้และสร้างสรรค์งานออกแบบด้วยตนเอง เรียกว่าเรียนรู้จากปฏิบัติงานโดยตรง เพราะการทำทองเป็นวิชาที่ไม่มีตำรบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ต้องเรียนรู้จากการลงมือทำและการบอกเล่า ทำมาก็ได้ความรู้มาก ผู้ฝึกหัดจึงต้องมีความตั้งใจสูงเป็นทุนเดิมอยู่ก่อน ยังเป็นลวดลายไทยที่มีความละเอียดซับซ้อนของลายสูง ก็ยังต้องใช้สมาธิและความตั้งใจมาก ซึ่งการเรียนรู้ฝึกฝนให้เกิดความเชี่ยวชาญต้องใช้ระยะเวลา แต่ก็ไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้เรียนและความสนใจ รวมถึงลักษณะของงานนั้นๆโดยถ้า

เลือกเรียนเฉพาะบางชั้นตอน อาจใช้ระยะเวลา 2-3 เดือน หรือถ้าเรียนครบทุกชั้นตอนจะใช้เวลาประมาณ 1-2 ปี จึงจะเกิดความชำนาญ

กรกช งามโกมุต (2543: บทคัดย่อ) ศึกษาการอนุรักษ์และการสืบทอดงานช่างศิลป์ไทย : ศึกษากรณีกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ช่างทองหลวง ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของงานช่างศิลป์ไทย และศึกษาว่าช่างทองหลวงคือใคร ทำอะไร ทั้งยังดูถึงความเปลี่ยนแปลงการปรับตัวอย่างไรบ้าง ในปัจจุบันนี้ เพื่อทำการฟื้นฟูวิชาช่างศิลป์ต่างๆ ของไทย ผลิตครู และช่างเครื่องเงิน ให้งานจำพวกนี้อยู่ต่อไปได้ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าสถาบันกษัตริย์และเจ้านาย ชุนนาง ต่างก็ต้องการช่างผู้ผลิตมาเป็นผู้ผลิตเฉพาะของตนเอง จนในที่สุดจึงเกิดช่างหลวงต่างๆ ขึ้น เพื่อทำงานสนองความต้องการของคนเหล่านี้ ช่างหลวงก็คือ ช่างชาวบ้านหรือช่างที่มีฝีมือจากวัด หรือช่างเชลยที่มีฝีมือเป็นที่ต้องการของหลวง ช่างหลวงนี้เป็นที่ต้องการเสมอมา แต่คนไม่อยากจะมาเป็นช่างหลวงนัก จากหลักฐานต่างพบว่า การเป็นช่างหลวงเป็นสิ่งที่ช่างแทบทุกคนพยายามหลีกเลี่ยง เพราะต้องทำงานหนักแม้กระทั่งต้องออกประกาศจับกัน ก็ยังไม่มา เช่นประกาศจับช่างทองเชลยศึกสมัยรัชกาลที่ 5 จนในที่สุดก็ต้องใช้วิธีจ้าง ช่างหลวงสลายตัวไปหลังจากมีการเปลี่ยนการปกครองเพราะกษัตริย์และเจ้านายไม่สามารถรวบรวมกำลังคนและกำลังทรัพยากรไว้ได้อีกต่อไป ช่างหลวงจึงกลายสภาพเป็นข้าราชการ แต่งานช่างเป็นงานที่ต้องการบำรุงตลอดเวลา ราชการไม่สามารถบำรุงได้พอ ในที่สุดช่างต่างที่เคยมีมามากมายก็ค่อยๆ หายไป

รูปแบบของงานศิลปะที่เปลี่ยนไปก็ทำให้เกิดผลกระทบกับช่างเช่นกัน ช่างก็ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ก็คือต้องทำของความต้องการของตลาดด้วย จึงไม่น่าแปลกใจที่งานช่างแบบเดิมจะค่อยๆ สูญหายไป พร้อมกับตัวช่างด้วย เมื่อช่างทองหลวงเองก็มาจากช่างพื้นบ้าน ช่างของวัด เมื่อความนิยมของชนชั้นสูงเปลี่ยน ช่างพื้นบ้านก็คงเปลี่ยนด้วย และเมื่อช่างไม่มีศักยภาพ ในการทำงานทองในสมัยนิยมก็ต้องเลิกกันไป หรือหากมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานก็ย่อมทำให้หมดการทำงานในด้านช่างแบบไทยไป เป็นปัญหาทั้งสองแบบ และหลังจากมีของที่ผลิตในระบบอุตสาหกรรมออกมา งานช่างหัตถกรรมก็ค่อยๆ เลือนหายไปจากสังคม แม้จะมีความพยายามอนุรักษ์ฟื้นฟูแค่ไหน แต่ถ้าเป็นความต้องการของคนจำนวนไม่มากในการพยายามอนุรักษ์ไม่ใช่ความต้องการของส่วนรวม ก็ย่อมเป็นไปได้ที่งานช่างแบบโบราณจะกลับมาเฟื่องฟูอีก นอกจากจะกลับมาผลิตงานสนองความต้องการของชนชั้นสูงเหมือนเช่นที่ต้องการในอดีต

การผลิตช่างทองหลวง ช่างทองโบราณเพื่อสืบสานงานทองของไทยจะพัฒนาไปในรูปแบบใดและยังเป็นจุดประสงค์หลักของโรงเรียนหรือไม่ หรือในที่สุดแล้วก็ต้องหันมาให้ความสำคัญของการผลิตช่างและงานแบบสมัยนิยมเป็นหลักเหมือนในสถาบันอื่นๆ หรือเน้นด้าน

การผลิตครูเพื่อสร้างงานในชนบท เช่น โรงเรียนเพาะช่างในอดีตหรือมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์ในปัจจุบัน

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2544: บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาของกลุ่มช่างที่ปรากฏในพุทธอุโบสถและพุทธประติมากรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ภูมิปัญญาของกลุ่มช่างที่ปรากฏในงานช่างด้านต่างๆ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง คือ เซ็ตร้อยเอ็ด กาลสินธุ์ และมหาสารคาม เพื่อเกื้อหนุนต่อความเลื่อมใสศรัทธาพุทธศาสนาจากการศึกษาผลการวิจัยพบว่าในชุมชนของตนจำแนกได้ 2 ลักษณะคือ ภูมิปัญญาด้านการจัดการเชิงช่าง และภูมิปัญญาที่ปรากฏผ่านผลงานสร้างสรรค์

ภูมิปัญญาด้านการจัดการเชิงช่าง เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดการด้านช่าง เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์พุทธอุโบสถและพุทธประติมากรรมให้บรรลุเป้าหมายของชุมชน เริ่มต้นจากลักษณะของ”ช่างชุมชน” ที่สมาชิกของชุมชนต่างล้วนทำหน้าที่เป็นช่าง และ ”ช่างอาชีพ” ในระยะต่อมาที่ประชาชนมีหน้าที่สละทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการสร้างผลงานแทนการทำหน้าที่เป็นช่าง ไม่ว่าจะเป็นการจัดการแบบใด ต่างล้วนแฝงด้วยภูมิปัญญาในการโน้มนำให้พุทธอุโบสถและพุทธประติมากรรม เป็นตัวเกี่ยวย่อยผนึกผสาน โครงสร้างของชุมชนให้มีความสมานฉันท์

ภูมิปัญญาที่ปรากฏผ่านผลงานสร้างสรรค์ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากกลวิธีเชิงช่าง และเนื้อหาที่ปรากฏผ่านผลงาน อาทิ การใช้ปูนแบบดั้งเดิมที่ได้จากเปลือกหอย ขางไม้ และหนังสัตว์ เป็นวัสดุหลักของส่วนผสม และภูมิปัญญาจากการนำเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอบรมสั่งสอนทางศาสนา มาเป็นเนื้อหาศิลปะในพุทธประติมากรรมที่ปรากฏตามส่วนต่างๆ ของพระอุโบสถ อาทิ เรื่องราวเกี่ยวกับการบำเพ็ญเพียรด้านต่างๆ ของพระพุทธเจ้าในพุทธชาดก และเรื่องราวในวรรณกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

อารีย์ ทองแก้ว (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องเครื่องเงินเมืองเมืองสุรินทร์: ตระกูลเครื่องเงิน ภูมิปัญญางานช่างหัตถกรรมเครื่องเงินในจังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับการคิดค้นสร้างสรรค์เครื่องใช้และเครื่องประดับที่มีลวดลายงดงามได้ทุกรูปแบบ เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งด้านศิลปกรรมการทำรูปทรงลวดลายด้วยการลอกเลียนแบบจากธรรมชาติรอบๆ ตัวออกมาเป็นงานศิลป์ได้อย่างงดงาม และมีการสืบทอดต่อกันมาทั้งหมู่บ้าน การเรียนรู้กันในครอบครัวในชุมชนตลอดเวลาทำให้ช่างมีความชำนาญเป็นพิเศษ สามารถประยุกต์ลวดลายรูปแบบได้ตามที่มีผู้สั่งทำ ขณะเดียวกันจะอนุรักษ์รูปแบบลวดลายดั้งเดิมไว้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้ศิลปหัตถกรรมเครื่องเงินเมืองสุรินทร์มีคุณค่าของภูมิปัญญาบรรพบุรุษและ เชื้อสายฝีมือช่างรุ่นลูก รุ่นหลานอย่างน่าภาคภูมิใจ

จากการวิจัยของอารีย์ ทองแก้ว ได้ข้อมูลว่า ลายกลีบบัว เป็นลายดั้งเดิมโบราณที่งดงาม เป็นที่ต้องการของลูกค้ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ลายดอกพิกุล ลายดอกจัน ลายร่างแหและ ลายอื่นๆ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2544 ได้สัมภาษณ์นางเปื้อง ผจญกล้า (2544) ชาวบ้านโชคกิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ ซึ่งนำเครื่องเงินมาจำหน่ายในงานหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของจังหวัดสุรินทร์ ให้ข้อมูลว่าปัจจุบันลายที่ขายดีที่สุดคือ ลายดอกพิกุล ลายดอกจัน ส่วนลายกลีบบัวนั้นแกะยากไม่ค่อยมีช่างรุ่นหลังแกะสลัก จึงไม่ค่อยมีวางขาย อาชีพการทำเครื่องเงินของชาวบ้านในกิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ เป็นภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่ลูกหลานยังคงอนุรักษ์ และใช้ประกอบเป็นอาชีพหารายได้เลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขด้วยความขยันหมั่นเพียรมาจนถึงทุกวันนี้และอนาคตต่อไปอีกยาวนาน

มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาในเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่ปรากฏในงานช่างฝีมือ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะ และกระบวนการคิดในทางสร้างสรรค์และพัฒนาซึ่งมีคุณค่าและมีความหมายต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านภาคใต้ อันได้แสดงออกให้ปรากฏในงานช่างฝีมือ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา และค่านิยมบางประการ โดยคาดหวังว่าภูมิปัญญา และค่านิยมดังกล่าวควรแก่การส่งเสริมปกป้องรักษา และหาแนวทางเพื่อการประยุกต์ใช้หรือพัฒนาให้เกิดประโยชน์โดยเฉพาะกับสังคมชุมชนพื้นบ้านภาคใต้

ผลจากการวิจัยของมโน พิสุทธิรัตนานนท์ ได้ค้นคว้าศึกษา ทั้งประเภทงานแกะสลัก ไม้ งานแกะฉลุหนัง งานจักสาน งานเครื่องถม และงานเครื่องมุกประดับ) เป็นงานช่างฝีมือที่แพร่กระจายในระดับพื้นบ้านหรือไม่ก็เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในภาคใต้ ทั้งยังได้มีการรักษาสืบทอดฝีมือช่าง มาจนถึงปัจจุบันได้ดีกว่างานช่างฝีมืออีกหลายๆ ประเภท การศึกษาวิจัยภูมิปัญญา ได้พิจารณาจากคุณลักษณะ 4 ประการคือ คุณลักษณะด้านการใช้สอย คุณลักษณะด้านการคิดแบบหรือออกแบบและเทคนิค คุณลักษณะด้านการความงาม คุณลักษณะด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งนับว่าเด่นชัด และครอบคลุมถึงการบวนการใช้ปัญญา นับได้ว่ามีคุณค่าและมีความหมายเป็นอเนกประการ ทั้งตั้งแต่วิถีการดำรงชีวิตของชาวใต้ในอดีตที่ผ่านมาและ มีความหมายต่อการที่จะนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ และคงมีอยู่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและของชาติสืบไป

วินัย หมั่นคติธรรม, วิทยา เมฆขำ (2549: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นงานศิลปหัตถกรรมโลหะกรุงรัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนและค้นหาขั้นตอนการผลิตและผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนกลุ่มพื้นบ้านที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลงานศิลปหัตถกรรมโลหะของกรุงรัตนโกสินทร์ที่ปัจจุบันยังคงเหลืออยู่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้ยังคงเหลืออยู่ในยุคปัจจุบัน การวิจัยพบว่าในด้าน

สถานภาพทั่วไป ภูมิปัญญาของชุมชนส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นเพชฌัญญ์ และมีอายุเฉลี่ยประมาณ 50 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา และระดับชั้นประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป และในด้านคุณลักษณะประวัติชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่มีภูมิเณาเดิมมาจากกรุงศรีอยุธยาหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงครั้งที่ 2 ได้เข้ามาอยู่กรุงธนบุรี และย้ายครั้งล่าสุด ตามรัชกาลที่ 1 ที่เริ่มก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี อาชีพที่บรรพบุรุษส่วนใหญ่ได้ยึดถือสืบทอดกันมา ได้แก่ งาน ช่างทอง ช่างเหล็ก ที่ตามตัวมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันการถ่ายทอดมาถึงหลาน สถาปนาอุตสาหกรรมที่ตั้งพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ส่วนของพระมหากษัตริย์ ที่อยู่ในเขตพระนครในปัจจุบัน

ผลจากการศึกษากระบวนการผลิตทองรูปพรรณพบว่า การทำเครื่องทองรูปพรรณนั้น มีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ 1) การหลอมทอง 2) การประกอบรูปพรรณ 3) การลงแต่งตัวเรือน 4) การดัดและขัดทอง สภาพปัญญาของกระบวนการผลิต คือ ขั้นตอนการหลอมทองและสาวลวด ด้านสภาพปัญหาทั่วไปพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการขยายตัวของเศรษฐกิจของสังคมส่วนใหญ่เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ทำให้ช่างทำทองโบราณแข่งขันกับช่างทองที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ได้ ในด้านวิธีการและปริมาณการผลิต ตลอดจนหาตลาดและเงินทุน แม้ฝีมือในการทำทองที่โดดเด่นก็ตาม ในปัจจุบันกาลเวลาและเทคโนโลยีอันทันสมัย กำลังลบเลือนภูมิปัญญาโบราณที่มีมาตั้งแต่ยุคต้นรัตนโกสินทร์ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากฝีมือและความตั้งใจของช่างทองที่ไม่ได้รับความนิยมจากคนไทย กำลังทำให้ช่างทองสูญสิ้น เครื่องทองรูปพรรณสมัยใหม่เป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น และด้วยเทคโนโลยีทำทองอันทันสมัย จึงทำให้ทุกวันนี้ร้านทองหรือโรงงานทำทองต่างทำเครื่องทองรูปพรรณออกมาเป็นจำนวนมากในลักษณะของอุตสาหกรรม เป็นเหตุให้ช่างทองตรอกสุเหร่าจึงทยอยเลิกทำทองและหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน ทำให้ภูมิปัญญาโบราณของช่างทอง เหลือมอดหายไปจากยุค แต่ยังมีผู้นิยมเครื่องทองที่ทำด้วยฝีมือช่างอันประณีต ลูกค้าจึงมักบอกต่อกัน และมาอุดหนุนบ้านช่างทองตรอกสุเหร่าที่มีชื่อเสียงแห่งนี้ไม่เสื่อมคลาย

วัณณะ จูทะวิภาต (2535: บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับ ศิลปหัตถกรรมของช่างทองเมืองเพชร: ความเป็นมาและสภาพปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของช่างทองสกุลเพชรบุรี กระบวนการสร้างสรรค์ของทองรูปพรรณ ในแง่ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ วิธีการทำ รูปแบบ และลวดลายของทองรูปพรรณ รวมทั้งศึกษาแนวทางในการดำรงรักษา สืบทอดฝีมือช่างทองเมืองเพชรบุรี การวิจัยใช้การเก็บข้อมูลโดยการบันทึกรายละเอียดต่างๆ ประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกช่างทองในอดีตและในปัจจุบัน ซึ่งเคยเป็นช่างหรือเคยฝึกทำทอง

จากการวิจัยพบว่า ช่างทองเมืองเพชรรุ่นแรกๆ ได้แก่ นายหวน ตาลวันนา นายโช สุวรรณช่าง และนายผ่าน ทองสัมฤทธิ์ ช่างทองทั้งหมดล้วนมีพื้นฐานเป็นช่างเขียน บางท่านก็มี

พื้นฐานเป็นช่างทำเครื่องประดับทองเหลืองมาก่อน ปัจจุบันมีช่างทองที่ยังคงทำทองรูปพรรณอยู่ได้แก่นางเนือง แฝงสีคำ นางฉิว บุญศิริ และนางสาวทองคำ ทองสัมฤทธิ์ ซึ่งต่างก็มีอายุเกิน 72 ปีทุกคน ช่างทองเมืองเพชรจะถ่ายทอดความรู้เชิงช่างให้แก่ ลูก หลาน หรือเครือญาติสนิทเท่านั้น เนื่องจากทองมีราคาสูงต้องฝึกให้แก่ผู้ที่ไว้วางใจได้ ช่างทองเป็นงานช่างที่ต้องใช้ความอดทน ความละเอียด ความประณีตสูง สายตาต้องดีเยี่ยม และสมาธิต้องดี ในการทำทองรูปพรรณช่างจะให้ทองคำบริสุทธิ์เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูง ทำให้สะดวกต่อการทำทองรูปพรรณ สำหรับเครื่องมือซึ่งใช้มาตั้งแต่ครั้งในอดีต เช่น โตะทำทอง ทัง ค้อน กรรไกร ไม้พัน เป็นต้น วิธีการทำทองเริ่มจากการหลอมทอง ตีทองหรือแผ่ทองชักลด ทำไขปลา จากนั้นจึงนำส่วนต่างๆ มาประกอบโดยใช้วิธีการสาน ถัก และเชื่อมประกอบส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีวิธีการแกะ ดุน สลัก ฝัง และการเกาะพลอย ย้อมทองซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการทำทองรูปพรรณๆ เครื่องประดับของสตรีและเด็ก อันได้แก่ ตุ้มหู สร้อยคอ จี้ สร้อยข้อมือ แหวน กำไล กระดุม และสายสะพายแล่ง เป็นต้น ทองรูปพรรณที่ปรากฏมีตลาดยทั้งหมด37 แบบ แต่ในปัจจุบัน ช่างทองยังทำตลาดยต่างๆดังนี้ สร้อยสี่เสา สร้อยหกเสา สร้อยแปดเสา ปะวะหล้า ปะวะหล้าทรงเครื่อง ลูกสน เต่าร้าง ตะขบ แหวนพิรอด แหวนตะไบ แหวนงู ล้วนแต่เลียนแบบหรือสร้างสรรค์จากธรรมชาติรอบตัวช่างทั้งสิ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสรุปได้ว่า ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์และการพัฒนาของเครื่องประดับงานทองโบราณ เดิมมาจากกรุงศรีอยุธยาหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงครั้งที่2 ได้เข้ามาอยู่กรุงธนบุรี และย้ายครั้งหลังสุด ตามรัชกาลที่ 1 ที่เริ่มก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี อาชีพที่บรรพบุรุษส่วนใหญ่ได้ยึดถือสืบทอดกันมา ได้แก่งาน ช่างทอง ช่างเหล็ก ที่ตามตัวมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันการถ่ายทอดมาถึงหลาน สถาปณิศาสตร์ที่ตั้งพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ส่วนของพระมหากษัตริย์ หรือขุนนางเจ้านายที่อยู่ในเขตพระนครในปัจจุบัน ที่มีเอกลักษณ์และ อัดลักษณะมาเป็นเวลายาวนาน ในช่วงเวลาที่ผ่านมคนไทยได้สั่งสมมรดก ถ่ายทอดความรู้การทำทอง มีการทำเครื่องประดับจากทองคำมากขึ้น และราษฎรสามารถมีเครื่องประดับที่ทำจากทองคำได้ตามฐานะ จึงทำให้งานทองเริ่มแพร่หลายจากในวังสู่นอกวัง มีการทำเครื่องประดับตลาดยเรียบง่าย เช่น ทำแหวน ทำสร้อย สำหรับสวมใส่ในงานมงคลต่างๆ ซึ่งล้วนแต่เลียนแบบหรือสร้างสรรค์จากธรรมชาติรอบตัวช่างทั้งสิ้นเช่น การเลียนแบบสัตว์ พืช วัตถุที่เป็นมงคล เป็นต้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มช่างทองพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีของไทยเราก็คือกลุ่มช่างทองเมืองเพชรบุรีสืบต่อจากบรรพบุรุษในเครือญาติเท่านั้นดังเช่น ช่างทองเมืองเพชรจะถ่ายทอดความรู้เชิงช่างให้แก่ ลูก หลาน หรือเครือญาติสนิทเท่านั้น เนื่องจากทองมีราคาสูงต้องฝึกให้แก่ผู้ที่ไว้วางใจได้ ช่างทองเป็นงานช่างที่ต้องใช้ความอดทน ความละเอียด ความประณีตสูง สายตาต้องดีเยี่ยม และสมาธิต้องดี ในการทำทองรูปพรรณช่างจะให้ทองคำบริสุทธิ์เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูง ทำให้

สะดวกต่อการทำทอรูปพรรณไว้มากมาย และอีกทั้งทางด้านความคิด ความเชื่อ ซึ่งเป็นความเจริญในด้าน วัฒนธรรม ทุกสิ่งล้วนประกอบกันเข้าทำให้สังคมไทยมี ศิลปวัฒนธรรม เป็นของตนเอง อันเป็นเอกลักษณ์และ อัตลักษณ์ที่โดดเด่นแสดงถึงความเป็นชาติที่มีความเจริญรุ่งเรือง มีอารยธรรมสูงส่งและประณีตสวยงาม เป็นเครื่องแสดงยศบรรดาศักดิ์ เกียรติยศ และเป็นสิ่งที่เชิดตาชูตาสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ลูกหลานสืบต่อกันมา ในปัจจุบันกาลเวลาเป็นยุคเทคโนโลยีอันทันสมัยเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลกระทบ หรือค่านิยมทำให้เกิดการกำลังลบเลือนภูมิปัญญาโบราณที่มีมาตั้งแต่ยุคต้นรัตนโกสินทร์ งานทอที่ผลิตจากฝีมือและความตั้งใจของช่างทอที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมนักจากคนไทย กำลังทำให้ช่างทอสูญสิ้น เครื่องทอ รูปพรรณสมัยใหม่เป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น และด้วยเทคโนโลยีการทำทออันทันสมัย จึงทำให้ทุกวันนี้ร้านทอหรือโรงงานทำทอต่างทำเครื่องทอ รูปพรรณออกมาเป็นจำนวนมากในลักษณะของอุตสาหกรรม เป็นซึ่งจากข้อจำกัดนี้เอง จึงเป็นสาเหตุให้งานช่างทอในด้านการดำรงรักษาและสืบทอด ไม่แพร่หลาย เพราะหากลูกหลานหันไปประกอบอาชีพอื่น ก็ไม่มีผู้สืบทอดวิชาทำทอเช่นเดียวกันกับเหตุให้ช่างทอตรอกสุหร่าจึงทยอยเลิกทำทออย่างต่อเนื่องที่ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ประวัติความเป็นมา ตลอดจนกับผู้ที่สานต่อ ส่วนใหญ่เวลา ในการสวมใส่งานทอรูปพรรณแบบโบราณ เริ่มที่จะสูญหายไป จึงทำให้ช่างที่ทำงานทอโบราณ มีน้อยคน และไม่มีการรับสืบสานต่อเพื่อที่จะทำไม่ให้งานทอโบราณได้สูญหายจำต้องมีการเร่งรีบบันทึกสรรพความรู้ทางช่างจากช่างทอ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากแต่ละท่านอยู่ในวัยอายุมาก ตลอดจนจัดทำพิพิธภัณฑหรือศูนย์สาธิตการทำทอรูปพรรณรวมทั้งอบรม สอนผู้สนใจและมีใจรักโดยครูช่าง หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของชาติควรเร่งศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงได้ พิจารณาจากคุณลักษณะนำไปประกอบสู่กระบวนการดำเนินงานวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกประวัติบุคคลและงานทอโบราณที่ยังเหลืออยู่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการออกแบบเครื่องประดับให้ร่วมสมัยมากขึ้น โดยยึดหลัก 4 ประการคือ

- (1) คุณลักษณะด้านการใช้สอย
- (2) คุณลักษณะด้านการคิดแบบหรือออกแบบและเทคนิค
- (3) คุณลักษณะด้านการความงาม
- (4) คุณลักษณะด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ซึ่งนับว่าเด่นชัด และครอบคลุมถึงการกระบวนการใช้ปัญญา และผลจากการศึกษากระบวนการผลิตทอรูปพรรณ พบว่าการทำเครื่องทอรูปพรรณนั้นมีขั้นตอนที่สำคัญ4ขั้นตอนคือ

- (1) การหลอมทอ
- (2) การประกอบรูปพรรณ

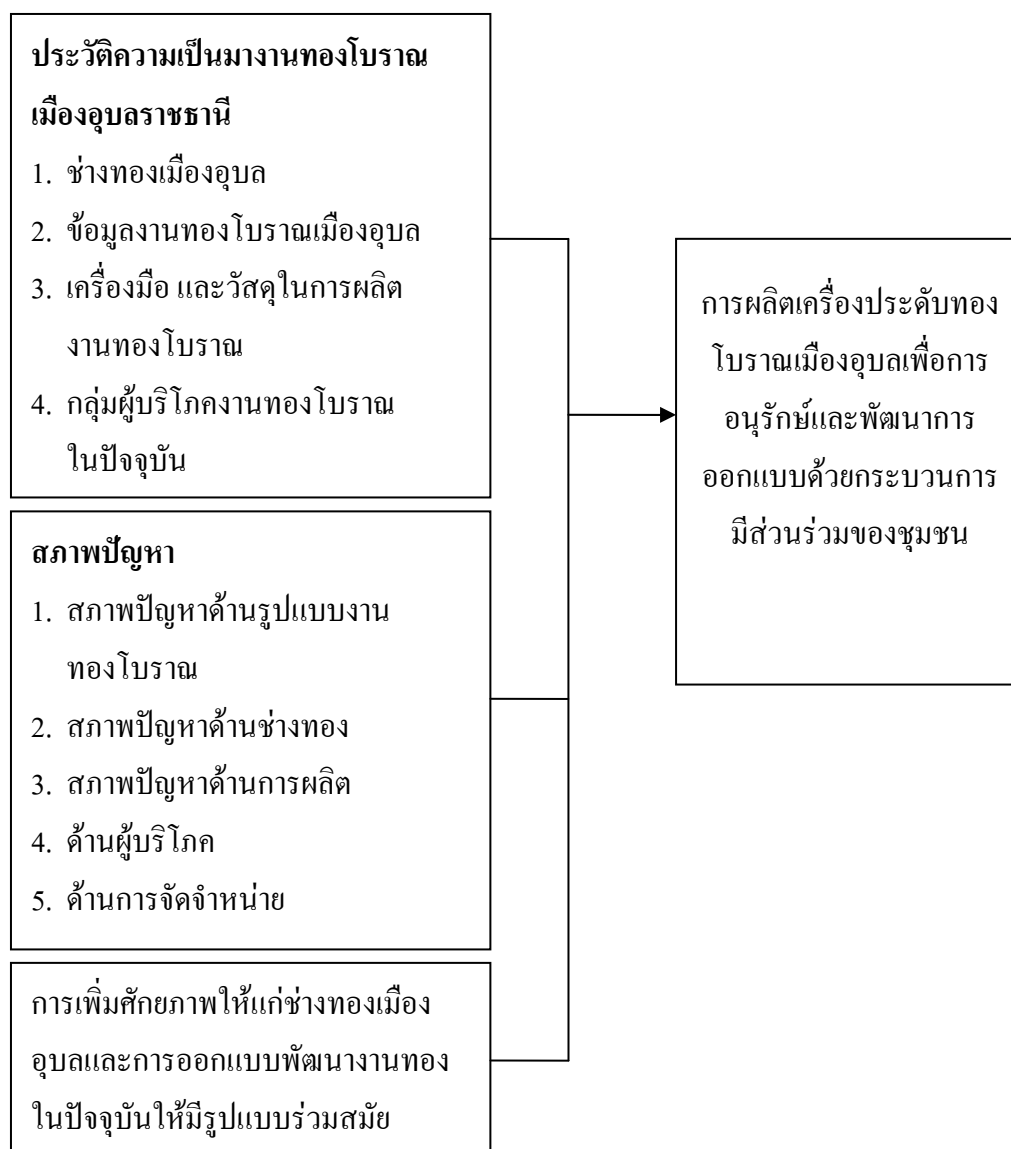
(3) การลงแต่งตัวเรือน

(4) การดัดและซ่อมทอง

ซึ่งให้เห็นเป็นแนวทางการนำมาปรับใช้ในเรื่องเก็บข้อมูลและกระบวนการทำวิธีการดำเนินงานวิจัย ได้ต่อไป

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานทองโบราณและงานทองโบราณเมืองอุบลแล้ว ได้สังเคราะห์ออกมาเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการวิจัยการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนาในรูปแบบงานทอร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้กระบวนการงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของงานทอโบราณเมืองอุบลราชธานีจากอดีตไปจนถึงปัจจุบัน และเพื่อสร้างคุณค่าให้กับงานทอโบราณเมืองอุบล

3.2 กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา

3.2.1 กลุ่มเป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการที่จะดำเนินการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนาในรูปแบบงานทอร่วมสมัย โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจาก

- (1) กลุ่มช่างทอจังหวัดอุบลราชธานี เป็นกลุ่มช่างทอทำการผลิตในบ้านของตนเองและผลิตในร้านทอรูปพรรณที่มีพื้นฐานความรู้การผลิตทอโบราณจังหวัดอุบลราชธานี
- (2) ผู้ประกอบการร้านทอรูปพรรณ จังหวัดอุบลราชธานี
- (3) นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- (4) อาจารย์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- (5) บุคคลทั่วไปที่สนใจงานทอโบราณ เมืองอุบลราชธานี

3.2.2 นักวิจัยและทีมวิจัย

(1) ดร.กัญญา จิ่งวิมุติพันธ์	ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
(2) นายเจตน์ เหล่าวิระกุล	หัวหน้าโครงการ
(3) อาจารย์ปัญญา แพงเหล่า	นักวิจัย
(4) นางสาวพัชรดา ปรีเปรม	นักวิจัย
(5) นายบุญเชียง แก่นอินทร์	นักวิจัยทีมช่างทอ
(6) นายพงษ์ศักดิ์ ฤณาพรรณ	นักวิจัยทีมช่างทอ

(7) นายสุภารัตน์ แสงหิรัต	นักวิจัยทีมช่างทอง
(8) นายไพบุลย์ โหตระไวศยะ	นักวิจัยทีมช่างทอง
(6) นางสาวสุวิษา ผิวทอง	ผู้ช่วยนักวิจัย
(7) นาย พิทยา ช่วยอาษา	ผู้ช่วยนักวิจัย
(8) นายวันชัย ศรีสุกะ	ผู้ช่วยนักวิจัย

3.2.3 นักวิชาการผู้ร่วมดำเนินการ

(1) อาจารย์กาญจนา ทองทั่ว	สถาบันการวิจัยเพื่อการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น มูลนิธิประชาสังคม จังหวัดอุบลราชธานี
(2) ดร.กัญญา จีงวิมุตพันธ์	คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
(3) ดร.สิทธิชัย สมานชาติ	คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
(4) นายขจร มุกมีคำ	สำนักศิลปากรที่ 11
(5) นายแสน ศรีสุโร	คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
(6) อาจารย์มีชัย เพชรอินทร์	วิทยาลัยสารพัดช่างอุบลราชธานี

3.2.4 องค์ก่รสนับสนุน

- (1) คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- (2) สำนักศิลปากรที่ 11
- (3) ชมรมส่งเสริมและพัฒนาปัญญา

3.3 ขอบเขตการวิจัย

3.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผลิตเครื่องประดับทองโบราณเมืองอุบลเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาการออกแบบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาและความต้องการที่จะนำไปสู่การพัฒนางานทองโบราณเป็นรูปแบบงานทองร่วมสมัย โดยข้อมูลและผลงานจะได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกันในประชาชนของจังหวัดอุบลราชธานีอย่างกว้างขวางมากขึ้น

3.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพและความต้องการที่จะนำไปสู่การพัฒนางานทองโบราณเป็นรูปแบบงานทองร่วมสมัย รวมไปถึงการเผยแพร่งานทองโบราณ จังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยเลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ดังนี้

พื้นที่เป้าหมาย คือ อำเภอเมือง อำเภอวารินชำราบและอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) กลุ่มช่างทองจังหวัดอุบลราชธานี 2) ผู้ประกอบการร้านทองรูปพรรณ 3) นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 4) อาจารย์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และ 5) บุคคลทั่วไป

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดหาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

(1) เครื่องบันทึกเสียงระบบดิจิทัล (Digital) สำหรับนำไปบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เป็นต้น

(2) กล้องถ่ายภาพนิ่งและกล้องถ่ายภาพวิดีโอดิจิทัล (VDO. Digital) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภาพนิ่ง และการเคลื่อนไหวในการสัมภาษณ์ข้อมูลและจัดประชุมต่างๆ

(3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบบมีโครงสร้างใช้สัมภาษณ์ช่างทองโบราณและผู้ประกอบการร้านทองเมืองอุบลราชธานี เพื่อให้ได้ทราบถึงข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับงานทองโบราณเมืองอุบลให้มีการพัฒนาสู่ความเป็นร่วมสมัย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน การช่วยกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา การเรียนรู้ร่วมกันเป็น

ทีมอย่างมีส่วนร่วม การมีรูปแบบความคิดละมุนมองที่เปิดกว้าง การคิดอย่างมีระบบ พร้อมทั้งถามแนวทางในการที่จะทำให้งานทองเมืองอุบลราชธานีเป็นที่รู้จักอย่างเปิดกว้าง

(4) แบบคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guideline) ใช้สำหรับสนทนากลุ่มช่างทองโบราณและบุคคลทั่วไปที่สนใจงานทองโบราณเมืองอุบลราชธานี เพื่อสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับงานทองโบราณเมืองอุบลราชธานี พร้อมทั้งถามแนวทางในการที่จะทำให้งานทองเมืองอุบลราชธานีเป็นที่รู้จักอย่างเปิดกว้าง

(5) แบบสอบถาม (Questionair) ใช้สำหรับถามบุคคลเฉพาะและบุคคลทั่วไปที่สนใจเรื่องงานทองโบราณเมืองอุบลราชธานี เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อร่างแบบงานทองโบราณร่วมสมัย ในการที่จะต้องการให้งานทองมีการพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบใด ซึ่งประกอบไปด้วย แบบสอบถามปลายปิดและแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีอิสระในการตอบแบบสอบถามด้วย

3.5 แหล่งข้อมูล

3.5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้มีการรวบรวมและหาข้อมูลโดยตรง จากการสอบถาม การสัมภาษณ์ การสำรวจ การจดบันทึก ตลอดจนการจัดหาเครื่องมือต่างๆในการสอบถามข้อมูล เช่น แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบบคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guideline) และแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาจากจุดกำเนิดของข้อมูลนั้นๆ

3.5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากงานวิจัยที่มีการเก็บข้อมูลมาก่อน ตำรา เอกสาร และบทความต่างๆที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาหรือศิลปะงานทองโบราณต่างๆ การเก็บข้อมูลภาพถ่าย จากสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต รวมไปถึงข้อมูลด้านผู้บริโภค การตลาด และการจัดจำหน่ายงานทองโบราณ โดยได้ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.5.2.1 ข้อมูลภายใน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึก สรุปผลจากงานวิจัยหรือบทความต่างๆไว้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในประเด็นของงานทองโบราณ และภูมิปัญญาของช่างทอง การบริโภคงานทองของภาคต่างๆ เป็นเป็นแนวทางในการพัฒนางานทองโบราณเมืองอุบลต่อไป

3.5.2.2 ข้อมูลภายนอก โดยที่ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทนั้นอยู่แล้ว ซึ่งได้จากหลายแหล่ง เช่น เอกสารจากหน่วยงานต่างๆ และเอกสารที่ได้รับการเผยแพร่เป็นวารสารและสื่อต่างๆ ตลอดจนสื่อทางอินเทอร์เน็ต

3.6 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

3.6.1 ระยะเตรียมการ

3.6.1.1 คณะทีมวิจัยศึกษารวบรวมข้อมูล ในการลงพื้นที่เพื่อสืบหาข้อมูล กลุ่มช่างทำทอง ผู้ประกอบการร้านทอง ประชาชนเมืองอุบลและ บุคคลทั่วไปที่สนใจในเรื่องงานทองโบราณ

3.6.1.2 ประชุมแผนการทำงานวิจัยโครงการ เพื่อมาเตรียมความพร้อมทีมวิจัย นักวิจัยหลักและหัวหน้าโครงการเพื่อร่วมกำหนดกรอบแนวคิด, กำหนดการสร้างเครื่องมือวิจัย, แนวทางจัดเก็บข้อมูล

3.6.2 ระยะปฏิบัติการ

3.6.2.1 ประชุมชี้แจงโครงการ วิจัยแก่กลุ่มช่างทอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลงานทองและบอกเล่าถึงปัญหางานทองโบราณจังหวัดอุบลฯเพื่อนำไปสู่แก้ไขปัญหา

3.6.2.2 ทำแผนประชาสัมพันธ์ออกสื่อโทรทัศน์ เพื่อประกาศและสืบหาข้อมูลงานทองโบราณที่สูญหายไป

3.6.2.3 ศึกษาหาข้อมูลก่อนลงพื้นที่เป้าหมายในอุบลเพื่อไปเก็บข้อมูลงานทองโบราณในอุบลและ และรูปแบบงานทองโบราณในพระบรม มหาราชวังเพื่อมาศึกษาเปรียบเทียบกับงานทองโบราณในอุบลด้วยการพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญเรื่องภูมิปัญญางานทองโบราณเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย

3.6.2.4 อบรมศึกษางานออกแบบใหม่ๆเพื่อช่วยในการพัฒนาการออกแบบงานทองโบราณให้มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของงานทองโบราณให้มีรูปแบบร่วมสมัย

3.6.2.5 ประชุมคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะเปิดเวทีเสวนา

3.6.2.6 เปิดเวทีเสวนาค้นข้อมูลงานทองโบราณให้แก่ช่างทองฯและบุคคลทั่วไปที่สนใจงานทองฯ

3.6.2.7 การออกแบบและพัฒนาลวดลายงานทองโบราณร่วมกันสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภค

3.6.2.8 การขึ้นรูปโลหะรูปพรรณแบบจำลองโดยนักวิจัยและทีมช่างทอง

3.6.2.9 จัดเวทีการเผยแพร่ความรู้ในหัวข้อที่วิจัย โดยจัดเป็นนิทรรศการ ในการเผยแพร่ต่อสาธารณะ

3.6.3 ระยะสรุปผลการปฏิบัติการและประเมินผล

3.6.3.1 ประเมินผลการดำเนินโครงการทั้งหมด

3.6.3.2 เขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.7 กระบวนการดำเนินการวิจัย

3.7.1 การพัฒนาโจทย์วิจัย

ผู้วิจัยเริ่มลงพื้นที่ โดยมีเป้าหมายในการพบและพูดคุยถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับช่างทองโบราณ ผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันช่างทองโบราณเมืองอุบลส่วนใหญ่มิได้มีการรวมกลุ่มทำงานโบราณเหมือนครั้งยังอดีต เนื่องจากแต่ละคนมีภาระหน้าที่และอาชีพอื่นนอกเหนือจากการทำงานทองโบราณ ในฤดูฝนหรือช่วงฤดูทำนา ช่างทองจะกลับไปทำนายังภูมิลำเนาหรือรับงานอื่นๆบ้าง เนื่องจากงานทองโบราณไม่ได้มีการตลาดที่คึกคักเหมือนในสมัยก่อน การจ้างช่างทำงานทองจึงไม่ได้มีปริมาณการจ้าง จากการสอบถามผู้วิจัยได้พบว่ามีช่างทำงานทองโบราณบางส่วนที่ยังมีใจรักและทำงานทองโบราณอยู่ แม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากอย่างไรก็ตามกลุ่มช่างทองได้มีการทำงานทองโบราณอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันเนื่องจากความนิยมใช้งานทองที่ลดน้อยลง หลังการลงพื้นที่ผู้วิจัยได้กลับมาวิเคราะห์โจทย์ประเด็นในการวิจัย รวมไปถึงการหาทีมวิจัยที่จะลงพื้นที่ในครั้งต่อไป

จากการประชุมทีมวิจัย ผู้วิจัยและทีมวิจัยวางแผนลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลงานทองโบราณของเมืองอุบลราชธานีร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยและทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งหมด 7 ครั้ง เมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ช่างทองโบราณแล้ว ผู้วิจัยพบมีปัญหานำมาสู่ความหนักใจของผู้วิจัย คือ การที่ช่างทองโบราณยังไม่ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลงานทองเชิงลึกและปัญหางานทองโบราณกับผู้วิจัยและทีมวิจัยไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากอาจจะยังไม่ไว้วางใจทีมวิจัย และอาจเนื่องมาจากงานทองโบราณเมืองอุบลยังเป็นภูมิปัญญาที่ช่างทองหวงแหนเป็นอย่างมากไม่ถ่ายทอดความรู้ให้ใครง่ายๆ อย่างไรก็ตามหลังจากที่ผู้วิจัยและทีมวิจัยเข้าร่วมกันลงพื้นที่อย่างเป็นทางการเป็นประจำทำให้ความร่วมมือในเกิดความไว้วางใจและให้การสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกได้มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่ามีช่างทองโบราณเมืองอุบลราชธานี ปัญหาด้านรูปแบบและตลาดของงานทองโบราณฯ ปัญหาด้านการตลาดและการขาย ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มลูกค้า และปัญหาด้านการผลิตงานทองโบราณฯของช่างทอง รวมไปถึงสภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม รสนิยมการแต่งกาย หรือแม้แต่ปัญหาสังคมต่างๆที่บุคคลในสมัยนี้ไม่นิยมสวมใส่ทองเป็นเครื่องประดับเหมือนอย่างสมัยก่อน ซึ่งช่างบางส่วนแม้ว่าพวกเขาจะประสบกับปัญหาเรื่องงานทองโบราณฯมามากมาย แต่ก็ไม่ได้ทำให้พวกเขามีความคิดที่จะหยุดผลิตงานทองออกมาจำหน่าย แต่ก็

เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลว่าช่างทองที่เป็นรุ่นลูกรุ่นหลานนั้น ไม่มีคนใดที่จะสนใจผลิตงานทองโบราณที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นภูมิปัญญาของช่างทองโบราณเลย ซึ่งปัจจัยนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้งานทองโบราณขาดการฟื้นฟูพัฒนาให้งานทองดำรงอยู่กับเมืองอุบลราชธานีหมดยุคไป

จากการศึกษาปัญหาโดยรวมแล้ว ผู้วิจัยต้องการที่จะพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณรูปแบบงานทองร่วมสมัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการให้การสัมภาษณ์ข้อมูลของช่างทองโบราณเข้าประชุมกับหัวหน้าทีมทีมผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยวิจัย เพื่อปรึกษาวิธีการและแนวทางในการดำเนินการวิจัยขั้นต่อไป รวมไปถึงการประชุมกลุ่มช่างทองโบราณที่มีคุณพ่อพงษ์ศักดิ์ ภูนาพรรณ เป็นช่างทองโบราณเก่าแก่เมืองอุบลราชธานีที่รับเป็นตัวแทนของกลุ่ม รวบรวมกลุ่มช่างในการจัดประชุมเพื่อศึกษาความต้องการและปัญหาที่พบของช่างทองโดยตรง จากข้อสรุปของที่ประชุมพบว่าปัญหาหรือความต้องการที่ช่างทองต้องการการให้มีการพัฒนาและฟื้นฟูคือประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลให้มีรูปแบบงานทองอย่างร่วมสมัย ช่างทองส่วนใหญ่ต่างให้ความคิดเห็นตรงกันว่าขนาดและลวดลายยังไม่เป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้ซื้อในปัจจุบัน แต่ในทางกลับกันผู้วิจัยได้มองเห็นการลวดลายของงานทองที่ผลิตมาจากภูมิปัญญาของคนเก่าคนแก่ อีกทั้งยังเป็นเครื่องประดับที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองอุบลอีกด้วย ผู้วิจัยจึงไม่ต้องการให้งานทองได้มีการเปลี่ยนรูปทรงหรือลวดลายที่ผิดเพี้ยนไปมากนัก หลังจากนั้นจึงได้จัดทำโครงงานวิจัยเสนอต่อหัวหน้าทีมวิจัย และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

3.7.2 การประชุมจัดทำแผนโครงการวิจัย ในการสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

ในการดำเนินการวิจัย เริ่มจากผู้วิจัยร่วมประชุมแผนการทำงานวิจัยโครงการกับอาจารย์กาญจนา ทองทั่ว ดร.สิทธิชัย สมานชาติ และอาจารย์แสน ศรีสุโร เพื่อเตรียมความพร้อมทีมวิจัย ในกระบวนการแรก คือ การดำเนินการหานักวิจัยหลัก และผู้ช่วยนักวิจัย ประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ของคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

หลังจากที่ได้มีการดำเนินการรวบรวมเป็นทีมวิจัยแล้ว ผู้วิจัยกำหนดการประชุมจัดทำแผนโครงการวิจัยขึ้น เพื่อร่วมกันกำหนดกรอบแนวคิด สร้างเครื่องมือวิจัย และแนวทางจัดเก็บข้อมูล ซึ่งในระยะแรก หัวหน้าโครงการและผู้วิจัยหลักร่วมกันวางแผนการดำเนินงานทั้งในระยะเตรียมการและระยะปฏิบัติการ แผนการดำเนินการรายงานความก้าวหน้า ในวันที่ 12 มีนาคม 2553 โดยมีอาจารย์กาญจนา ทองทั่ว เป็นผู้เปิดการประชุม พุดคุย ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ กิจกรรมและการดำเนินงานตามโครงการหารือวางแผนการทำงานร่วมกัน รวบรวมข้อมูลของสถานประกอบการและสถานที่ผลิตงานทองโบราณ รวมไปถึงช่างทอง

โบราณที่ยังคงผลิตงานทองโบราณในเมืองอุบล ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสนักศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของสถานประกอบการและสถานที่อื่นๆก่อน เพื่อเตรียมพร้อมที่จะเสนอข้อมูลได้ถูกต้อง โดยการลงพื้นที่ในแต่ละครั้ง ประกอบด้วยผู้วิจัยหลักและผู้ช่วยนักวิจัย ดังต่อไปนี้

(1) นายเจตน์ เหล่าวิระกุล	หัวหน้าโครงการ
(2) ดร.สิทธิชัย สมานชาติ	อาจารย์ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
(3) นายแสน ศรีสุโร	อาจารย์ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
(4) นางสาวพัชรดา ปรีเปรม	นักศึกษา คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
(5) นางสาวสุวิษา ผิวทอง	เจ้าหน้าที่ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
(6) นาย พิทยา ช่วยอาษา	ช่างทองโบราณเมืองอุบลราชธานี
(7) นายวันชัย ศรีสุทะ	ช่างทองโบราณเมืองอุบลราชธานี
(9) นายพงษ์ศักดิ์ ฤณาพรณ์	ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการร้านทอง
ร้านศักดิ์ชัยช่างทอง

3.7.3 การสร้างความเข้าใจและการวางแผนโครงการวิจัย

ในกระบวนการวิจัยที่เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผสมผสานกับการวิจัยแบบปฏิบัติการ (Action) นั้น โดยเริ่มแรกนั้น ผู้วิจัยได้ใช้ความพยายามในการให้ทุกฝ่ายเข้ามีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมวิจัย เช่น การให้ช่างทองโบราณ เจ้าของสถานประกอบการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เริ่มแรกไปจนกระทั่งเสร็จสิ้นงานวิจัยในรูปแบบของการศึกษาประวัติความเป็นมางานทองโบราณ ผู้วิจัยได้วางแผนให้ช่างทองโบราณ และเจ้าของสถานประกอบการได้เป็นผู้ร่วมให้ข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การผลิตงานทองโบราณเมืองอุบล ซึ่งในการปฏิบัติการในขั้นนี้ ผู้วิจัยประสบกับปัญหาในเรื่องการให้ข้อมูลเบื้องต้น เนื่องจากช่างทองไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน เวลาการให้ข้อมูลไม่ตรงกัน และช่างทองบางส่วนได้เลิกผลิตงานทองโบราณ ซึ่งทำให้การลงพื้นที่ให้ได้ข้อมูลเป็นไปได้ยาก

หลังจากนั้น ผู้วิจัยตัดสินใจเข้าไปปรึกษากับอาจารย์กาญจนา ทองทั่วเพื่อขอคำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะในลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งคำแนะนำของอาจารย์ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบวิธีในการเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นแบบแผนมากขึ้น โดยการกำหนดให้ช่างทองโบราณ เจ้าของร้านประกอบการที่เคยเป็นประชากรของการวิจัย กลับบทบาทมาเป็นผู้ร่วมในการทำวิจัย โดยกำหนดให้กลุ่มนั้นเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัยทั้งหมด ซึ่งในกระบวนการนี้ผู้วิจัยและ

ทีมวิจัยต้องเข้าใจต่อผู้ร่วมวิจัยทุกคน ผู้วิจัยต้องรับฟังทุกความคิดเห็น ไม่เบียดเบียนประเด็นที่จะนำไปสู่การแตกแยกระหว่างช่างทองและร้านค้าประกอบการ

การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบล ผู้วิจัยและทีมวิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการขั้นตอนนี้ก่อน โดยให้ความรู้ทางด้านการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาให้แก่ช่างทองและเจ้าของสถานประกอบการก่อน หลังจากนั้น จึงได้มีการร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผนและดำเนินการไปตามแผนที่ทีมวิจัย ช่างทอง และร้านค้าประกอบการร่วมกันกำหนดมาทั้งหมด ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้สนใจได้เข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

3.7.4 การสร้างแรงผลักดันการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ปัจจัยหนึ่งที่เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการให้เสร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คือ แนวทางในการร่วมมือ ซึ่งก่อนที่จะได้รับความร่วมมือจากกลุ่มช่างทอง และจากกลุ่มร้านค้าผู้ประกอบการนั้น ผู้วิจัยจะต้องแสดงตนให้เห็นถึงความต้องการที่จะช่วยหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและตรงไปตรงมาเสียก่อน หลังจากที่ผู้ร่วมวิจัยให้ความไว้วางใจและให้ความร่วมมืออย่างเต็มความสามารถนั้นแล้ว สิ่งต่อไป คือ การร่วมมือกันมุ่งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการมุ่งวิธีการออกแบบงานทองโบราณอย่างเรียบง่ายและตรงประเด็น กล่าวคือ รูปแบบ ลักษณะ การผลิต การเพิ่มศักยภาพแก่ช่างทอง การจำหน่าย หรือการตลาดนั้น ควรมีลักษณะอย่างไร ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคหรือไม่ และกลุ่มช่างทองมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้หรือไม่ ซึ่งทีมผู้วิจัยเองนั้นจะเป็นผู้ส่งเสริมความคิดนั้นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อย่างไรก็ตาม ระหว่างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น ผู้วิจัยและทีมวิจัยจะต้องคำนึงถึงผู้รับประโยชน์สูงสุด นั่นคือ ช่างทองโบราณและเจ้าของร้านค้าประกอบการ ให้อิสระแก่ผู้ให้ข้อมูลเต็มที่ ซึ่งปัจจัยนี้ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความภาคภูมิใจและกำลังใจในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้

3.7.5 การพัฒนาศักยภาพ

ในการร่วมมือกันพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณสู่การออกแบบงานทองร่วมสมัยนั้น ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการปรับปรุงความสามารถและพัฒนาศักยภาพของช่างทอง ด้วยการส่งเสริมยกระดับตัวช่างและพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดการวิเคราะห์ถึงปัญหาของเขาเอง อันจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งกลุ่มช่างและผู้ประกอบการเองจะสามารถนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ต่อกิจการและการจำหน่ายงานทองโบราณในเวลาเดียวกันด้วย ซึ่งการให้ความรู้ที่

เหมาะสม เรียบง่าย ชัดเจน ไม่สลับซับซ้อนแก่ชาวบ้าน จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้กลุ่มช่างมีการนำไปใช้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากการพูดคุยให้ความรู้ นั้น ควรเป็นการพูดคุยที่ให้ความรู้และการให้กำลังใจไปในเวลาเดียวกัน และระมัดระวังคำพูดบางอย่างที่สื่อเสียซึ่งอาจจะเป็นการดูถูกกันได้ ซึ่งกิจกรรมนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั่นคือ เป็นการช่วยเปิดเผยให้เห็นถึงประเด็นปัญหาอย่างชัดเจน และเป็นการปลดปล่อยแนวความคิด เพื่อให้ช่างทองสามารถมองความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเสรี มองสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง วิเคราะห์วิจารณ์ ตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3.7.6 การสำรวจความพึงพอใจในการออกแบบรูปแบบงานทองโบราณร่วมสมัย

ในการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความพึงพอใจในการออกแบบรูปแบบงานทองร่วมสมัย ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้นมาจากการระดมความคิดของกลุ่มช่างทองและเจ้าของร้านค้าผู้ประกอบการ รวมไปถึงการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือโดยอยู่ในการดูแลของอาจารย์กาญจนา ทองทั่ว และอาจารย์กัญญา จิงวิมุตพันธ์ เพื่อให้ได้แบบสำรวจความพึงพอใจที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มช่างมากที่สุด ซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดค่าคะแนน ผู้วิจัยได้แบ่งออกได้ดังนี้

คะแนนเกณฑ์ออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งกำหนดค่าคะแนนดังนี้

“5” หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับมากที่สุด

“4” หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับมาก

“3” หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับปานกลาง

“2” หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับน้อย

“1” หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนนโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 103)

4.51 – 5.00 หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงามด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม
ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม
ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม
ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับน้อย

1.50 – 5.00 หมายถึง ดัชนีหรือตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสวยงาม
ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิต ในระดับน้อยที่สุด

หลังจากนั้น ผู้วิจัยแจกแบบสำรวจความพึงพอใจให้กับผู้ประกอบการ
ร้านทองโบราณ บุคคลผู้ชื่นชอบงานทองโบราณ และประชาชนผู้สนใจเพื่อสำรวจความพึงพอใจในการ
ออกแบบรูปแบบงานทองโบราณร่วมสมัยต่อไป

3.7.7 การดำเนินการผลิตชิ้นงานทองโบราณร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม

กระบวนการผลิตชิ้นงานทองโบราณร่วมสมัย หลังจากที่ได้ทำการ
ประเมินความพึงพอใจเสร็จสิ้น ทีมวิจัยได้นำรูปแบบที่ได้รับการประเมินความพึงพอใจมากที่สุด
มาใช้ในการปฏิบัติงานจริง นั่นคือ การร่วมมือกันของช่างทองโบราณในการผลิตชิ้นงานให้ได้ตรง
ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทั้งนี้ ได้มีการจัดเวทีเสวนาเก็บข้อมูลให้แก่ช่างทองและบุคคลผู้สนใจใน
การร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบที่จะนำมาผลิตชิ้นงาน

3.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย ทีมวิจัยและหัวหน้าโครงการ ได้มีพูดคุยและได้วิธีการ
ในการเก็บข้อมูลงานวิจัย ซึ่งมีวิธีการเก็บได้ทั้งหมด ดังนี้

- (1) เก็บรวบรวมจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literary Review)
- (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก
- (3) การสนทนากลุ่ม
- (4) การสังเกต
- (5) การลงพื้นที่เก็บข้อมูล
- (6) การเปิดเวทีเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล และการจัดเวทีเก็บข้อมูลแก่กลุ่ม
ช่างทอง

3.9 การดำเนินงานตามแผนวิจัย

การดำเนินงานตามแผนวิจัย ผู้วิจัยได้มีความพยายามในการดำเนินการตามแผนการที่ได้วางไว้ แต่เนื่องจากการประสบกับปัญหาที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ตั้งแต่ระยะปฏิบัติการ จนกระทั่งการสรุปโครงการเป็นขั้นตอนสุดท้าย ทั้งนี้ การดำเนินการวิจัยที่เกิดความล่าช้า เกิดจากสาเหตุเนื่องจากการรวบรวมกลุ่มของช่าง การติดต่อประสานงานกับช่างทองที่ไม่ได้อยู่อาศัยในจังหวัดอุบลราชธานี การผลิตงานทองโบราณร่วมสมัยที่ไม่ได้มาตรฐานตรงตามรูปแบบ ทำให้เกิดการผลิตล่าช้าและขยายระยะเวลาออกไป

3.10 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แบบ ประเมินร่างรูปแบบงานโบราณร่วมสมัย ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากการร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ อุปกรณ์ภาคสนาม เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป การสังเกต การประชุม กลุ่มและการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันของทีมนักวิจัยกับชุมชนตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจัดกลุ่มข้อมูลที่เป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งจะมีการสรุปผลการดำเนินการ ทุกครั้ง ทุกเดือนและผลการวิเคราะห์จะย้อนกลับสู่กระบวนการทำงาน เน้นเป้าหมายเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เนื่องจากข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่เป็นคำพูด จึงใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามทฤษฎีข้อมูลพื้นฐาน (Grounded Theory) โดยเริ่มด้วยการถอดเทป ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบบทสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาจัดกลุ่มข้อมูลที่เป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูล คัดเลือกกลุ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำถามและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (Huberman & Miles, 1994) และแปลผลข้อมูล

3.11 การตรวจสอบข้อมูล

ใช้การคืนข้อมูลให้กับกลุ่มช่างทองและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม และแก้ไขเมื่อตรวจพบว่ายังขาดข้อมูล ประเด็นใด หรือไม่ชัดเจนจะมีการเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้ง ทีมวิจัยได้นำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูล มาปรับแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนารูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ข้อมูลภูมิปัญญางานทองโบราณ สภาพปัญหาการผลิตเครื่องประดับทองโบราณของช่างทองจากอดีตไปสู่ปัจจุบันในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาการออกแบบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเผยแพร่งานทองโบราณให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนและบุคคลผู้สนใจ

4.1 ประวัติความเป็นมาของศิลปะงานทองโบราณเมืองอุบล

จากการศึกษา ค้นคว้าข้อมูล รวบรวมเอกสารตลอดจนการลงพื้นที่สัมภาษณ์กับกลุ่มช่างทองและ ประชาชนในเมืองอุบล พบว่าช่างทองโบราณในอุบล ระยะแรกเป็นช่างทองหลวง ส่วนใหญ่ทำภาชนะ และทองรูปพรรณ แม้ว่าเมืองอุบลเป็นเมืองเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งโบราณกาล แต่หลักฐานที่เด่นชัดต่างๆ เกี่ยวกับช่างทองเริ่มปรากฏตั้งแต่สมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2453 บุคคล ชื่อ นายลุน ส่งศรี ได้ถูกแต่งตั้งให้ดำรงในตำแหน่งข้าราชการฝ่ายช่างหลวงและมีชื่อใหม่ คือ ท้าววรสาร (ลุน) ส่งศรี มีหน้าที่ผลิตชิ้นงานเครื่องทอง และ เครื่องราช ใช้ในพิธีกรรมต่างของเจ้าขุนมูลนาย

ต่อมาท้าว วรสาร (ลุน) ส่งศรี ได้สมรสกับนางไข ส่งศรี ในพ.ศ. 2429 ได้กำเนิดบุตรชายคือ นายโพธิ์ ส่งศรี เป็นชาวอุบลโดยกำเนิดมีพี่น้องร่วมกัน 4 คน ชายสามคน หญิงหนึ่งคน เมื่ออายุได้ 22 เศษได้สมรสกับ น.ส.เหม ภาคนุตรี ภรรยาคนแรกมีบุตรด้วยกัน 1 คน เมื่อนางเหมถึงแก่กรรมไปประมาณ 2-3 ปี ได้ทำการสมรสอีกครั้งหนึ่ง กับ น.ส.ลูกจันทน์ ณ อุบล มีบุตรธิดารวมกันทั้งสิ้น 7 คน ท่านถึงแก่กรรมในอายุ 93 ปี ในขณะที่ท่านมีอายุ 11 ปีเศษ ได้สมัครใจบวชเป็นสามเณร โดยความเห็นชอบของบิดามารดา แล้วศึกษาอยู่ที่วัดได้ เป็นลูกศิษย์ของท่านพระครูหนู เจ้าอาวาสซึ่งต่อมามีสมณะศักดิ์เป็น ท่านเจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร เจ้าอาวาสวัดปทุมวนาราม กรุงเทพมหานคร ท่านบวชได้ 4 ปีก็ลาสิกขาบทจากสามเณรเมื่ออายุ 15 ปีเศษเพื่อที่จะได้ทำการศึกษา วิชาวิจิตรศิลป์ ช่างเขียน ช่างแกะสลัก ลงรัก ปิดทองล่องชาด ช่างหล่อ ช่างกลึง ได้ศึกษาจากท่านพระครูวิโรจน์ (พระครู อุดรพิทักษ์คณะเดช) ซึ่งต่อมาเป็นท่านเจ้าคุณ พระวิโรจน์

(รอด) รัตโนบล เข้าอาวาสวัดทุ่งศรีเมือง ซึ่งท่านเจ้าคุณองค์นี้ได้เคยลงไปศึกษาวิชาช่างวิจิตรศิลป์กับช่างหลวง-ช่างสิบหมู่ ในกรุงเทพฯ มาก่อน

ในสมัยนั้นวิชาช่างทองรูปพรรณ ได้ศึกษากับบิดาตลอดมาเริ่มแต่สมัยยังเด็ก และได้ยึดถือวิชาชีพ ช่างทอง – ช่างเงินนี้ เป็นหลักในการประกอบอาชีพสืบต่อมา จากการเล่าเรียน ทำงาน และปฏิบัติจนชำนาญการ จนได้กลายผู้รอบรู้เชี่ยวชาญในวิชาการช่างทุกสาขา ชาวเมืองเรียกกันว่า “ช่างโพธิ์” เป็นผู้ฝีมือและความคิดก้าวหน้าในด้านการช่างเป็นเลิศ ทั้งเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ตรงไปตรงมากับลูกค้า ผลงานทุกชิ้นมีความประณีตและสวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็นทั่วไป ในสมัยที่ พระยาศรีธรรมศกราช เป็นเทศาภิบาลประมาณ 50 ปี ได้เห็นความสามารถ และฝีมืออันประณีตงดงาม จึงได้สนับสนุนให้นำเครื่องทองเครื่องเงินรูปพรรณส่งไป ประกวดที่โคราช ซึ่งเป็นมณฑลนครราชสีมาในสมัยนั้น และได้รับรางวัลชูเกียติมากมาย

ในสมัยระยะต่อมา (พ.ศ.2500) นายไพบูลย์ โหตระไวศยะ ท่านเป็นพ่อค้าทองรูปพรรณ และเจ้าของร้านทองยังไพบูลย์ที่เก่าแก่ของจังหวัดอุบลราชธานี ในสมัยนั้น การค้าขายทองเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก นายไพบูลย์จึงได้เริ่มบุกเบิกโดยการชักชวนช่างทองที่มีฝีมือการทำเพชรชีก คือ นายคำนึ่ง ยิ่งมีชัย มีความชำนาญในเรื่องการทำเพชรชีกโดยนายคำนึ่ง ยิ่งมีชัย ท่านเป็นบุคคลแรกที่ปรากฏหลักฐานการทำงานทองโบราณของจังหวัดอุบลราชธานีอีกด้วย

นายคำนึ่ง ยิ่งมีชัย เป็นบุตรคนที่ 5 ของนายล้วน สมคะเนย์ และนางป่วน สมคะเนย์ เกิดเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2481 ณ บ้านสวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ท่านได้ศึกษาเล่าเรียนหนังสือขั้นต้นจากบิดาจนสามารถอ่านออกเขียนได้ เมื่อโตขึ้นท่านได้มาช่วยงานบิดาในการทำทองที่มีลักษณะการตกแต่งตัวเรือนเพชรชีกโบราณจำหน่าย หลังจากนั้น บิดาได้ส่งท่านไปฝึกการทำงานทองขึ้นตัวเรือนเพชรชีกโบราณกับนายประสาร สารพระ(ลุง) ผู้เป็นช่างทองหลวงที่เก่าแก่และมีฝีมือการทำทองเพชรชีกโบราณจากทางสายเขมร

หลังจากนายคำนึ่ง ยิ่งมีชัย อายุ 19 ปี ท่านได้ตัดสินใจมาประกอบอาชีพช่างทำงานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานี และแต่งงานกับนางสุนีย์ ยิ่งมีชัย โดยปักหลักปักฐานอยู่ในอุบลตลอดจนถึงปัจจุบัน ในเวลาต่อมา ท่านได้ถ่ายทอดวิชาภูมิปัญญาการทำทองโบราณเมืองอุบลให้แก่ลูกศิษย์มากมาย เพื่อให้มีความรวดเร็วต่อการผลิตให้แก่กลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อเป็นจำนวนมาก ในสมัยนั้น นายคำนึ่ง ได้หันมาประกอบการร้านทองด้วยตนเอง โดยตั้งชื่อร้านทองของตนว่า “ร้านทองยิ่งมีชัย” ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในขณะที่ท่านเริ่มมีอายุมาก ท่านจึงได้เลิกผลิตและให้ลูกศิษย์เป็นคนผลิตงานทองโบราณให้กับทางร้านทองยิ่งมีชัยต่อไปอีก

(พ.ศ.2505) นายไพบูลย์ โหตระไวศยะได้ชักชวน “นายโนม พรหมศรี” ช่างทองจาก จังหวัดสุรินทร์ ที่มีความรู้ทางด้านการทำงานทองรูปพรรณแบบโบราณมาเพื่อช่วย นายคำนึ่งในการ เพิ่มกำลังการผลิตให้มากขึ้น จากนั้นไม่นาน นายโนม พรหมศรี ได้แต่งงานและประกอบอาชีพทำ ทองโบราณให้แก่ นายไพบูลย์ จากนั้น ท่านได้ผันตนเองมาสร้างแหล่งผลิตงานทองโบราณให้กับ ร้านค้าต่างๆในเมืองอุบล และได้ชักชวน “นายพงษ์ศักดิ์ ฤณาพรรณ” ซึ่งเป็นเพื่อนที่สนิทจาก จังหวัดสุรินทร์ ที่มีความสามารถในการผลิตงานทองสมัยใหม่ที่โดดเด่นและสวยงาม มาเพื่อ แลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิคการทำทองโบราณและผลิตงานทองโบราณ แต่ด้วยความที่ นายโนม พรหมศรี เป็นคนที่ทำงานทองได้อย่างละเอียดและประณีตทำให้เกิดความล่าช้าในเรื่องการผลิตเป็น อย่างมาก ประกอบกับท่านมีปัญหาทางด้านสายตา จึงเป็นเหตุให้คุณพ่อโนม พรหมศรี เลิกทำงาน ทองโบราณในช่วง พ.ศ.2545 แต่ท่านก็ยังถ่ายทอดความรู้และเทคนิคการทำทองให้กับลูกศิษย์เป็น จำนวนมาก ปัจจุบันนายโนม พรหมศรี กับนายคำนึ่ง ยังมีชัย เลิกผลิตงานทองโบราณอย่างถาวร เนื่องจากสายตาไม่ดี และไม่สามารถผลิตงานทองโบราณที่ละเอียดได้เหมือนในอดีต

การถ่ายทอดความรู้ในการผลิตทองโบราณ

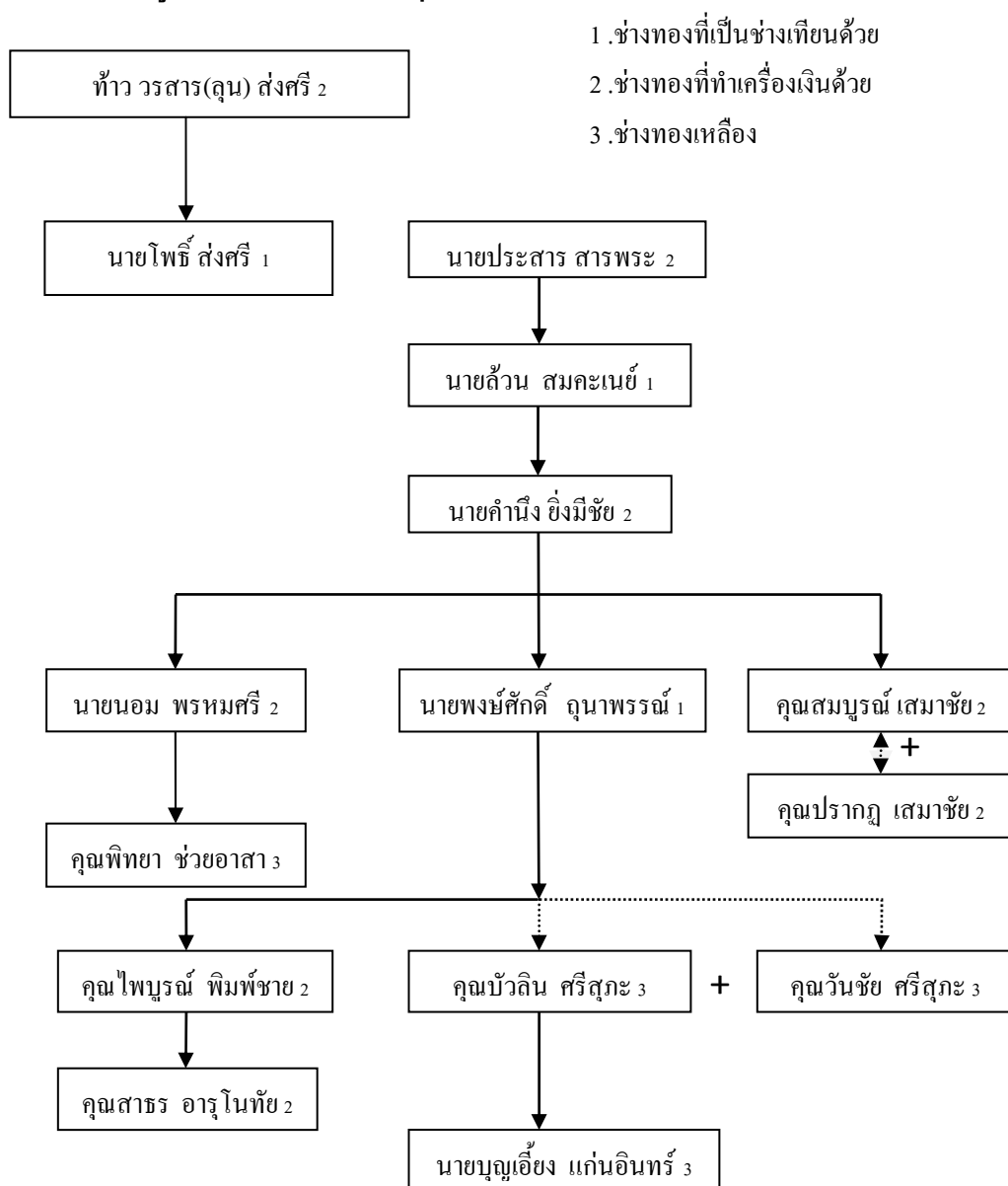
การถ่ายทอดความรู้ทางด้านช่างในการผลิตงานทองเมืองอุบล ในสมัยก่อนช่างได้มีการ สอนให้กับบุตรของตนเองมากที่สุด รองลงมาได้แก่หลาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครือญาติหรือ ลูกพี่ลูกน้องกันหรือช่างฝึกหัดที่ครูช่างที่เป็นคนรู้จักผ่านพ่อแม่ของช่างด้วยกันกันเป็นอย่างดี จึงจะ รับมาฝึกหัดผลิตงานทอง เนื่องจากทองคำเป็นวัสดุมีราคาสูง ครูช่างจึงต้องสอนผู้ที่ไว้ได้เท่านั้น เมื่อครูช่างรับสอนบุคคลใดแล้ว ก็จะฝึกหัดในขั้นตอนพื้นฐาน โดยเริ่มจากฝึกการควบคุมไฟ หลอมเงิน ตีแผ่นเงิน เป็นลำดับขั้นตอน ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของแต่ละงานทอง

เป็นที่น่าสังเกตว่าลักษณะของการถ่ายทอดความรู้สู่เครือญาติได้เปลี่ยนแปลงในรุ่นของ นายคำนึ่ง ยังมีชัย ได้เริ่มถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอกเนื่องจากงานทองเพชรชีกโบราณมีความ ต้องการมาก จำเป็นต้องหาลูกศิษย์ที่ไม่ใช่เครือญาติมาผลิตงานทอง เพื่อให้ทันความต้องการของ ลูกค้า จากจุดนี้ได้เปลี่ยนความคิดของช่าง ทำให้ในเวลาต่อมา นายพงษ์ศักดิ์ ฤณาพรรณ ได้เปิด โรงเรียนสอนทำทองกระทั่งถึงปัจจุบัน

4.2 ช่างทองเมืองอุบล

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและสำรวจจากกลุ่มช่างทองที่ยังมีชีวิตและยังผลิตงานทองโบราณมาถึงปัจจุบันสามารถที่จะจำแนกสาขาหรือของสายตระกูลช่างทองได้ดังนี้

4.2.1 สายตระกูลช่างทองโบราณเมืองอุบล แบ่งออกได้ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4.1 แผนภูมิตายตระกูลช่างทองในจังหวัดอุบลราชธานี

หมายเหตุ ชื่อของช่างในแนวนอน แยกเดียวกันของแผนภูมิ แสดงว่าเป็นช่างรุ่นเดียวกัน หรืออยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน

4.2.2 ข้อมูลช่างทองโบราณเมืองอุบลราชธานี

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 1

ชื่อ-นามสกุล : นายคำนึง ยิ่งมีชัย

วัน/เดือน/ปี เกิด : วันที่ 20 ธันวาคม 2481

ที่อยู่ปัจจุบัน : 227-229 หมู่ 4 ถนนสุขาภิบาล 2 ตำบลเชียง
ใน อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี 34150

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการ
ต้นแบบ ขึ้นจากการหลอกลาย บนตัวชิ้นงานหลากหลายรูปแบบ
มา ขึ้นตัว เรือนเครื่องประดับที่มีลักษณะการเดินลวดได้อย่าง
ละเอียดและสวยงาม รวมถึงมีการฝังเพชรซีกแบบรองซับ ที่มี
การแกะลวดลาย ความโดดเด่นของงานคือ ผลงานทุกชิ้นมี

ความละเอียดเป็นอย่างมากทำให้งานของคุณพ่อคำนึงมีเอกลักษณ์เฉพาะ

ผลงาน/ประสบการณ์ : สร้อย แหวน จี้ สักวาล (เครื่องประดับที่ใส่ร่วมกับสไบ) หัวเข็มขัด (งาน
ชุดรองซับ) การทำงานรวมทั้งสิ้น 49 ปี เริ่มทำงานเกี่ยวกับเครื่องประดับ มาตั้งแต่อายุ 16 ปี จนถึง
ปัจจุบัน

ภาพที่ 4.1 รูปถ่ายงานทองทักทวงที่นายคำนึง ยิ่งมีชัยผลิต

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 2

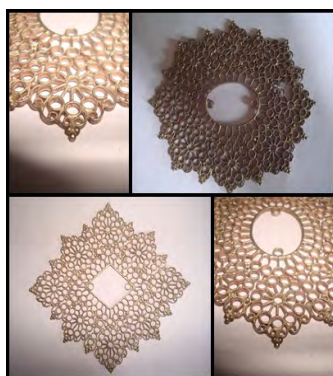
ชื่อ-นามสกุล : นายนอม พรหมศรี

วัน/เดือน/ปี เกิด : วันที่ 1 กันยายน 2488

ที่อยู่ปัจจุบัน : 60/1 ถนนพนม 1 ซอย 9 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการขึ้นตัวเรือนด้วยโครงลวดได้อย่างละเอียดและสวยงาม รวมถึงมีทักษะในการฝังเพชรซีกแบบรองชั้น ที่มีการแกะลวดลายและงานทุกชิ้นมีความละเอียดเป็นอย่างดี ทำให้ งานของ คุณพ่อ นอมมีเอกลักษณ์เฉพาะ

ผลงาน/ประสบการณ์ : สร้อย กำไล แหวน สักวาล หัวเข็มขัด (งานชุดรองชั้น) ประสบการณ์การทำงานของคุณพ่อ นอม รวมทั้งสิ้น 48 ปี เริ่มทำมาตั้งแต่อายุ 17 ปี

ภาพที่ 4.2 รูปถ่ายงานขึ้นตัวเรือนแบบฝังชุดที่คุณพ่อ นอมผลิต (หัวเข็มขัดและจี้คอขำรุค)

ภาพที่ 4.3 รูปถ่ายงานคัดลวดที่คุณพ่อ นอมผลิต (หัวเข็มขัดขำรุค)

ภาพที่ 4.4 รูปถ่ายงานสักวาลดอกจอกที่คุณพ่อ นอมผลิต (สักวาลทับสไบขำรุค)

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 3

ชื่อ-นามสกุล : นายพงษ์ศักดิ์ ฤนาพรรณ

วัน/เดือน/ปี เกิด : 4 กุมภาพันธ์ 2494

ที่อยู่ปัจจุบัน : 197-199 ถนนหลวง (สามแยกวัดป่าใหญ่)

ตำบลในเมือง อำเภอเมือง

จังหวัดอุบลราชธานี 34000

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : พ่อศักดิ์มีเทคนิคใหม่ๆ

ในการขึ้นตัวเรือนได้อย่างรวดเร็ว มีเทคนิคในการ
ตรวจวัดเพชรชั่ง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือในการ
ตรวจวัด

ผลงาน/ประสบการณ์ : ผลงานที่โดดเด่น คือ จี้+เข็ม

กลัด+หัวเข็มขัด ในงานชิ้นเดียวกัน งานชุบรองชั้นและงานกระเปาะ ประสบการณ์การทำงาน เริ่ม
ทำงานเกี่ยวกับเครื่องประดับมาตั้งแต่อายุ 14 ปีจนถึงอายุ 60 ปี

ภาพที่ 4.5 รูปถ่ายงานจี้ทองที่คุณพ่อพงษ์ศักดิ์ผลิต

ภาพที่ 4.6 รูปถ่ายงานจี้และเข็มกลัดทองที่คุณพ่อพงษ์ศักดิ์ผลิต

ภาพที่ 4.7 รูปถ่ายงานแหวนทองที่คุณพ่อพงษ์ศักดิ์ผลิต

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 4

ชื่อ-นามสกุล : นายพิทยา ช้วยอาษา

วัน/เดือน/ปี เกิด : 12 พฤศจิกายน 2495

ที่อยู่ปัจจุบัน : 23 ถนนชวลาใน ตำบลในเมือง

อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการใส่
เพิ่มละเอียดหรือลวดลายใหม่ลงในตัวเรือนงานโบราณ
ให้มีความ น่าสนใจ ได้อย่างสวยงาม รวมถึงมีทักษะใน
การฝังเพชรลูก และเพชรชิคแบบรองชั้น

ผลงาน/ประสบการณ์ : ผลงานที่โดดเด่น คือเช่น สร้อย
กำไล แหวน จี้ ประสบการณ์การทำงานรวมทั้งสิ้น 35 ปี เริ่มทำงานเกี่ยวกับเครื่องประดับมาตั้งแต่
อายุ 14 ปีจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 4.8 รูปถ่ายงานทองที่คุณพ่อเอบผลิต

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 5

ชื่อ-นามสกุล : นายบุญเอียง แก่นอินทร์

วัน/เดือน/ปี เกิด : 5 พฤษภาคม 2509

ที่อยู่ปัจจุบัน : 106/3 ถนนศรีณรงค์ ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการขึ้น
ตัว เรือนเครื่องประดับแกะสลักตัวลายลงด้านหลังชิ้นงาน
ได้อย่างละเอียดและสวยงาม รวมถึงมีทักษะในการฝัง
เพชรซีกแบบรองซัพ

ผลงาน/ประสบการณ์ : ผลงานที่โดดเด่น คือ สร้อย กำไล

แหวน จี้ ประสบการณ์การทำงานมา 32 ปี ทำเครื่องประดับมาตั้งแต่อายุ 17 ปีจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 4.9 รูปถ่ายงานทองที่นายบุญเอียงผลิต

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 6

ชื่อ-นามสกุล : นางบัวลิน ศรีสุกะ

วัน/เดือน/ปี เกิด : 28 กุมภาพันธ์ 2505

ที่อยู่ปัจจุบัน : 364 ถนนหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการขึ้นตัวเรือนเครื่องประดับแบบกระเปาะด้านหลังชิ้นงานได้อย่างละเอียดและสวยงาม รวมถึงมีทักษะในการฝังเพชรชิกแบบรองซับ

ผลงาน/ประสบการณ์ : ผลงานที่โดดเด่น คือเช่น สร้อย กำไล แหวน ประสบการณ์การทำงานรวมทั้งสิ้น 30 ปี

ภาพที่ 4.10 รูปถ่ายงานทองที่นางบัวลิน ศรีสุกะผลิต

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 7

ชื่อ-นามสกุล :

นายวันชัย ศรี

สุกะ

วัน/เดือน/ปี เกิด : 5 กันยายน 2505

ที่อยู่ปัจจุบัน : 364 ถ.หลวง ต.ในเมือง อ. เมือง

จ.อุบลราชธานี 34000

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการขึ้นตัว
เรือนเครื่องประดับแบบจี้และต่างหูได้อย่างละเอียดและ
สวยงาม รวมถึงมีทักษะในการฝังเพชรซีกและเพชรลูก

ผลงาน/ประสบการณ์ : ผลงานที่โดดเด่น จี้ ต่างหู และงาน

ฝังเพชร ประสบการณ์การทำงานรวมทั้งสิ้น 31 ปี

ภาพที่ 4.11 รูปถ่ายงานทองที่นายวันชัย ศรีสุกะผลิต

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 8

ชื่อ-นามสกุล : นายไพบุลย์ พิมพ์ชาย

วัน/เดือน/ปี เกิด : 17 ตุลาคม 2504

ที่อยู่ปัจจุบัน : 100 ถ.นครบาล ต.ในเมือง อ. เมือง จ.
อุบลราชธานี 34000

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการขึ้นตัว
เรือนเครื่องประดับทุกชนิดทั้งงานทองโบราณและงานทอง
สมัยใหม่ได้อย่างละเอียดและสวยงาม รวมถึงมีทักษะในการ
ฝังเพชรซีกและเพชรลูก

ผลงาน/ประสบการณ์ ผลงานที่โดดเด่น : สร้อย กำไล
แหวน

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 9

ชื่อ-นามสกุล : นายปรากฏ เสมาชัย

วัน/เดือน/ปี เกิด : 27 เมษายน 2497

ที่อยู่ปัจจุบัน : 106/5 ถ.ศรีณรงค์ ต.ในเมือง อ. เมือง จ.

ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการขึ้นตัว
เรือนเครื่องประดับทุกชนิดทั้งงานทองโบราณและยัง
สามารถซ่อมงานทองสมัยใหม่ได้อย่างละเอียดและสวยงาม

ผลงาน/ประสบการณ์ ผลงานที่โดดเด่น : สร้อย กำไล แหวน
จี้ ต่างหู ประสบการณ์การทำงานรวมทั้งสิ้น 34 ปี (ปัจจุบัน
ไม่ได้ทำงานทองโบราณแล้ว)

ตารางที่ 4.10 ข้อมูลช่างทองเมืองอุบล

ลำดับที่ 10

ชื่อ-นามสกุล : นางสาวสมบูรณ์ เสมาชัย

วัน/เดือน/ปี เกิด : 28 พฤษภาคม 2499

ที่อยู่ปัจจุบัน : 106/5 ถ.ศรีณรงค์ ต.ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี 34000

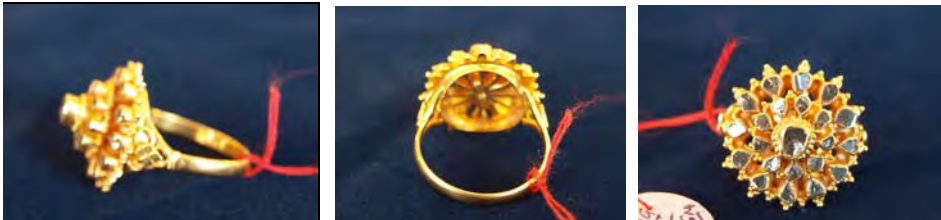
ความชำนาญ/ความโดดเด่น : มีความสามารถในการขึ้นตัว
เรือนเครื่องประดับทุกชนิดทั้งงานทองโบราณและยังสามารถ
ซ่อมงานทองสมัยใหม่ได้อย่างละเอียดและสวยงาม

ผลงาน/ประสบการณ์ ผลงานที่โดดเด่น : สร้อย กำไล
แหวน จี้ ต่างหู ประสบการณ์การทำงานรวมทั้งสิ้น 34 ปี

4.3 ข้อมูลพื้นฐานงานทองรูปพรรณโบราณเมืองอุบล

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลงานทองโบราณ พบว่าในช่วง 40 ปีที่แล้ว (สมัย พ.ศ.2500) งานทองรูปพรรณโบราณเมืองอุบลได้รับความนิยมใช้กันเป็นอย่างมากในจังหวัดและคนทั่วไปจาก จังหวัดต่างต่างพากันนิยมสวมใส่เครื่องประดับอัญมณีในรูปแบบและ ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัดอุบลราชธานี โดย นายไพบูลย์ โหตระไวศยะ พ่อค้าทองโบราณ เป็นผู้ริเริ่มสืบหางานทอง โบราณเผยแพร่ ทำการตลาดและส่งเสริม ในการผลิตเครื่องประดับ งานทองโบราณออกสู่ตลาดขาย ทองได้อย่างทั่วถึง จนทำให้งานทองโบราณเป็นเครื่องประดับที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างมาก การผลิตรูปแบบงานทองโบราณในรูปแบบที่ยังคงลักษณะเดิมอยู่นั้น ยังได้รับความนิยมและเกิดการแข่งขันกันของร้านจำหน่ายทองรูปพรรณหลายร้านในจังหวัด จากกรณีที่เกิดขึ้น ครั้งนั้นทำให้คุณพ่อพงศ์ศักดิ์ ได้นำความรู้จากการเล่าเรียนทำเครื่องประดับ มาคิดค้นดัดแปลง รูปทรงและลวดลายใหม่ที่มีการผสมผสาน สามารถใช้งานหรือใช้สอยให้เกิดประโยชน์ได้มากขึ้นใน งานชิ้นเดียว รวมทั้งท่านได้ถ่ายทอดเทคนิคการทำทองเมืองอุบลให้แก่ช่างรุ่นต่อมา เพื่อเพิ่มจำนวน ช่างที่มีฝีมือเพียงพอต่อการผลิตเครื่องประดับทองแก่กลุ่มผู้ซื้อมากขึ้น จากหลักฐานในการเก็บ ข้อมูล ช่างงานทองโบราณพบว่าส่วนมากจะมีลักษณะการฝังเพชรซีกแบบรองซับสีดำ ในอดีตการ รองซับจะใช้ใส่ถ่านรองกันก่อนฝังเพชรในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้ จี๊เบ้าสีดำ จากการหลอมทอง จากการรวบรวมเครื่องประดับทองรูปพรรณโบราณในจังหวัดอุบลราชธานีสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 1

ลำดับที่ 1	ผลงาน
	 ชื่อสามัญ : แหวนกระเปาะยอด 3 ชั้น ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนยอด 3 ชั้น ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นขอบโลหะหุ้มเพชร วางซ้อนกัน 3 ชั้น ตกแต่งด้วยเม็ดไข่มุกอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : รูปแบบของเพชรซีกเป็นลักษณะไม่ตายตัว แต่สามารถนำมาจัดเรียงวางได้อย่างลงตัว ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นิ้ว คู่มือให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานดอก และรองฐานดอกด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุดลวดลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่ 1 แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไข่มุกติดรอบกระเปาะ 4. นำก้านแหวนมาเชื่อมให้ติดกัน 5. ฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ในปัจจุบันงานโลหะถูกกลบเทขายและคุณค่าลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 2

ลำดับที่ 2	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : แหวนชุดสามชั้น ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนยอด 3 ชั้น ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : เพชรของตัวแหวนถูกฝังลงกับผิวทองทั้งหมด 3 ชั้น ทำให้ผิวทองของแต่ละชั้นมีลักษณะเรียบเสมอกัน คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เพชรซีกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัว ซึ่งช่างทองมีความสามารถนำเพชรมาฝังได้อย่างลงตัวโดยไม่ทำให้งานทองเสียรูปทรงและลวดลาย ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นำดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. นำแผ่นทองมาตัดเป็นรูปทรงแปดแฉก ในฐานที่หนึ่งสำหรับฐานที่สอง ตัดเป็นรูปทรงสิบเอ็ดแฉก 2. นำฐานที่หนึ่งและสองมาเชื่อมติดกัน 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไข่ปลาติครอบกระเปาะ 4. นำก้านแหวนมาเชื่อมให้ติดกัน 5. ชุດหลุมฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ตัวแหวนมีลักษณะรูปทรงเปราะบาง ไม่แข็งแรงและไม่ทนทาน ซึ่งทำให้แหวนในลักษณะนี้เหมาะที่จะใส่ชั่วคราวเท่านั้น ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน

ตารางที่ 4.13 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 3

ลำดับที่ 3	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : แหวนตะไบเกาะห้าเม็ดแบบไม่รองซับ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนเกาะห้าเม็ด ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : การฝังเพชรลงในทองรูปพรรณโดยการการชุบเนื้อทองคำออกจากทองรูปพรรณ ด้านข้างตัวเรือนมีการตะไบให้เกิดลวดลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : การออกแบบรูปทรงนั้นมีความร่วมสมัย ซึ่งลวดลายนี้ยังคงเป็นเทคนิคงานโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นำดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. ขึ้นรูปแหวนตามขนาดที่ต้องการ 2. ใช้สว่านเจาะหัวแหวนให้ทะลุจากด้านบนถึงด้านล่าง ชุบเนื้อทองคำโดยการออกจากทองรูปพรรณ 3. ฝังเพชรลงไปในกลุ่มตัวแหวน 4. ตกแต่งเรือนแหวนด้วยการตะไบขอบแหวนให้เป็นร่อง 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ความประณีตของชิ้นงานยังไม่มี ความละเอียดมากพอ ทำให้ตัวแหวนมีลักษณะแข็งกระด้าง ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน

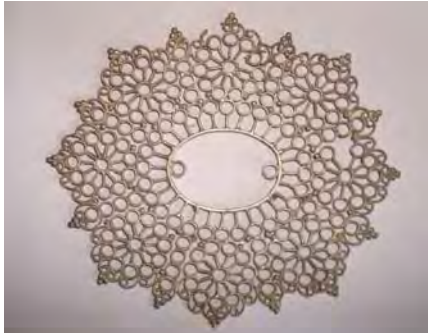
ตารางที่ 4.14 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 4

ลำดับที่ 4	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : แหวนตะไบเกาะห้าเม็ดแบบไม่รองจับ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนเกาะห้าเม็ด ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : การฝังเพชรลงในทองรูปพรรณโดยการการชุบเนื้อทองคำออกจากทองรูปพรรณ ด้านข้างตัวเรือนมีการตะไบให้เกิดลวดลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : การออกแบบรูปทรงนั้นมีความร่วมสมัย ซึ่งลวดลายนี้ยังคงเป็นเทคนิคงานโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นำดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. ขึ้นรูปแหวนตามขนาดที่ต้องการ 2. ใช้สว่านเจาะหัวแหวนให้ทะลุจากด้านบนถึงด้านล่าง ชุบเนื้อทองคำโดยการออกจากทองรูปพรรณ 3. ฝังเพชรลงไปในกลุ่มตัวแหวน 4. ตกแต่งเรือนแหวนด้วยการตะไบขอบแหวนให้เป็นร่อง 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ความประณีตของชิ้นงานยังไม่มี ความละเอียดมากพอ ทำให้ตัวแหวนมีลักษณะแข็งกระด้าง ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน

ตารางที่ 4.15 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 5

ลำดับที่ 5	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : หัวเข็มขัดชุดลายรองจับ (ชำรุด) ชื่อเรียกในท้องถิ่น : หัวเข็มขัดชุดลาย ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นแผ่นโลหะนูนตัวเนื้อโลหะมีหลุมไว้ใส่เพชรและจลุลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายและรูปทรงของชิ้นงานเป็นเอกลักษณ์งานทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : เย็บเข้ากับผ้าคาดเอว ดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1.นำแผ่นโลหะมาตัดให้ได้รูปทรงและแกะลาย 2.จลุลายตรงส่วนที่ไม่ใช่ออก 3.ตีแผ่นโลหะด้านหลังของลายให้นูน 4.ชุดหลุมฝังเพชร 5.จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ชิ้นงานยังไม่ได้รับความนิยมเนื่องจากเป็นงานทองโบราณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 7 วัน

ตารางที่ 4.16 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 6

ลำดับที่ 6	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : หัวเข็มขัดคัดลวดเชื่อมลาย ชื่อเรียกในท้องถิ่น : หัวเข็มขัดคัดลวดเชื่อมลาย ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะการคัดลวดมาเชื่อมต่อกันให้เป็นลวดลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : กระบวนการผลิตชิ้นงาน ต้องอาศัยความชำนาญการควบคุมไฟในการเชื่อมลวดให้ติดกัน ประโยชน์/การนำไปใช้ : เย็บเข้ากับผ้าคาดเอว ดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. นำลวดทองมาคัดลายให้ได้ตามขนาดและลวดลายที่ต้องการ 2. นำลวดทองที่คัดแล้ว วางที่กระดานทนไฟเพื่อให้ลวดทองเชื่อมติดกัน (กรรมวิธีนี้จะใช้เวลานานเนื่องจากช่างต้องเชื่อมลวดทองทีละชิ้น แล้วต้องนำขึ้นไปแช่น้ำก่อนที่จะเชื่อมลวดทองอีกชิ้น) 3. หลังจากเชื่อมลวดทองให้ติดกันทุกชิ้นแล้ว นำมาขัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ช่างเชื่อมทองยังไม่สามารถเชื่อมทองให้ติดกันได้หมด เนื่องจากช่างยังขาดความชำนาญในการเชื่อมและการควบคุมระดับอุณหภูมิในการดำนทนไฟ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 14 วัน

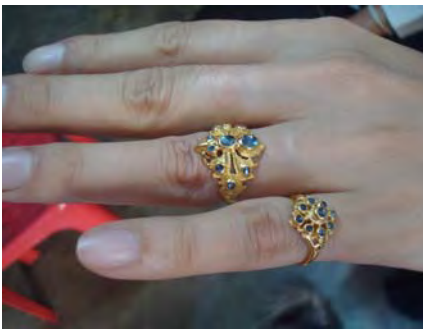
ตารางที่ 4.17 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 7

ลำดับที่ 7	ผลงาน
  ชื่อสามัญ : สักขาลทับสไบ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : สักขาลดอกจอก ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะของการเชื่อมห่วงวงเล็กให้ติดกันและคล้องกันให้มีการเคลื่อนไหว คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เป็นสักขาลที่ใช้ความละเอียดประณีตเป็นอย่างมาก การออกแบบยังคงเป็นงานร่วมสมัยที่ผู้ใส่ยังสามารถนำมาใส่ได้ในปัจจุบัน ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมทับสไบที่พาลบาก ดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. ชักลวดเงินให้ได้ขนาดตามความยาวที่ต้องการ 2. นำลวดมาพันแกนเหล็ก 3. ทำดอกจอก โดยใช้ห่วงเชื่อมรอบกระเปาะ 4. ให้ห่วงมาเชื่อมดอกจอกแต่ละดอกเข้าด้วยกันเป็นสร้อยตามขนาดความยาวที่ต้องการ 5. นำสักขาลเงินลงต้มในน้ำกรด จากนั้นนำขึ้นมาแช่ในน้ำเปล่า ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : สักขาลยังไม่มีความคงทนและแข็งแรง เนื่องจากสักขาลสามารถเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา จึงทำให้เกิดความชำรุดและเสียหายได้ง่าย ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 30 วัน	

ตารางที่ 4.18 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 8

ลำดับที่ 8	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จี้เข็มกลัดโบโพธิ์ 4 ชั้น 1 ยอดแบบรองขับ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี้เข็มกลัดโบโพธิ์ ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นรูปโบโพธิ์เป็นวงซ้อนกันเป็นชั้นๆ ขอบโลหะหุ้มเพชร ตกแต่งด้วยเม็ดไขปลาอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ช่างสามารถตกแต่งงานได้อย่างละเอียดอ่อนและประณีต ตัวจี้มีน้ำหนักเบาทำให้ผู้ใส่สามารถได้อย่างสบาย ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ หรือเป็นเข็มกลัดติดเสื้อ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานโบ และรองฐานโบด้วยแผ่นทอง 2. จดลวดลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่ 1 แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไขปลาติดรอบกระเปาะ 4. นำหูจี้และตัวเข็มกลัด มาเชื่อมให้ติดกัน 5. ผึงเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน

ตารางที่ 4.19 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 9

ลำดับที่ 9	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : แหวนแมลงปอฝังกระเปาะแบบรองจับ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนแมลงปอ ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : ตัวแหวนเป็นรูปทรงแมลงปอ ฝังเพชร คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : รูปทรงและการออกแบบมีความเป็นงานร่วมสมัย สามารถใส่ด้วยทุควัย ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมนิ้ว เพื่อให้ดูสวยงาม กระบวนการผลิต : 1. ขึ้นรูปแหวนตามขนาดที่ต้องการ 2. ขุดและแกะเนื้อทองคำออกจากทองรูปพรรณ 3. ฝังเพชรลงไปในหลุมตัวแหวน 4. ตกแต่งเรือนแหวนด้วยการแกะสลักตัวแหวนให้เป็นลาย 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณไม่ค่อยได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 3 วัน

ตารางที่ 4.20 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 10

ลำดับที่ 10	ผลงาน
	ชื่อสามัญ : สร้อยข้อมือกระเปาะ 3 ชั้น แกะลาย ชื่อเรียกในท้องถิ่น : สร้อยข้อมือ 3 ชั้น ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นขอบโลหะหุ้มเพชร วางซ้อนกัน 3 ชั้น ตกแต่งด้วยเม็ดไขปลาคืออยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เพชรซีกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวแต่สามารถนำมาจัดวางได้อย่างลงตัว โดยไม่ทำให้งานทองเสียรูปทรงและลวดลาย ประโยชน์/การนำไปใช้ : สร้อยข้อมือ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานดอก และรองฐานดอกด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุลวดลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่ 1 แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไขปลาคือครอบกระเปาะ 4. นำห่วงมาเชื่อมและคล้องให้ติดกัน 5. ฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมของรูปพรรณ ในปัจจุบัน ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 9 วัน

ตารางที่ 4.21 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 11

ลำดับที่ 11	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จี๊ชุดลายโบราณ3ชั้น ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี๊ชุดลายโบราณ ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นแผ่นโลหะนูนเป็นชั้นๆตัวเนื้อโลหะมีหลุมไว้ใส่เพชรและจลุลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายเพชรซีกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวและรูปทรงของชิ้นงานเป็นเอกลักษณ์งานทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ กระบวนการผลิต : 1.นำแผ่นโลหะมาตัดให้ได้รูปทรงและแกะลาย เป็น3ชั้น 2.จลุลายตรงส่วนที่ไม่ใช่ตัวลายออก 3.ตีแผ่นโลหะด้านหลังของลายให้นูนและแกะลายด้านหลัง กับเชื่อมติดระย้า 4.บุคหลุมฝังเพชร 5.ขัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ชิ้นงานปัจจุบันนี้ไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากเป็นงานทองโบราณและมีขนาดใหญ่ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตใช้เวลาอย่างน้อย 12 วัน

ตารางที่ 4.22 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 12

ลำดับที่ 12	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จีเข้มกลัดกระเปาะข้าวหลามตัด 5 ชั้น แบบรองขับ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : เข้มกลัด ข้าวหลามตัด ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นขอบโลหะหุ้มเพชร วางซ้อนกัน 5 ชั้น ตกแต่งด้วยเม็ดไข่มุกอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เพชรซีกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวแต่สามารถนำมาจัดวางได้อย่างลงตัวและสามารถใช้งานได้ 2 ลักษณะในชิ้นเดียว ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานใบ และรองฐานใบด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุลวดลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่ 1 แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไข่มุกติดรอบกระเปาะ 4. นำ หูจีและตัวเข้มกลัด มาเชื่อมให้ติดกัน 5. ฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณเพราะมีขนาดใหญ่ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตใช้เวลาอย่างน้อย 7 วัน

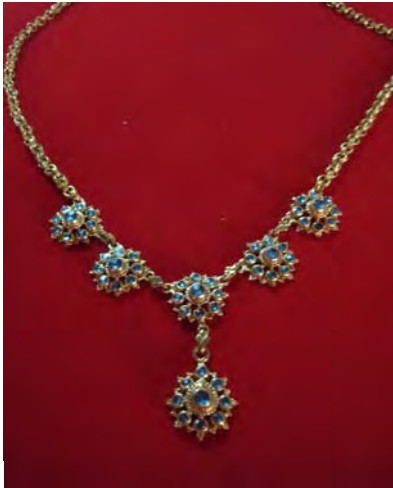
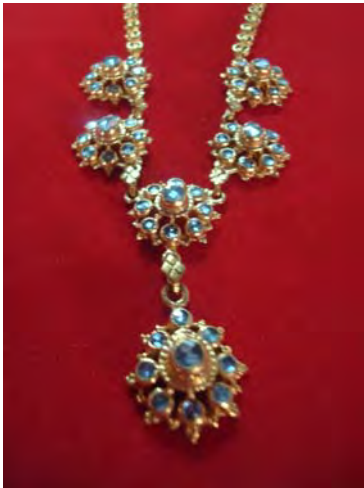
ตารางที่ 4.23 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 13

ลำดับที่ 13	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : สร้อยกระเปาะดอกจอกแบบรองซับ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : สร้อยดอกจอก ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นดอกจอกดอกเล็กฝังเพชร ร้อยติดกัน คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เป็นเครื่องประดับที่ได้รับแรงบันดาลใจจากดอกไม้ที่อยู่ตามแม่น้ำของชุมชนไทยในสมัยก่อน ทำให้งานที่ออกมายังมีความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทย ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่เพื่อความสวยงาม กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาตัดให้เป็นฐานดอก และรองฐานดอกด้วยแผ่นทอง 2. จดลวดลายตรงแผ่นรองฐาน เชื่อมกระเปาะเพชรไว้ด้านบน 3. แล้วเชื่อมห่วงไว้ร้อยต่อไปจนได้ความยาวที่ต้องการ 4. ฝังเพชร 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณและมีขนาดใหญ่จึงไม่ค่อยได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณเพราะมีราคาเกินไป ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 7 วัน

ตารางที่ 4.24 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 14

ลำดับที่ 14	ผลงาน
  ชื่อสามัญ : สร้อยข้อมือ4เหลี่ยมดอกข้าวหลามตัดเล็ก ชื่อเรียกในท้องถิ่น : สร้อยแขน4เหลี่ยมข้าวหลามตัด ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยม ตกแต่งด้วยเม็ดไขปลาอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัว ลวดลายและรูปทรงของชิ้นงานเป็นเอกลักษณ์งานทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่ที่ข้อมือ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาตัดให้เป็นฐานดอก และรองฐานดอกด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุลวดลายตรงแผ่นรองฐาน 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไขปลาติดรอบกระเปาะ 4. นำห่วงมาเชื่อมและคล้องให้ติดกัน 5. ฟังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมของรูปพรรณ ในปัจจุบัน ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 9 วัน	

ตารางที่ 4.25 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 15

ลำดับที่ 15	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : สักขาลกระเปาะข้าวหลามตัด ชื่อเรียกในท้องถิ่น : สักขาล ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นดอกไม้ร้อยติดกัน เป็นขอบโลหะหุ้มเพชร วางซ้อนกัน ตกแต่งด้วยเม็ดไขปลาอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เพชรซีกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวแต่สามารถนำมาจัดวางได้อย่างลงตัว ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่ที่คอ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานดอก และรองฐานดอกด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุลวดลายตรงแผ่นรองฐาน 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไขปลาติดรอบกระเปาะ 4. นำห่วงมาเชื่อมและคล้องให้ติดกัน 5. ฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมของรูปพรรณ ในปัจจุบัน ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตใช้เวลาอย่างน้อย 14 วัน

ตารางที่ 4.26 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 16

ลำดับที่ 16	ผลงาน
	ชื่อสามัญ : จี้ชุดโบราณแกะลายฉลุ1ยอด ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี้ลายโบราณ ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นแผ่นโลหะนูนเป็นชั้นๆตัวเนื้อโลหะมีหลุมไว้ใส่เพชรและฉลุลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายและรูปทรงของชิ้นงานเป็นเอกลักษณ์งานทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ กระบวนการผลิต : 1.นำแผ่นโลหะมาตัดให้ได้รูปทรงและแกะลาย เป็น2ชั้น 2.ฉลุลายตรงส่วนที่ไม่ใช่ตัวลายออก 3.ตีแผ่นโลหะด้านหลังของลายให้นูนและแกะลายด้านหลัง 4.ชุดหลุมฝังเพชร 5.ขัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ชิ้นงานปัจจุบันนี้ไม่ได้รับความนิยมเนื่องจากเป็นงานทองโบราณและมีขนาดใหญ่ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 10 วัน

ตารางที่ 4.27 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 17

ลำดับที่ 17	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จีสมอบุคโบราณแกะลายนลุ4ยอด ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จีสมอ4ยอด ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นแผ่นโลหะนูนเป็นชั้นๆตัวเนื้อโลหะมีหลุมไว้ใส่เพชรและนลุลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายและรูปทรงของชิ้นงานเป็นเอกลักษณ์งานทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ กระบวนการผลิต : 1.นำแผ่นโลหะมาตัดให้ได้รูปทรงและแกะลาย เป็น2ชั้น 2.นลุลายตรงส่วนที่ไม่ใช่ตัวลายออก 3.ตีแผ่นโลหะด้านหลังของลายให้นูนและแกะลายด้านหลัง 4.บุคหลุมฝังเพชร 5.ขัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ชิ้นงานปัจจุบันนี้ไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากเป็นงานทองโบราณและมีขนาดใหญ่ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 10 วัน

ตารางที่ 4.28 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 18

ลำดับที่ 18	ผลงาน
	 ชื่อสามัญ : จีกระเปาะ 8 เหลี่ยม 9 ยอด ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จีกระเปาะ 8 เหลี่ยม ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นรูปแปดแฉกเป็นวงซ้อนกันเป็นชั้น ขอบโลหะหุ้มเพชร คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เพชรซีกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวแต่สามารถนำมาจัดวางให้ได้รูปทรงได้อย่างลงตัว ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ หรือเป็นเข็มกลัดติดเสื้อ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานใบ และรองฐานใบด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุลวดลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่ 1 แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไปลาดิครอบกระเปาะ 4. นำหูจี้และตัวเข็มกลัด มาเชื่อมให้ติดกัน 5. ฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 15 วัน

ตารางที่ 4.28 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 19

ลำดับที่ 19	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จี้สมอกระเปาะ 2 ชั้นรองชั้นแบบมีระย้า ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี้สมอระย้า ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นรูปสมอเป็นวงซ้อนกันเป็นชั้นๆ ขอบโลหะหุ้มเพชร ตกแต่งด้วยเม็ดไขปลาอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เพชรซิกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวแต่สามารถนำมาจัดวางให้ได้รูปทรงได้อย่างลงตัว และระย้าเป็นการจับจีบ ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ หรือเป็นเข็มกลัดติดเสื้อ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานสมอและรองฐานสมอด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุลวดลายตรงแผ่นรองฐานสมอ ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่ 1 แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไขปลาติดรอบกระเปาะพร้อมกับเชื่อมติดระย้า 4. นำหูจี้และตัวเข็มกลัด มาเชื่อมให้ติดกัน 5. ฝังเพชรแล้วขัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 15 วัน

ตารางที่ 4.29 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 20

ลำดับที่ 20	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จี้สมอกระเปาะ4ชั้นรองจับแบบมีระย้า ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี้สมอระย้า ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นรูปสมอเป็นวงซ้อนกันเป็นชั้นๆ ขอบโลหะหุ้มเพชร ตกแต่งด้วยเม็ดไข่มุกอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เพชรจี้เป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวแต่สามารถนำมาจัดวางให้ได้รูปทรงได้อย่างลงตัว และระย้าเป็นการจับจีบ ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ หรือเป็นเข็มกลัดติดเสื้อ กระบวนการผลิต 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานสมอและรองฐานสมอด้วยแผ่นทอง 2. ผลิตลวดลายตรงแผ่นรองฐานสมอ ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่1แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไข่มุกติดรอบกระเปาะพร้อมกับเชื่อมติดระย้า 4. นำหูจี้และตัวเข็มกลัด มาเชื่อมให้ติดกัน 5. ผึงเพชรแล้วขัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 15 วัน

ตารางที่ 4.30 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 21

ลำดับที่ 21	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จีกระเปาะเพชรรอบ 9 ยอด ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จีกระเปาะ 9 ยอด ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นรูปช่อแปดแฉก ขอบโลหะหุ้มเพชร ตกแต่งด้วยเม็ดไขปลาอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ความยากของเพชรซีกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวแต่สามารถนำมาจัดวางให้ได้รูปทรงได้อย่างลงตัว ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ หรือเป็นเข็มกลัดติดเสื้อ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานใบ และรองฐานใบด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุดลกลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่ 1 แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไขปลาติดรอบกระเปาะ 4. นำหูจี้และตัวเข็มกลัด มาเชื่อมให้ติดกัน 5. ฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่สามารถรับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตใช้เวลาอย่างน้อย 15 วัน

ตารางที่ 4.31 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 22

ลำดับที่ 22	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : แหวนตะไบข้อมะขาม 7 เม็ดแกะลาย ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนตะไบข้อมะขาม ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะตัวเนื้อทองหุ้มรอบตัวเพชรด้านข้างตัวเรือนมีการตะไบให้เกิดลวดลายสวยงาม คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายของชิ้นงานบ่งบอกถึงลักษณะงานทองโบราณ มีความแข็งแรง ทนทานและคงทน ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นำคู่ให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. ขึ้นรูปแหวนตามขนาดที่ต้องการ 2. ขุดเนื้อทองคำออกจากทองรูปพรรณ 3. ผึงเพชรลงไปในกลุ่มตัวแหวน 4. ตกแต่งเรือนแหวนด้วยการตะไบขอบแหวนให้เป็นร่อง และแกะลายลงบนตัวแหวน 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : งานชิ้นนี้ไม่ค่อยได้รับความนิยม เพราะยังมีน้ำหนักรวมถึงราคาที่ยังแพงเกินไป ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน

ตารางที่ 4.32 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 23

ลำดับที่ 23	ผลงาน
ชื่อสามัญ : แหวนขุดรูองแซบ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนงู ลักษณะทั่วไปของวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะตัวเนื้อทองหุ้มรอบตัวเพชรด้านข้างตัวเรือนมีการแกะลายให้เกิดลวดลายสวยงาม คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายของชิ้นงานบ่งบอกถึงลักษณะความยากไม่การคัดรูปทรงของตัวแหวนทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นำดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต 1. ขึ้นรูปแหวนตามขนาดที่ต้องการ 2. ขุดเนื้อทองคำออกจากทองรูปพรรณ 3. ฟังเพชรลงไปในหลุมตัวแหวน 4. ตกแต่งเรือนแหวนด้วยการดัดตัวแหวนให้เป็นช่วงตัวงู 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : งานชิ้นนี้ไม่ค่อยได้รับความนิยมเพราะยังมีน้ำหนักรวมถึงราคาที่ยังแพงเกินไป ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน	

ตารางที่ 4.33 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 24

ลำดับที่ 24	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : แหวนชุดดอกไม้ 13 เม็ด ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนดอกไม้ ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะตัวเนื้อทองหุ้มรอบตัวเพชรด้านข้างตัวเรือนมีการแกะลายให้เกิดลวดลายสวยงาม คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น ลวดลายของชิ้นงานบ่งบอกถึงลักษณะความยากไม่การคัด รูปทรงของตัวแหวนทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นำดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. ขึ้นรูปแหวนตามขนาดที่ต้องการ 2. ขุดเนื้อทองคำออกจากทองรูปพรรณ 3. ฟังเพชรลงไปในหลุมตัวแหวน 4. ตกแต่งเรือนแหวนด้วยการดัดตัวแหวนให้กลม 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ไม่มีการพัฒนาออกแบบชิ้นงาน ทำให้ตัวแหวนมีรูปแบบเดิม ๆ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน

ตารางที่ 4.34 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 25

ลำดับที่ 25	ผลงาน
	 ชื่อสามัญ : แหวนข้อมะขามดินตะขาบ3แถว,2แถว,1แถว ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนข้อมะขาม 3แถว,2แถว,1แถว ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะตัวเนื้อทองหุ้มรอบเพชรจัดเป็นแถว และเชื่อมไข่ปลา ให้เกิดลวดลายสวยงาม คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายของชิ้นงานบ่งบอกถึงลักษณะงานทองโบราณ มีความแข็งแรง ทนทานและคงทน ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นำดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. ขึ้นรูปแหวนตามขนาดที่ต้องการ 2. ชุคเนื้อทองคำออกจากทองรูปพรรณ 3. ฟังเพชรลงไปในหลุมตัวแหวน 4. ตกแต่งเรือนแหวนด้วยการชุคตัวแหวนให้เป็นร่องแถว และแกะลายลงด้านข้างตัวแหวน 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : งานชิ้นนี้ไม่ค่อยได้รับความนิยม เพราะตัวแหวนมีรูปแบบเดิม ๆ ยังมีน้ำหนักรวมถึงราคาที่ยังแพงเกินไป ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 5 วัน

ตารางที่ 4.35 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 26

ลำดับที่ 26	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : แหวนเกาะ5เม็ดแกะลายฉลุแบบไม่รองจับ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : แหวนเกาะแกะลาย ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : การฝังเพชรลงในทองรูปพรรณโดยการการชุดเนื้อทองคำออกจากทองรูปพรรณ ด้านข้างตัวเรือนมีการแกะฉลุลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : การออกแบบรูปทรงนั้นมีความร่วมสมัย ซึ่งลวดลายนี้ยังคงเป็นเทคนิคงานโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : สวมใส่นิ้ว ดูให้สวยงาม กระบวนการผลิต : 1. ขึ้นรูปแหวนตามขนาดที่ต้องการ 2. ใช้สว่านเจาะหัวแหวนให้ทะลุจากด้านบนถึงด้านล่าง ชุบเนื้อทองคำโดยการออกจากทองรูปพรรณ 3. ตกแต่งเรือนแหวนด้วยการแกะลายและฉลุลาย 4. ฝังเพชรลงไปในห้องตัวแหวน 5. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ความประณีตของชิ้นงานยังไม่มี ความละเอียดมากพอ ทำให้ตัวแหวนมีลักษณะแข็งกระด้าง ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 8 วัน

ตารางที่ 4.36 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 27

ลำดับที่ 27	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : ต่างหูรังแตน ชื่อเรียกในท้องถิ่น : ต่างหูรังแตน ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นแผ่นโลหะนูนตัวเนื้อโลหะมีหลุมไว้ใส่เพชรและจลุลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายและรูปทรงของชิ้นงานเป็นเอกลักษณ์งานทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : ต่างหู กระบวนการผลิต : 1. นำแผ่นโลหะมาตัดให้ได้รูปทรงและแกะลาย 2. จลุลายตรงส่วนที่ไม่ใช่ออก 3. ตีแผ่นโลหะด้านหลังของลายให้นูน 4. ชุคหลุมฝังเพชร 5. นำก้านต่างหูมาเชื่อมติดกับตัวเรือน 5. ตัดแผ่นโลหะม้วนเข้าหากันพร้อมกับเจาะรูไว้ทำเป็นต่างหู 6. ฝังเพชร 7. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ชิ้นงานยังไม่ได้รับความนิยมเนื่องจากเป็นงานทองโบราณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตแหวน 1 วงใช้เวลาอย่างน้อย 3 วัน

ตารางที่ 4.37 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 28

ลำดับที่ 28	ผลงาน
	ชื่อสามัญ : ต่างหูยอค3ชั้น ชื่อเรียกในท้องถิ่น : ต่างหูยอค3ชั้น ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นขอบโลหะหุ้มเพชร วางซ้อนกัน 3 ชั้น ตกแต่งด้วยเม็ดไข่มุกอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : รูปแบบของเพชรซีกเป็นลักษณะไม่ตายตัว แต่สามารถนำมาจัดเรียงวางได้อย่างลงตัว ประโยชน์/การนำไปใช้ : ต่างหู กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานดอก และรองฐานดอกด้วยแผ่นทอง 2. จดลวดลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่1แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไข่มุกติดรอบกระเปาะ 4. นำก้านต่างหูมาเชื่อมติดกับตัวเรือน 5. ตัดแผ่นโลหะม้วนเข้าหากันพร้อมกับเจาะรูไว้ทำเป็นต่างหู 6. ฝังเพชร 7. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : งานชิ้นนี้ไม่ค่อยได้รับความนิยม เพราะต่างหูมีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้ได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตใช้เวลาอย่างน้อย 3 วัน

ตารางที่ 4.38 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 29

ลำดับที่ 29	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จี๋หัวใจกระเปาะยอด3ชั้น ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี๋หัวใจ ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นรูปหัวใจเป็นวงซ้อนกันเป็นชั้นๆ ขอบโลหะหุ้มเพชร ตกแต่งด้วยเม็ดไข่มุกอยู่ด้านล่าง คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : เพชรซีกเป็นรูปแบบที่ไม่ตายตัวแต่สามารถนำมาจัดวางให้ได้รูปทรงได้อย่างลงตัว ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ หรือเป็นเข็มกลัดติดเสื้อ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานหัวใจ รองฐานหัวใจด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุลวดลายตรงแผ่นรองฐานหัวใจ ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่1แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานหัวใจที่ใหญ่กว่า 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไข่มุกติดรอบกระเปาะ 4. นำหุ้จี้ มาเชื่อมให้ติดกัน 5. ฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่ได้รับความนิยมสำหรับตลาดค้าทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตใช้เวลาอย่างน้อย 7 วัน

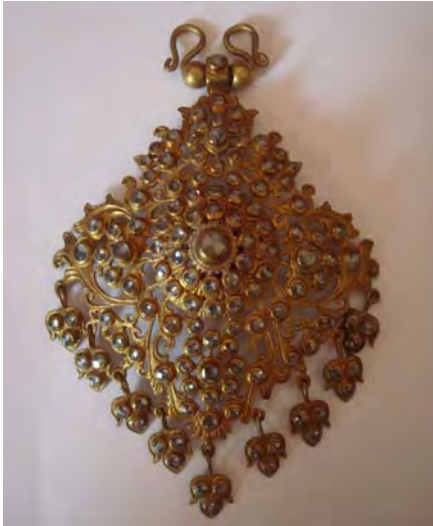
ตารางที่ 4.39 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 30

ลำดับที่ 30	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จี้+เข็มกลัด+หัวเข็มขัด9ยอดทรงวงรี ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี้+เข็มกลัด+หัวเข็มขัด 9 ยอด ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นรูปช่อแปดแฉก ขอบโลหะหุ้มพลอย ตกแต่งด้วยลวดตัดลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ความยากของการจัดเรียงพลอยสีและลายละเอียดของการตัดลวด ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ หรือเป็นเข็มกลัดติดเสื้อ กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานใบ และรองฐานใบด้วยแผ่นทอง 2. จดลวดลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่1แต่ให้มีขนาดเล็กลงเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไปลาดิครอบกระเปาะ 4. นำหูจี้ ตัวเข็มกลัด และหูล็อกเข็มขัดมาเชื่อมให้ติดกัน 5. ฝังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่สามารถนิยมนำมาผลิตลวดลายทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิตใช้เวลาอย่างน้อย 15 วัน

ตารางที่ 4.40 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 31

ลำดับที่ 31	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จี้+เข็มกลัด+หัวเข็มขัด9ยอดทรงสมอ ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี้+เข็มกลัด+หัวเข็มขัด9ยอด ลักษณะทั่วไป ของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นรูปแปดแฉกเป็นวงซ้อนกันเป็นชั้น ขอบโลหะหุ้มพลอย ตกแต่งด้วยลวดคัตลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ความยากของการจัดเรียงวางพลอยสีและลายละเอียดของการดัดลวด ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ หรือเป็นเข็มกลัดติดเสื้อและหัวเข็มขัด กระบวนการผลิต : 1. นำเส้นทองมาดัดให้เป็นฐานใบ และรองฐานใบด้วยแผ่นทอง 2. ฉลุลวดลายตรงแผ่นรองฐาน ทำตามกรรมวิธีตามข้อที่1แต่ให้มีขนาดเล็กลง แล้วเชื่อมกับฐานดอกใหญ่ 3. ทำกระเปาะ แล้วเชื่อมไขปลาติครอบกระเปาะ 4. นำหูจี้ ตัวเข็มกลัด และหัวล็อกเข็มขัด มาเชื่อมให้ติดกัน 5. ฟังเพชร 6. จัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : มีรูปทรงลายโบราณมักจะไม่สามารถนิยมนำมาผลิตลวดลายทองรูปพรรณ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต ใช้เวลาอย่างน้อย 15 วัน

ตารางที่ 4.41 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 32

ลำดับที่ 32	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : จี้4ยอดขลุ่ยลายโบราณแบบมีระย้า ชื่อเรียกในท้องถิ่น : จี้ยอดโบราณ ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นแผ่นโลหะนูนเป็นชั้นๆ ตัวเนื้อโลหะมีการแกะสลักลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายและรูปทรงของชิ้นงานเป็นเอกลักษณ์งานทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : ใส่เข้ากับสร้อยคอ กระบวนการผลิต : 1.นำแผ่นโลหะมาตัดให้ได้รูปทรงและแกะลาย เป็น3ชั้น 2.ขลุ่ยตรงส่วนที่ไม่ใช่ตัวลายออก 3.ตีแผ่นโลหะด้านหลังของลายให้นูนและแกะลายด้านหลัง กับเชื่อมติดระย้า 4.ชุดหลุมฝังเพชร 5.ขัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ชิ้นงานปัจจุบันนี้ไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากเป็นงานทองโบราณและมีขนาดใหญ่ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 17 วัน

ตารางที่ 4.42 ข้อมูลวัสดุ/ผลิตภัณฑ์ ชั้นที่ 33

ลำดับที่ 33	ผลงาน
	  ชื่อสามัญ : เข็มกลัด+หัวเข็มขัด กระเปาะ11ขอบรอบดอก ชื่อเรียกในท้องถิ่น : เข็มกลัด+หัวเข็มขัด 11ขอบ ลักษณะทั่วไปของวัสดุ-ผลิตภัณฑ์ : มีลักษณะเป็นแผ่นโลหะนูนเป็นชั้นๆตัวเนื้อโลหะมีการแกะสลักลาย คุณสมบัติเฉพาะ/ความโดดเด่น : ลวดลายและรูปทรงของชิ้นงานเป็นเอกลักษณ์งานทองโบราณ ประโยชน์/การนำไปใช้ : เข็มกลัดติดเสื้อและหัวเข็มขัด กระบวนการผลิต : 1.นำแผ่นโลหะมาตัดให้ได้รูปทรงและแกะลาย เป็น3ชั้น 2.ฉลุลายตรงส่วนที่ไม่ใช่ตัวลายออก 3.ตีแผ่นโลหะด้านหลังของลายให้นูน 4.ชุดหลุมฝังเพชร 5.ขัดแต่งให้สวยงาม ข้อสังเกต/ปัญหาอุปสรรคที่ควรได้รับการส่งเสริมหรือแก้ไข : ชิ้นงานปัจจุบันนี้ไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากเป็นงานทองโบราณและมีขนาดใหญ่ ความสามารถในการผลิตตามความต้องการเฉพาะของลูกค้า : ระยะเวลาผลิต 1 ชิ้นใช้เวลาอย่างน้อย 17 วัน

4.4 สภาพปัญหาในการพัฒนางานทองโบราณร่วมสมัย

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล การจัดเวทีเสวนางานทองโบราณเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมนักวิจัย ช่างทอง และเจ้าของร้านค้าผู้ประกอบการ ในเรื่องสภาพปัญหาด้านต่างๆ ที่ช่างทองและกลุ่มเจ้าของร้านค้าได้ประสบอยู่ แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

4.4.1 ด้านช่างทอง

ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติที่ช่างทองได้ประสบปัญหายู่นั้น ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.4.1.1 ศักยภาพของช่างทอง

ช่างทองโบราณส่วนใหญ่ของเมืองอุบล ปัจจุบัน มีความถนัดในการผลิตงานทองรูปพรรณในรูปแบบสมัยใหม่ ขาดการฝึกฝน ขาดการผลิตงานทองมาเป็นระยะเวลานาน จึงทำให้ช่างทองขาดทักษะความรู้ ความชำนาญในการผลิตทองโบราณให้ตรงตามที่ออกแบบ ซึ่งในขณะทำการออกแบบนั้น ช่างทองโบราณจะไม่ได้มีการวาดแบบก่อนที่จะผลิตชิ้นงาน ขาดความชำนาญด้านการสลักคุณ การลงยาสี ซึ่งทักษะประเภทนี้จะมีอยู่ในเอกลักษณ์ของงานทองโบราณของเมืองอุบลเท่านั้น ด้วยสาเหตุนี้ ทำให้ช่างทองไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะผลิตชิ้นงานออกมาจำหน่าย

4.4.1.2 การว่าจ้างจากผู้ประกอบการ

เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ร้านค้าทองโบราณที่ยังคงผลิตงานทองนั้นมักจะไม่ได้ยอดจำหน่ายสูงเหมือนร้านทองอื่นๆ ทำให้ร้านค้าทองเหล่านั้นต้องปรับตัวเพื่อการแข่งขันกับร้านอื่นๆ ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่ร้านค้าทองคำนึงถึง คือ การว่าจ้างช่างทองที่มีค่าแรงสูง นอกจากจะมีต้นทุนในการจ้างสูงแล้ว ระยะเวลาในการผลิตต้องใช้เวลานานมากขึ้นตามไปด้วย ปัจจัยนี้ที่ทำให้ร้านค้าทองจำเป็นต้องยกเลิกการว่าจ้างช่างทองที่มีค่าจ้างสูง เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิตลงไปและว่าจ้างช่างทองรุ่นใหม่ในการผลิตงานทองขึ้นมาทดแทน ซึ่งผู้วิจัยสังเกต พบว่า ช่างทองรุ่นใหม่จะสามารถผลิตงานทองรูปพรรณที่มีรูปแบบสมัยใหม่ได้เท่านั้น จึงทำให้การผลิตงานทองโบราณค่อยๆ ถูกกลดบทบาทลง

4.4.1.3 การสร้างกลุ่มช่างทองโบราณ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มช่างทองโบราณเมืองอุบล พบว่าช่างทองบางคนที่มาในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ไม่เคยมีการรวบรวมกลุ่มในการผลิตหรือทำกิจกรรมใดๆ ร่วมกัน ปัญหาที่พบ คือ ช่างทองส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่ภายในเขตตัวเมืองอุบล ช่างบางคนอาศัยอยู่ต่างจังหวัด ช่างทองบางคนอาศัยอยู่ต่างอำเภอและหันไปประกอบอาชีพอื่น ช่างบางคนมีอายุมากและเลิกประกอบอาชีพผลิตงานทองโบราณ และช่างทองบางคนเลิกผลิตชิ้นงานแต่ยังคงเก็บรวบรวมงานทองโบราณไว้อยู่ถึงปัจจุบัน ซึ่งการขาดเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน ถือเป็นอุปสรรคหนึ่งที่ทำให้ช่างทองไม่มีแรงผลักดันและขาดแรงบันดาลใจในการผลิตงานทองโบราณ และเลิกผลิตงานทองโบราณเมืองอุบลไปในที่สุด

4.4.2 ด้านงานทองโบราณ

4.4.2.1 รูปแบบงานทองโบราณ

กลุ่มผู้ซื้อทองโบราณมีโอกาสดูงานเครื่องทองแบบโบราณลดน้อยลง เนื่องจากรูปแบบลักษณะของเครื่องประดับไม่มีความสอดคล้องกับยุคสมัย ซึ่งจังหวัดอุบลราชธานีนับว่าเป็นเมืองที่เก่าแก่แห่งหนึ่ง มีวัฒนธรรม อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่เก่าแก่ ในอดีตงานทองโบราณเมืองอุบลเป็นที่ชื่นชอบของเจ้าขุนมูลนาย และชนชั้นสูงเป็นอย่างมาก ซึ่งการสวมใส่ทองนั้นเป็นการสื่อให้เห็นถึงสถานบรรดาศักดิ์ของตนในโอกาสงานเกียรติยศต่างๆ หากเปรียบเทียบในปัจจุบันแล้วการปกครอง ค่านิยม ความเชื่อนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ฉะนั้นการสวมใส่ทองในโอกาสหรือพิธีต่างๆ นั้นก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงยศถา บรรดาศักดิ์เช่นในอดีต อีกต่อไป

4.4.2.2 ระยะเวลาการผลิต

ปัจจุบันสภาพ สังคม และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลโดยตรงต่อการจำหน่ายงานทองรูปพรรณ ซึ่งเป็นผลมาจากทองรูปพรรณในสมัยใหม่นั้นรูปแบบ ลวดลาย และขนาดที่ได้รับการออกแบบมาให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อเครื่องประดับทอง และการผลิตทองถูกเปลี่ยนมาเป็นกำลังของเครื่องจักรทดแทน ส่งผลให้การผลิตมีความรวดเร็วและไม่ใช้ระยะเวลาในการผลิตนานเหมือนในอดีต ซึ่งอย่างไรก็ดี แม้ว่ารูปแบบและลวดลายของทองโบราณจะมีความสวยงามและมีลวดลายที่ประณีตอ่อนช้อย รวมไปถึงการผลิตงานทองในอดีตนั้นต้องอาศัยความเชื่อใจและความเชื่อมั่นจากผู้ผลิตเป็นอย่างมาก การซื้อขายทองโบราณก็ยังคงไม่เป็นที่นิยมในสมัยปัจจุบัน ส่งผลกระทบให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการร้านทองโบราณเป็นอย่างมาก เนื่องจากการซื้อทองโบราณของกลุ่มผู้ซื้อมีไม่มากพอเหมือนในอดีต ผู้คนต่างนิยมสวมใส่เครื่องประดับ

ทองรูปพรรณที่เป็นลวดลายสมัยใหม่ สามารถซื้อ-ขายได้อย่างสะดวก ไม่ใช้ระยะเวลาในการผลิต ชิ้นงานที่นานเกินไป ส่งผลให้งานทองโบราณปัจจุบันไม่ได้รับความนิยม จากกลุ่มคนผู้ซื้อเครื่องประดับทองเท่าที่ควร

4.4.2.3 มูลค่าของงานทอง

งานทองโบราณที่ผลิตสำเร็จในแต่ละชิ้น ช่างทองโบราณต้องใช้ความสามารถ ทักษะ และความชำนาญสูง ส่งผลให้การตีราคางานทองรูปพรรณหนึ่งชิ้นมีราคาสูงตามไปด้วย จากการสำรวจราคาอัตราค่าจ้างของงานทองในแต่ละชิ้นนั้น มีราคาตั้งแต่ 15,000 – 60,000 บาทขึ้นไป ทั้งนี้ อาจจะขึ้นอยู่กับขนาดและคุณภาพของชิ้นงานด้วย ซึ่งในการจำหน่ายจึงเป็นปัญหาอย่างมาก เนื่องจากงานทองแต่ละชิ้นมีราคาแพง ไม่สามารถเข้าถึงกับกลุ่มลูกค้าทั่วไป กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มผู้ใหญ่วัยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

4.4.2.4 การสืบสานภูมิปัญญา

การสืบสานงานทองโบราณดำเนินแนวทางไปในทางที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีขาดกลุ่มคนผู้ที่มีความรักในทองโบราณและขาดกลุ่มคนที่ต้องการอนุรักษ์งานทองโบราณอย่างจริงจัง ประกอบด้วยงานทองโบราณนั้นไม่ได้รับความนิยมมากในหมู่มูลุ่มนคนผู้บริโภคนงานทอง ส่งผลให้การสืบสานอนุรักษ์งานทองโบราณเมืองอุบลไม่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรเอกชนอย่างเต็มที่ และงานทองโบราณเองเมืองอุบลมีจำนวนไม่มากพอที่ในการเก็บสะสมหรือส่งเสริมให้เกิดการสืบสานหรืออนุรักษ์ได้ แต่ถึงกระนั้น ในการวิจัยพบว่า มีกลุ่มผู้รักงานทองโบราณเมืองอุบลกลุ่มหนึ่ง ยังคงสืบสานการทำทองโบราณและเก็บสะสมงานทองรูปพรรณอยู่ แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดให้เกิดการสืบสานภูมิปัญญาอย่างจริงจัง

4.4.3 ด้านผู้บริโภค

4.4.3.1 การสวมใส่เครื่องประดับทองโบราณ

ปัจจุบัน การสวมใส่เครื่องประดับทองจะปรากฏกับผู้บริโภคหลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน หรือแม้แต่กลุ่มคนสูงอายุ เป็นที่น่าสังเกตว่า เครื่องประดับทองที่สวมใส่ ส่วนมากเป็นงานทองรูปแบบสมัยใหม่ ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมมากกว่าเครื่องประดับเครื่องประดับทองโบราณ สาเหตุนี้ จึงทำให้เครื่องประดับทองโบราณไม่ได้รับความนิยมสวมใส่เหมือนในอดีต และถูกลดบทบาทในการสวมใส่ไปอย่างรวดเร็ว

4.4.3.2 โอกาสในการสวมใส่

งานทอรูปพรรณโบราณ ส่วนใหญ่มักเป็นเครื่องประดับที่สามารถบ่งบอกฐานะ ขศถาบรรดาศักดิ์ หรืออำนาจทางสังคม บุคคลที่สวมใส่เครื่องประดับเหล่านี้มักจะสวมใส่เพื่อออกงานทางสังคม งานประเพณีระดับบ้านเมือง ซึ่งรูปแบบของงานทอจึงถูกออกแบบมาเพื่อให้โดดเด่นแก่บุคคลที่สวมใส่ มีขนาดใหญ่ แวววาว ลวดลายสวยงาม เป็นที่สนใจจากคนรอบข้าง ซึ่งปัจจุบันนี้ การสวมใส่เครื่องประดับทองจะไม่ได้อยู่กับบุคคลชั้นสูงเหมือนในอดีต บุคคลทั่วไปสามารถสวมใส่ได้ในทุกโอกาส เนื่องจากงานทอในปัจจุบันออกแบบมาเพื่อเป็นงานทอร่วมสมัย มีลวดลายใหม่ๆ ขนาดเล็ก และรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ซื้อเครื่องประดับทองโบราณพบว่า เครื่องประดับทองโบราณที่มีขนาดใหญ่จนเกินไป มักจะไม่ได้ได้รับความนิยมสวมใส่ในสมัยปัจจุบัน

4.4.4 ด้านการจัดจำหน่าย

4.4.4.1 ช่องทางการจัดจำหน่าย

ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มช่างและกลุ่มเจ้าของร้านค้าผู้ประกอบการผู้วิจัย พบว่า การจำหน่ายเครื่องประดับทองโบราณมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งส่วนมากจะสามารถพบเห็นการจำหน่ายในส่วนของร้านค้าทองที่เป็นร้านค้าเก่าแก่เท่านั้น ปัญหาของประเด็นดังกล่าว คือ ช่องทางการจำหน่ายงานทอโบราณมีน้อยเกินไป ไม่มีการออกร้านไปตามงานต่างๆ และไม่มีการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ ทำให้ยอดขายเครื่องประดับทองโบราณไม่ได้รับการตอบรับเท่าที่ควร เมื่อการจำหน่ายไม่ได้ตรงตามเป้าหมาย ทำให้ร้านค้าทองให้ความสำคัญของการจำหน่ายเครื่องประดับงานทอโบราณน้อยลง

4.4.4.2 กลุ่มเป้าหมาย

ในการสำรวจและติดตามการซื้อขายเครื่องประดับทองในร้านค้าทองพบว่า กลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้บริโภคนั้นได้เปลี่ยนแปลงมาเป็น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มวัยกลางคน ที่มีกำลังในการบริโภคมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มวัยผู้สูงอายุจะมีความสามารถในการซื้อเครื่องประดับทองโบราณลดน้อยลง ซึ่งทำให้ผู้วิจัย เล็งเห็นว่าเครื่องประดับทองโบราณไม่ได้เป็นงานทอที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่มีกำลังในการซื้ออีกต่อไป เพราะกลุ่มเป้าหมายที่มีกำลังในการซื้อจะมีความนิยมกับเครื่องประดับที่มีรูปแบบสมัยใหม่และรูปแบบที่มีความเป็นร่วมสมัยมากกว่า

บทที่ 5

การพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์งานทองโบราณร่วมสมัย

จากผลการศึกษาเบื้องต้นที่ทีมวิจัยได้นำข้อมูลมารวบรวมกันวิเคราะห์เพื่อการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนาในรูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วมในหลากหลายขั้นตอนตั้งแต่การพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มช่างทอง ร่วมกันร่างแบบงานทองรูปพรรณเพื่อนำร่างไปสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภค จนนำมาสู่การผลิตชิ้นงาน เผยแพร่สู่สาธารณะ สามารถเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 การเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มช่างทอง

5.2 การออกแบบงานทองร่วมสมัย

5.3 ผลสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภคงานทองโบราณร่วมสมัย

5.4 กระบวนการผลิตชิ้นงาน

5.5 รูปแบบงานทองร่วมสมัย

5.6 การเผยแพร่งานทองโบราณร่วมสมัยเมืองอุบลราชธานี

5.1 การเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มช่างทอง

จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มช่างทอง ยังขาดความพร้อมในเรื่องของการออกแบบ และสภาพจิตใจที่เหนื่อยล้าจากการดิ้นรนต่อสู้กับสถานะเศรษฐกิจจึงทำให้กลุ่มช่างทองไม่มีความกระตือรือร้นที่จะขนขวายหาความรู้เพิ่มเติมและจากการสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภคพบว่ารูปแบบของทองรูปพรรณ เป็นแรงดึงดูดผู้บริโภคที่ยังชื่นชอบเครื่องประดับงานทองโบราณอยู่ ทีมวิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันว่าต้องหาแนวทางเพิ่มศักยภาพในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลเพื่อพัฒนางานทองร่วมสมัยขึ้นจึงได้ดำเนินการ ดังนี้

5.1.1 การนำข้อมูลงานทองโบราณในพระบรมมหาราชวังมาเปรียบเทียบกับงานทองโบราณเมืองอุบล

จากการนักวิจัยหลักได้มีโอกาสศึกษาดูงานทองโบราณในพระบรมมหาราชวังจึงได้นำรูปภาพ เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยกับทีมวิจัยทำให้ทีมวิจัยได้เห็นถึงงานทองในส่วนของรูปแบบ ลักษณะของงานทองโบราณที่มีความวิจิตร ประณีต ละเอียดย้อน ซึ่งแตกต่างของงานทอง

ในพื้นที่ในอุปถัมภ์ ส่งผลให้ทีมวิจัยเกิดความต้องการที่จะพัฒนาฝีมือของตน โดยเฉพาะกรรมวิธีการขึ้นตัวเรือนเครื่องประดับ และร่วมไปถึงเทคนิคต่างๆในงานทองโบราณ

5.1.2 การเปิดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้บริโภครักกับช่างทอง

จากการได้เปิดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้บริโภครักกับช่างทองในช่วงเทศกาลงานแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี พบว่ามุมมองของผู้บริโภค ต่องานทองเมืองอุบลในปัจจุบันนั้นประสบปัญหาในเรื่องของ รูปแบบของงานทองโบราณที่มีขนาดใหญ่เกินไป มีน้ำหนักมาก และก่อให้เกิดอันตราย ส่งผลให้ผู้สวมใส่ทองเกิดความไม่สะดวก ในการสวมใส่ ขณะที่รูปแบบงานทองในปัจจุบัน ที่ได้รับความนิยม คือ ต้องมีขนาดเล็ก กะทัดรัด และมีน้ำหนักเบา สามารถใส่ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ นอกจากนี้แล้วลวดลายงานทองโบราณถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการสวมใส่ เนื่องจากลวดลายงานทองโบราณในสมัยก่อนเป็นลวดลายเก่าที่ออกแบบอยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ วัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

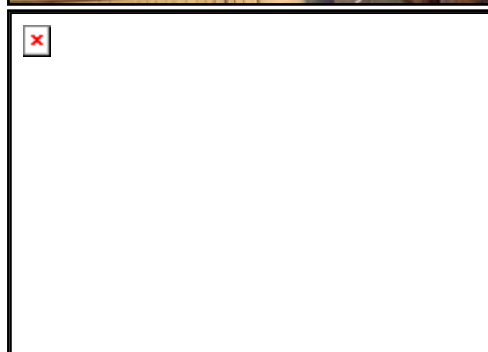
ส่วนแนวทางการพัฒนาที่กลุ่มผู้บริโภครักอยากเห็นคือการพัฒนารูปแบบงานทองโบราณให้อยู่ในรูปลักษณะที่น่าสวมใส่มีความร่วมสมัยมากยิ่งขึ้นแต่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของงานทองเมืองอุบล ทำให้กลุ่มช่างทองได้รู้ความต้องการของกลุ่มผู้บริโภครัก ส่งผลให้กลุ่มช่างทองเกิดความตระหนักในการค้นหาความเป็นตัวตนที่เป็นเอกลักษณ์และ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องประดับงานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

ภาพที่ 5.3 การจัดเวทีคืนข้อมูลและสำรวจความต้องการในการพัฒนาเครื่องประดับทองโบราณ

5.1.3 ด้านการออกแบบ

จากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลในข้างต้น ทำให้ทีมวิจัยได้ทราบถึงข้อบกพร่องของกลุ่มช่างทองโบราณมีจุดอ่อนในเรื่องของการวาดรูปสเก็ตออกแบบเครื่องประดับ ซึ่งเห็นได้จากการติดต่อประสานงานระหว่างลูกค้ากับช่างเมื่อมีการผลิตชิ้นงาน เมื่อต้องส่งชิ้นงานปรากฏว่าไม่ได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า และต้องแก้งาน ซึ่งทำให้เสียเวลา และมูลค่าของสินค้า ด้วยเหตุนี้ทีมวิจัยจึงมีความต้องการเสริมความรู้และทักษะด้วยการอบรม เกี่ยวกับการเขียนและออกแบบ ซึ่งได้ดำเนินการ โดยมีขั้นตอนเริ่มจากการเขียนตามจินตนาการของกลุ่มช่างเป็นตัวหนังสือ มาให้ผู้วิจัยวาดสเก็ตให้ แล้วนำกลับไปให้กลุ่มช่างดูแล้วก็ปรับมาให้ตรงตามจินตนาการอีกครั้งหนึ่ง และกลุ่มช่างก็นำกลับไปลอกลายทับลายเส้น เพื่อฝึกมือในการวาดลาย ซึ่งต้องใช้ความพยายาม และฝึกฝนซ้ำๆ หลายครั้ง จึงจะเกิดความชำนาญ

ภาพที่ การพูดคุยร่วมกับช่างทองโบราณในการออกแบบเครื่องประดับงานทองร่วมสมัย

5.1.4 ด้านการพัฒนาฝีมือ

ทีมวิจัยทั้งหมดทั้งนักวิจัยหลักและทีมวิจัยกลุ่มช่างทองได้ลงมือปฏิบัติการในการผลิตชิ้นงานทองรูปพรรณต่างๆ ที่ได้ร่วมกันออกแบบงานทองร่วมสมัยในรูปแบบของเครื่องประดับ

สร้อยคอ จี้ ปิ่นปักผม แหวน กำไล ด้วยกรรมวิธีเทคนิคการขึ้นตัวเรือนงานทองและทดลองเทคนิคใหม่ในการเชื่อมประกอบชิ้นงานทอง ต่างๆในงานทองโบราณ

ภาพที่ 5.2 การทดลอง ผลิตเครื่องประดับงานทองร่วมสมัย

5.2 การออกแบบงานทองร่วมสมัย

ผลจากการทำวิจัยในครั้งนี้ได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดด้านการออกแบบเครื่องประดับที่นำออกแบบจะนำมาวิเคราะห์ ให้เห็นได้ชัดในเรื่องงานทองโบราณที่ต่างๆและ อัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิต ในท้องถิ่น เพื่อที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาการออกแบบงานทองโบราณซึ่ง ทีมวิจัย และผู้ที่สนใจได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดโดยแบ่งกรอบแนวคิดออกเป็นสองด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 แนวคิดในการออกแบบงานทองร่วมสมัย

จากการพูดคุยกับกลุ่มช่างทอง การทบทวนวรรณกรรมและการเข้าอบรมงานทองโบราณ ทำให้สามารถหาแนวทางในการกำหนดแนวคิดในการออกแบบงานทองโบราณสู่งานทองร่วมสมัย โดยการวิเคราะห์พัฒนารูปแบบผ่านศิลปวัฒนธรรมประเพณี

5.2.1.1 วิเคราะห์ศิลปะงานทองโบราณผ่านศิลปะงานทองยุคต่างๆ

โดยศึกษาจากพื้นฐานจากเครื่องทองสมัยโบราณแหล่งอื่นเพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนตามจินตนาการของช่างทองความคิดที่แปลกใหม่ ไม่เคยมีผู้ใด คิดมาก่อนหรือ ตามความถนัดของช่างแต่ละคน เพื่อศึกษารูปแบบเทคนิคต่างๆ ในการขึ้นรูปทรงตัวเรือนงานทองโบราณ

(1) งานทองอยุธยา มีลักษณะเด่นในด้านการขึ้นตัวเรือนแบบลอยตัว 2 มิติ 3 มิติ เทคนิคงานบุ หุ้ม สลัก และงานฝังสีฝุ่น

ภาพที่ 5.4 งานทองอยุธยา

(2) งานทองสุโขทัย มีลักษณะเด่น ในด้านของลวดลายนางพญา ในงานปูนปั้นในวัดนางพญา ศรีสัชนาลัย โดยการเดินลวดนวลลาย และลงยาสีร้อน และงานถักลวด 2 เสา 4 เสา

ภาพที่ 5.5 งานทองสุโขทัย

(3) งานทองสุรินทร์ มีลักษณะเด่นในด้านการก่อลวด คัดลวดให้เกิดลายทับกับเป็นชั้นไล่ขนาดต่างกัน เชื่อมเข้าด้วยกัน ให้เกิดเป็นช่อ มีลักษณะเป็นดอกสูงขึ้นมาแบบ 2 มิติ

ภาพที่ 5.6 งานทองสุรินทร์

(4) งานทองเมืองเพชร มีลักษณะเด่น ที่มาจากธรรมชาติ และเป็นแบบโบราณดั้งเดิมแต่ต่างหูนี้ เป็นแบบที่ไม่เคยมีเลย มีเทคนิคการก่อลวด คัดลวดให้เกิดลาย ปะกบเข้าด้วยกัน เชื่อมเข้าด้วยกัน ให้เกิดเป็นข้อๆ ที่มีลักษณะเป็นดอกสูงขึ้นมาแบบ 3 มิติ

ภาพที่ 5.7 งานทองเมืองเพชร

(5) งานถมเงินถมทองเมืองนครศรีธรรมราช มีลักษณะเด่น ในด้านของแบบลวดลายแบบเต็มพื้นผิว ที่สลักลาย ด้วยลวดสลักให้พื้นของลายลึกต่ำลงไป แล้วลงยาอม ให้ไฟเป่าเล่นเกลี้ยงเนื้อยาอมลงบนเครื่องเงินที่สลักลายไว้เรียบร้อยแล้วให้สม่ำเสมอทั่วกันทิ้งไว้ให้เย็นแล้วใช้ตะไบ ถูเอายาอมส่วนที่เกินออก ขัดจนได้ที่ ลวดลายสีจึงบนพื้นน้ำยาอมสีดำ และ เพลาลายให้เกิดแสงเงาสะทอนแวววาวพลิ้วไหว

ภาพที่ 5.8 งานถมเงินถมทองเมืองนครศรีธรรมราช

(6) งานเงินชาวเขาเผ่าต่างๆ มีลักษณะเด่น ในด้านการแกะขึ้นรูป การสานแผ่นโลหะ แบบลวดลายแบบเต็มพื้นผิว ที่สลักลาย ด้วยลวดสลักให้พื้นของลายลึกต่ำลงไป ลวดลายส่วนใหญ่สลักเลียนแบบชาติ ที่สื่อความหมายเป็นมงคล เช่น นกยูง งา ข้าว และดอกไม้ต่างๆ

ภาพที่ 5.9 งานเงินชาวเขาเผ่าต่างๆ

(6) งานทองเมืองอุบลมีลักษณะเด่น ในด้านการเชื่อมต่อโครงลวดให้เกิดลวดลายต่าง เป็นชั้นๆ โดยเลียนแบบธรรมชาติ เน้นขั้นตอนเทคนิคการทำแบบฝังขุดและกระเปาะ

บาง ในการหุ้มเพชรชีกแบบรองขับ เพื่อให้เพชรมีลักษณะดำแวววาว ในสมัยก่อนเพชรชีกในเมืองอุบลจะมีลักษณะกะเทาะเพชรเป็นชีกๆ ปัจจุบันได้มีการเลียนแบบโดยใช้วิธีการเจียรแทน เนื่องจากไม่มีผู้ใดสืบทอดวิธีการกะเทาะเพชร

ภาพที่ 5.10 งานทองเมืองอุบล

5.2.1.2 การวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตผ่านบุญประเพณีในท้องถิ่น

ในการวิจัย ได้ลงพื้นที่ทำการสำรวจถึงเรื่องราว จากการดำรงชีวิต และสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่พบเห็น เพื่อเป็นแนวทางช่วยในการออกแบบ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของช่างทองที่ประจําทำลวดลายรูปแบบตามจินตนาการของตนเองทดลองจากประสบการณ์ความคิดคิดแปลง การสร้างสรรค์วัตถุ การนำสิ่งของไปใช้หลายๆ ด้าน และการสร้างสิ่งของให้เหมาะสม จากรูปแบบลวดลายธรรมชาติที่เป็น อัตลักษณ์เมืองอุบล แบ่งออกเป็นประเภทๆ ดังนี้

1) วัฒนธรรมและประเพณี

• ฮีตสิบสอง คองสิบสี่

ขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสานแตกต่างจากภาคกลางตรงที่ ขนบธรรมเนียมประเพณีของภาคกลาง ได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดู และคัมภีร์พระมนุธรรมศาสตร์ ส่วนขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสานได้รับอิทธิพลจากล้านช้าง เข้าใจว่าวัฒนธรรมล้านช้างได้รับอิทธิพลจาก วัฒนธรรมจีน นั่นคือ การเคารพบรรพบุรุษ ผีปู่ตา ผีเถาน ผีฟ้า ผีตาแฮก (ผีนาคไฟไร้) ขนบธรรมเนียม ประเพณีของภาคกลางจึงมีลักษณะเป็นพราหมณ์มากกว่าพุทธ ฮีตสิบสอง หรือ จารีตประเพณี ประจำสิบสองเดือน ที่สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญเป็นประจำเดือนในทุกๆ เดือนของรอบปี "ฮีต" มาจากคำว่า "จาริต" ถือเป็นจรรยาของสังคม ถ้าฝ่า

ฝืนมีความผิด เรียกว่า ผิดศีล หมายถึง ผิดจารีต ซึ่งศีลสิบสอง หมายถึง ประเพณีที่จะต้องปฏิบัติทั้ง 12 เดือน ในแต่ละปี "ศีล" มาจากคำว่า จารีต ถือเป็นจรรยาของสังคม ถ้าฝ่าฝืน มีความผิดเรียกว่า ผิดศีล หมายถึง ผิดจารีต ศีลสิบสอง สรุปได้ดังนี้

(1) เดือนอ้าย (เดือนเจียง) บุญเข้ากรรม เป็นเดือนที่พระสงฆ์เข้ากรรม (ปริวาสกรรม) เพื่อให้พระสงฆ์ผู้กระทำผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ เป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน และมุ่งประพฤติดนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยต่อไป

ภาพที่ 5.11 เดือนอ้าย (เดือนเจียง) บุญเข้ากรรม

(2) เดือนยี่ บุญอุณลาน นิมนต์พระสวดมนต์เย็นเพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือก แล้วทำพิธีสู่ขวัญข้าว นอกจากนี้ ชาวบ้านเตรียมเก็บสะสมพันธุ์ข้าวหุงต้มที่บ้าน

(3) เดือนสาม ทำบุญข้าวจี่และบุญมาฆบูชา การทำบุญข้าวจี่เริ่มในตอนเช้า ใช้ข้าวเหนียวปั้นใส่น้ำอ้อย นำไปจี่แล้วชุบด้วยไข่ เมื่อสุกแล้วนำไปถวายพระ

ภาพที่ 5.12 เดือนสาม ทำบุญข้าวจี่และบุญมาฆบูชา

(4) เดือนสี่ ทำบุญพระเวส ฟังเทศน์มหาชาติ ให้ฟังเทศนา เรื่องพระมหาเวสสันดรชาดก ให้จบสิ้นภายในวันเดียว ก็จะพบพระศรีอริยเมตไตรย งานบุญนี้มักจะมีผู้นำ

ของมาถวายพระ เรียกว่า "กัณฑ์หลอน" หรือถ้าเจาจะถวายเฉพาะพระนักเทศน์ที่ตนนิมนต์มาก็เรียกว่า "กัณฑ์จบ" เพราะต้องแอบซุ่มดูให้แน่เสียก่อน

ภาพที่ 5.13 เดือนสี่ ทำบุญพระเวส ฟังเทศน์มหาชาติ

(5) เดือนห้า ตรุษสงกรานต์หรือบุญสงน้ำ การสงน้ำมีการรดน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้หลักผู้ใหญ่ กำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 5 บางที่เรียกว่า บุญเดือน 5 ถือเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่

(6) เดือนหก ทำบุญบั้งไฟและวันวิสาขบูชา การทำบุญบั้งไฟเพื่อขอฝน เป็นงานสำคัญก่อนลงมือทำนา ส่วนการทำบุญวันวิสาขบูชา กลางวันมีการเทศน์ กลางคืนมีการเวียนเทียน

(7) เดือนเจ็ด ทำบุญข้าสະ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ มีการเซ่นสรวงหลักเมือง ปู่ตา ผีเมือง ผีตาแฮก เป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ

ภาพที่ 5.14 เดือนเจ็ด ทำบุญข้าสະ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ

(8) เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษา เป็นประเพณีทางพุทธศาสนา โดยตรง มีการทำบุญตักบาตร ฟังธรรมเทศนาและถวายเทียนพรรษา

(9) เดือนเก้า ทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับ โดยการจัดหาอาหาร หมากพลู เหล้า บุหรี่ ไปวางไว้ใต้ต้นไม้หรือที่ใดที่หนึ่ง แล้วเชิญวิญญาณของญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วมารับเอาอาหารไป

ภาพที่ 5.15 เดือนเก้า ทำบุญข้าวประดับดิน

(10) เดือนสิบ ทำบุญข้าวสาก (สลากภัตต์) ผู้ถวายจะเขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของท่าน และเขียนชื่อลงในบาตร ภิกษุสามเณรจับสลากได้ของใคร ผู้นั้นจะเข้าไปถวายของ

ภาพที่ 5.16 เดือนสิบ ทำบุญข้าวสาก (สลากภัตต์)

(11) เดือนสิบเอ็ด ทำบุญออกพรรษา พระสงฆ์จะแสดงอาบัติทำการปวารณา คือ เปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ พอตกลงกลางคืน มีการจุดประทีปคคมไฟแขวนไว้ตามต้นไม้หรือมรรู้

(12) เดือนสิบสอง ทำบุญกฐิน เริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำเดือน 11 จนถึงวันเพ็ญเดือน 12 สำหรับประชาชนที่อยู่ริมน้ำ จะมีการแข่งเรือ (ส่วงเฮือ) ด้วย เพื่อระลึกถึงอุสุภณานา

ภาพที่ 5.17 เดือนสิบสอง ทำบุญกฐิน

- งานประเพณีแห่เทียนพรรษา

งานประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีทางพุทธศาสนา ของชาวอุบลฯ ซึ่งมีความเจริญในพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมาเป็นเวลายาวนาน ถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้กำหนดจัดงานขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 และแรม 1 ค่ำเดือน 8 หรือวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา จัดให้มีขึ้นทุกปี

จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ ได้ความว่า ชาวอุบลราชธานี ได้ทำต้นเทียนประกวดประชันความวิจิตรบรรจงกัน ตั้งแต่ พ.ศ.2470 จนเมื่อปี พ.ศ.2520 จังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดงานสัปดาห์ประเพณีแห่เทียนพรรษา ให้เป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่และมโหฬาร สถานที่จัดงานคือบริเวณทุ่งศรีเมืองและศาลาจัตุรมุข มีการประกวดต้นเทียน 2 ประเภท คือ ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก โดยขบวนแห่จากคุ้มวัดต่างๆ พร้อมนางฟ้าประจำต้นเทียน จะเคลื่อนขบวนจากหน้าวัดศรีอุบลรัตนาราม ไปตามถนน มาสิ้นสุดขบวนที่ทุ่งศรีเมือง และการแสดงสมโภชต้นเทียน แลเป็นแสงไฟต้องลำเทียนงามอร่ามไปทั้งงาน ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ.2542

ภาพที่ 5.18 งานประเพณีแห่เทียนพรรษา

- งานประเพณีไหลเรือไฟ

งานประเพณีไหลเรือไฟเป็นการจัดขึ้นเพื่อ เพื่อบูชารอยพระพุทธรูปที่ประทับไว้ริมฝั่งแม่น้ำ เพื่อบูชาท้าวผกาพรหม เพื่อบูชามาลาโทษแม่น้ำที่เราทำให้สกปรก เพื่อเอาไฟเผาความทุกข์ให้หมดไปแล้วลอยไปกับแม่น้ำ

ภาพที่ 5.19 งานประเพณีไหลเรือไฟ

• งานแข่งขันเรือยาวประเพณี

การแข่งขันเรือยาว เป็นประเพณีทางวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติเป็นพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่งดงามของชาวไทย ในฤดูน้ำหลาก ชาวบ้านไม่มีกิจกรรมในการเพาะปลูก ปักดำทำนา ในเทศกาลงานบุญประเพณีออกพรรษา จึงทำให้มีการการเล่นทางน้ำ เช่น การเล่นเพลงเรือ และการแข่งขันเรือยาวประเพณีขึ้น ซึ่งกีฬาชาวบ้านในเขตภาค ในการแข่งขันของเมืองอุบล จะมีการจัดขึ้นตามลำน้ำมูลในพื้นที่จังหวัด ในช่วงหลังจากเสร็จสิ้นงานบุญประเพณีออกพรรษา (ประมาณเดือนตุลาคม) แล้วมีการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณีขึ้นหลายแห่ง และที่จัดขึ้นประจำได้แก่ เทศบาลเมืองอุบลฯ จัดขึ้นบริเวณสะพานรัตนโกสินทร์ 200 ปี เทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร จัดขึ้นบริเวณเชิงสะพานข้ามแม่น้ำมูล วัดโพธิ์ตาก อำเภอพิบูลมังสาหาร

• งานเทศกาลไม้ดอกไม้ประดับ

บริเวณสนามกีฬาทุ่งคำน้ำแซบ อำเภอวารินชำราบ มีขบวนรถบุปผาชาติ การประกวดและจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับ จัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์

• เทศน์มหาชาติชาดกและสงฆ์น้ำปิดทองพระเจ้าใหญ่อินแปลง

พระอินทร์แปลง หรือพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลงซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ก่ออิฐถือปูนพร้อมกับลงรักปิดทองลักษณะศิลปะแบบลาว ในวันเพ็ญเดือน 5 (ประมาณเดือนเมษายน) ของทุกปี จะมีการทำบุญตักบาตรเทศน์มหาชาติชาดก และสงฆ์น้ำปิดทองพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง ณ วัดมหาวนาราม ซึ่งถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีมาจนทุกวันนี้

1) วิธีการดำรงชีวิต

จากการศึกษาในเรื่องเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เมืองอุบลราชธานีแล้วได้ทำการสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการออกแบบ โดยแบ่งออกเป็นเรื่องของ ความรู้สึก ลวดลาย รวมไปถึงรูปทรง การที่ได้เลือกเอาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ข้างต้น ก็เพราะเมื่อเอ่ยถึงชื่อ หรือมองเห็นภาพ ก็จะนึกถึงอุบลราชธานีทันที โดยเฉพาะ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ผาแต้ม และดอกบัว โดยได้สร้าง Mood Board ขึ้นมาเพื่อใส่ อัตลักษณ์ลงไปเป็นจำกัดขอบเขตแนวทางในการคิด ดังนี้ ภาพที่ ภาพรวมเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี การจำกัดขอบเขตของ เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ในจังหวัดอุบลก็เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในงานออกแบบ เนื่องจากความหลากหลายของงานศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำรงชีวิต เครื่องใช้ไม้สอย จึงจำเป็นต้องสร้าง Mood Board ขึ้น จากนั้นได้เลือกเอาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์มาใช้ในการออกแบบ โดยอาศัยความโดดเด่นของลักษณะ ความหมาย ลีลาและความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นลายสเก็ตรูปแบบหรือรูปทรง โดยสิ่งที่โดดเด่น ได้แก่ ดอกบัว ผาแต้ม ดันเทียน ลายผ้า ประกอบกับทางกลุ่มฯ ได้ใช้

ดอกบัวเป็นเครื่องหมายการค้า ทำให้เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เลือกนำมาประกอบการออกแบบ

5.2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบงานทองร่วมสมัย

ปัจจัยการออกแบบในการวิจัยจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์โดยรวม เมื่อมองส่วนรวมทั้งหมด งานจะมีลักษณะเป็นเอกภาพ ออกแบบร่วมสมัย มีความเก่า หรือความดั้งเดิม 30 - 50% แล้ว มาร่วม กับความทันสมัย แม้จะใช้วัสดุต่างชนิดกันก็ตาม ไม่รู้สึกแบ่งแยก หรือการจัดกระจาย มีความกลมกลืนกันระหว่างความงามและประโยชน์ใช้สอย เกิดความชอบใจในสิ่งที่มองเห็นนั้น เป็นรูปทรง พื้นผิว หรือเส้นรอบนอก หรือความเรียบง่ายในรูปทรง ความหรูหรา สีสัน หรือความมีค่าของวัสดุที่ทำ โดยยึดแนวทางที่เคยเห็น และชอบก่อน และค่อยๆ ดัดแปลงแก้ไข ไปเรื่อยๆ โดยใช้หลักเกณฑ์ความงามทางด้านการออกแบบเป็นแนวทางประสบการณ์จากการ ดู ค้นคว้า จะช่วยให้ เข้าใจง่ายขึ้น อยู่ใฝ่ความรู้สึก โดยมีส่วนประกอบสำหรับการออกแบบเครื่องประดับมีรายละเอียดดังนี้

5.2.2.1 กฎเกณฑ์และหลักความจริงในการออกแบบชิ้นตัวเรือน

ออกแบบการขึ้นตัวเรือนพิจารณาความสัมพันธ์ของแบบน่าจะเป็นไปได้ ใน เทคนิคต่างๆการทำอะไหล่ ขนาด ความสมดุล ประกอบ เชื่อมต่อ จัดแต่ง ตัวเรือน เปรียบเทียบงานเครื่องประดับในลักษณะเดียวกัน เพื่อหาข้อดีข้อเสียในแบบ นำมาปรับปรุงแก้ไขแบบ จะได้เป็นแนวทางในการสร้างชิ้นงานทองจริง ส่วนประกอบสำหรับการออกแบบเครื่องประดับมีรายละเอียดดังนี้

- (1) ความสัมพันธ์กันระหว่างแบบและวัสดุ
- (2) มีความสวยงามและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง แต่คุณประโยชน์ที่ใช้ไม่จำเจเพียงด้านเดียวสามารถดัดแปลงไปใช้กรณีอื่นๆ ได้บ้างตามความเหมาะสม
- (3) ราคาไม่สูงหรือแพงจนเป็นอันตรายต่อผู้ใช้
- (4) ทำความสะอาดง่าย วัสดุที่ใช้ทำมีความทนทาน ทนต่อดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนสภาพได้ง่ายเมื่อเปลี่ยนอุณหภูมิ
- (5) มีความสมดุลกันในรูปร่าง สีสันกลมกลืน มีจุดเร้าความสนใจที่ดี

5.2.2.2 ประเภทชิ้นงานที่ออกแบบ

(1) การออกแบบแหวน

ทีมวิจัยที่ออกแบบจะต้องนึกถึงผู้ใช้อย่างก่อนว่า ผู้หญิงหรือผู้ชาย ลักษณะ แหวนนั้นจะใช้กับนิ้วอะไร ใช้ในงานอะไร งานพิธีสำคัญๆ หรือเพื่อสวมใส่ติดนิ้วไว้ในชีวิตประจำวัน การพิจารณาเรื่องประโยชน์ เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เลือกวัสดุได้ถูกต้อง มีจุดเด่นประทับใจแก่ผู้พบเห็น และสามารถสวมใส่ได้ อย่างสบาย มีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทั้งหมด ความเรียบง่ายของรูปทรงจะทำให้ใช้ได้หลายโอกาส อย่างไรก็ตาม ความปลอดภัยก็เป็นสิ่งสำคัญ

การออกแบบแหวนของผู้ชาย จะมีรูปทรงทึบตัน มีความแข็งแรง รูปทรงเรียบง่าย ไม่มีลวดลายซับซ้อน ไม่ใช้หินสีฉูดฉาด สวมใส่สบาย และควรใช้ได้ทุกโอกาส ไม่ควรแยกเป็นแหวนที่ใช้กลางคืนหรือกลางวัน

ส่วนแบบของผู้หญิง รูปทรงโปร่งบาง มีความสวยงาม ลวดลายละเอียด ใช้หินสีหรือหินที่มีค่า การออกแบบแหวนผู้หญิงจะแยกลักษณะแหวนที่ใช้ในเวลากลางวันและกลางคืนจะมีความเรียบง่ายในรูปทรงสวมใส่สบาย

(2) การออกแบบเครื่องประดับต่างหู

เป็นเครื่องประดับที่เน้นให้ใบหน้าสวยงามหรือไม่สวยงามก็ได้ และดูจะเป็นเครื่องประดับอย่างเดียวที่อยู่ใกล้ชิดกับใบหน้ามากที่สุด ดังนั้น นักวิจัยจำเป็นต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ และผู้เลือกใช้ ก็ต้องดูความเหมาะสมกับลักษณะของใบหน้าประกอบด้วย รูปแบบที่นิยมใช้ในการทำต่างหู มีทั้งแบบรูปทรงเรขาคณิต แบบรูปทรงธรรมชาติ และแบบรูปทรงอิสระ วัสดุที่นำมาใช้ เช่น หิน หรือโลหะ ควรมีน้ำหนักน้อย ที่ว่าน้ำหนักน้อย หมายความว่า ควรใช้แผ่นโลหะบางหรือกลวงข้างใน เพื่อให้มีน้ำหนักน้อย เมื่อเวลาใส่ไม่ถ่วงหูให้ยาวลงมา ส่วนวิธีที่ใช้ในการเครื่องประดับประเภทต่างหูนี้ มีทั้งแบบลูปโปร่ง แบบหล่อแบบบัดกรีต่อประกอบแบบร้อยเรียงต่อกัน ซึ่งแต่ละวิธีจะต้องดูการออกแบบเสียก่อนจึงจะรู้ว่าควรจะใช้วิธีใดผลิตได้

(3) การออกแบบสร้อยคอ

หากใช้ในชีวิตประจำวันควรมีลักษณะเรียบง่าย แต่ถ้าใช้เพื่อแหวนพระ หรือเครื่องรางของขลัง ควรให้มีความมั่นคงระหว่างข้อต่อแต่ละข้อ การออกแบบอาจจะต้องเน้นจุดสนใจเฉพาะด้านหน้า หรือตลอดทั้งเส้นก็ได้ แต่ถ้าเป็นสร้อยคอที่ใช้สำหรับงานกลางคืนจะต่างออกไป ทั้งความหรูหราและการใช้วัสดุประกอบ แต่อย่างไรก็ตาม แบบเรียบง่ายยังเป็นที่ใช้ได้หลายโอกาส และเหมาะที่จะใช้เป็นเครื่องประดับ

ในปัจจุบัน การออกแบบสร้อยคอจะให้สั้น หรือยาวขึ้นอยู่กับ การนำไปใช้เป็นสำคัญ ซึ่งการนำไปใช้นั้นต้องให้ไปกันได้กับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายด้วย ซึ่งลักษณะของสร้อยคอแบบต่างๆ มีดังนี้

- เรียงต่อโดยใช้ห่วงเชื่อมและข้อต่อ
- เรียงต่อโดยใช้ห่วงต่อห่วงเกี่ยวกันตลอด
- เรียงต่อกันโดยวิธีถัก
- เรียงต่อกันด้วยวิธีใช้สลักสอด
- เรียงต่อกันด้วยเนื้อวัตถุโดยใช้วิธีตัดหรือฉลุ
- เรียงต่อกันด้วยวิธีปักกริ

สร้อยข้อมือและกำไลมือ มีความหมายใกล้เคียงกันมาก แม้แต่ด้านประโยชน์ใช้สอยก็เหมือนกัน คือใช้กับการตกแต่งข้อมือเช่นเดียวกัน แต่รูปร่างเครื่องประดับไม่เหมือนกัน คือสร้อยข้อมือจะมีความอ่อนไหวทั้งตัวเช่นเดียวกับสร้อยคอ ส่วนกำไลข้อมือจะมีลักษณะแข็งไม่ทั้งตัว เวลาใส่จะสวมเข้าไปอาจมีทั้งที่เปิดปิดซึ่งเป็นตะขอ และไม่มีตะขอ

ความสวยงามขึ้นอยู่กับ การออกแบบ และการเลือกวัสดุมาใช้ การออกแบบกำไลมักจะเป็นแบบเรียบ มีความสวยงามเฉพาะตัว มีความสมดุลของลวดลายต่างๆ ถ้าจะใช้เป็นโลหะล้วนๆ แต่ถ้าใช้หินประกอบเป็นหัวมักจะเน้นความสวยงามด้านหน้าให้เด่นชัดกว่าส่วนอื่น ซึ่งการออกแบบสร้อยข้อมือก็คงใช้วิธีเดียวกันนี้ด้วย

(4) การออกแบบเครื่องประดับประเภทเข็มกลัด

นิยมที่จะออกแบบเข็มกลัดให้เหมาะกับการนำไปใช้ได้หลายๆ โอกาส และเน้นจุดเด่น เฉพาะด้านหน้าเพียงด้านเดียว อย่างไรก็ตามการออกแบบเข็มกลัดนั้นจะต้องคำนึงถึงลักษณะของงาน และจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้ด้วย

การออกแบบเข็มกลัด ผู้ออกแบบไม่นิยมให้แบบรูปร่างและวัสดุหนักๆ มาใช้ ทั้งนี้พิจารณาจากการนำไปใช้ด้วย ถ้าเข็มกลัดหนักจะดึงเสื้อผ้ารั้งลงมาหรือหย่อนเสียรูปทรง ดังนั้น การออกแบบจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้แบบ และวัสดุที่จะนำมาใช้สัมพันธ์กันด้วย เข็มกลัดที่ดีควรดัดแปลงไปใช้ในโอกาสต่างๆ ได้

5.2.3 แนวคิดแรงบันดาลใจในการออกแบบ

จากผลการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการการออกแบบโดยยึดจากข้อมูล สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลงานทองโบราณกระบวนการคิดรูปแบบลวดลาย การออกแบบลวดลายทองอุบลนั้น ได้สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลในส่วนนี้สร้างแรงบันดาลใจจากสิ่งต่างๆ ดังนี้

5.2.3.1 แรงบันดาลใจ

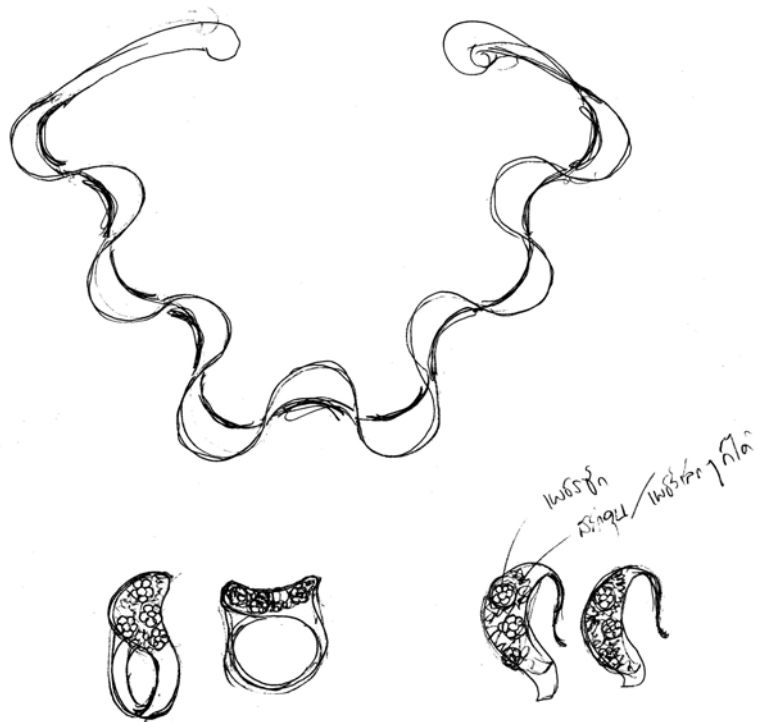
1. ลำน้ำมูล
2. ลายโบราณ
3. ความศรัทธา บูชา
4. ดอกบัวเมืองอุบล
5. ดอกจอก

5.2.3.2 ภาพร่าง

หลังจากได้แรงบันดาลใจ จากเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์จากข้อมูลที่ได้ ศึกษาการร่างภาพ ให้ยึด นำเอาความรู้สึกที่ประทับใจหรือ ชอบ ที่สัมผัสได้และจากการมองเห็น มาถ่ายทอดเป็นแบบภาพร่างสเก็ตโครงสร้างใหญ่ ก่อนเพื่อที่จะได้ประเมินความที่น่าจะเป็นไปได้ ในการขึ้นตัวเรือนได้จริง

(1) ภาพร่างเทคนิค ก่อนที่จะออกแบบเครื่องประดับนั้นได้จะต้องร่างภาพ วิธีการทำลำดับขั้นตอนการทำ หรือกลไกเพื่อให้เห็นว่าสามารถทำได้จริง เช่น การเชื่อม ประกอบชิ้นงานให้เสร็จก่อน แล้วค่อยฝังเพชร เพราะถ้ามาเชื่อมหลังฝังเพชร เพชรอาจจะแตกร้าวได้

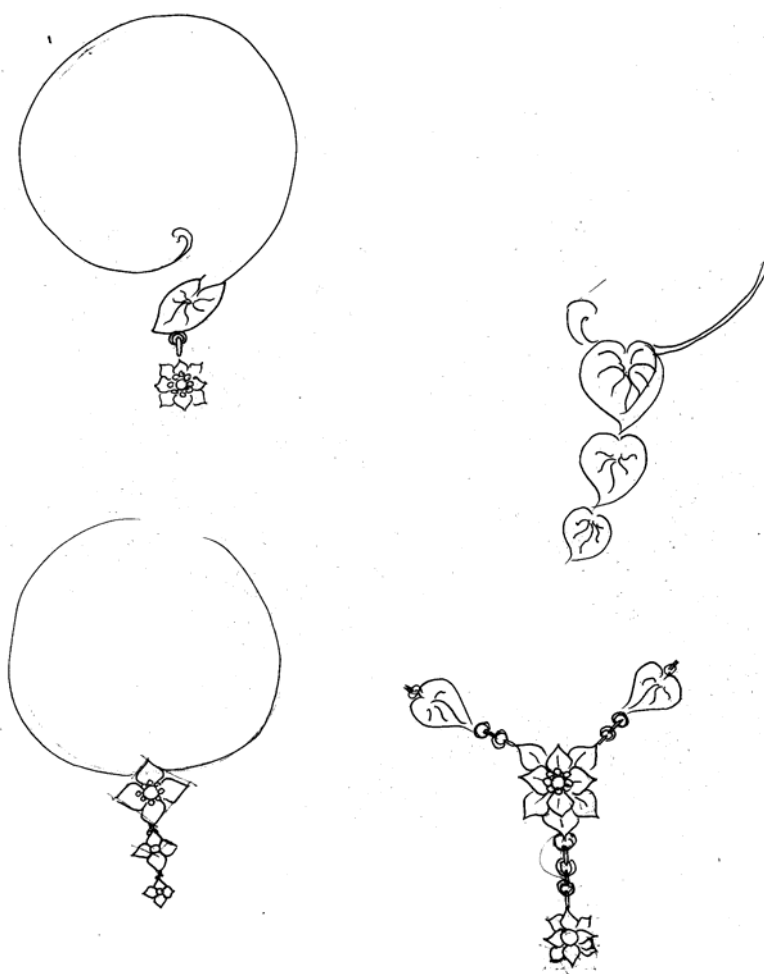
(2) ภาพร่างโครงสร้าง จากการร่างเทคนิค ก็สามารถจินตนาการทำแบบ โครงสร้างใหญ่ให้เห็น องค์ประกอบ ที่สามารถทำขึ้นจริงได้ จากแบบร่างสเก็ต

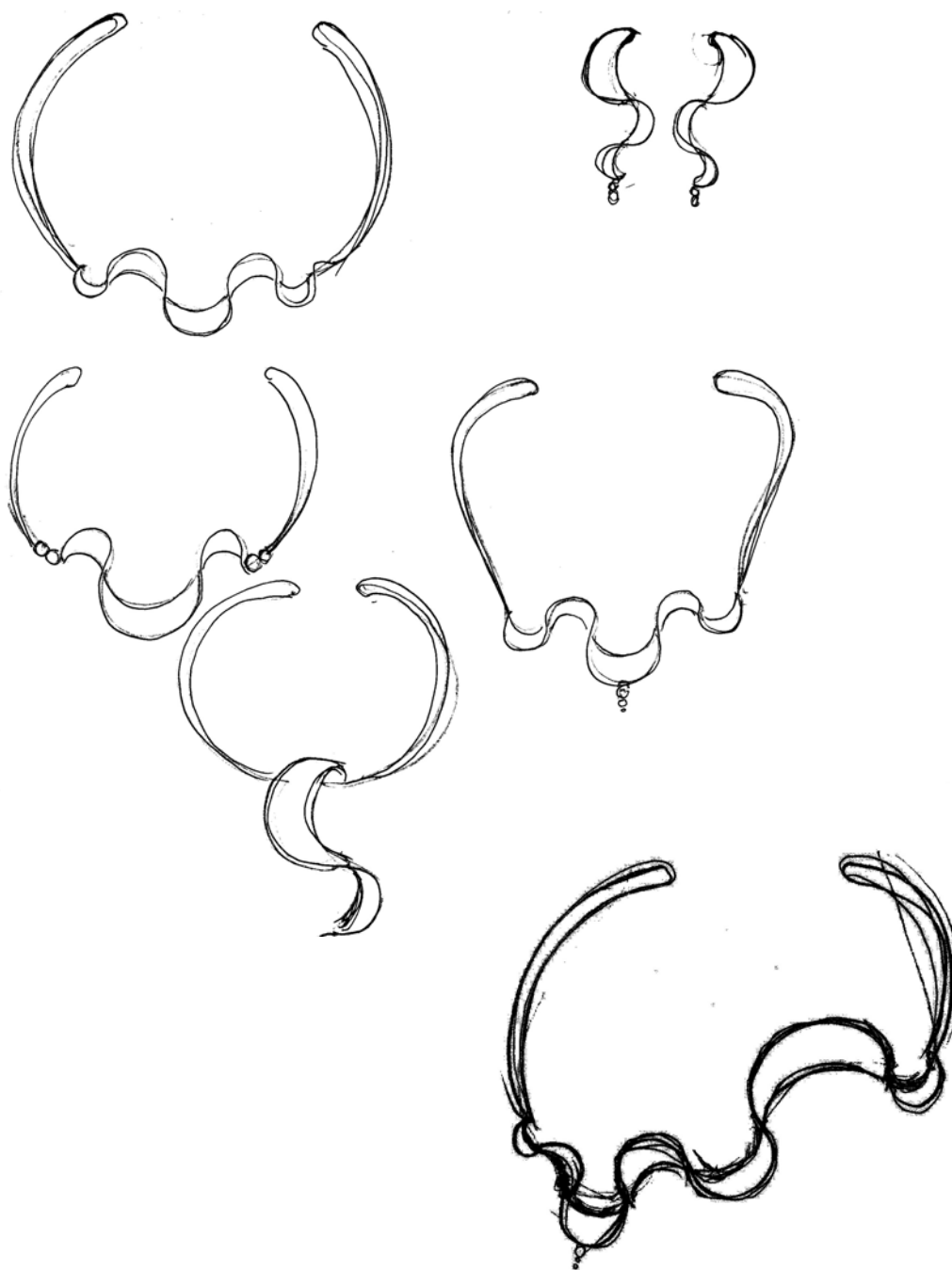
ภาพที่ 5.20 ภาพร่างโครงสร้าง

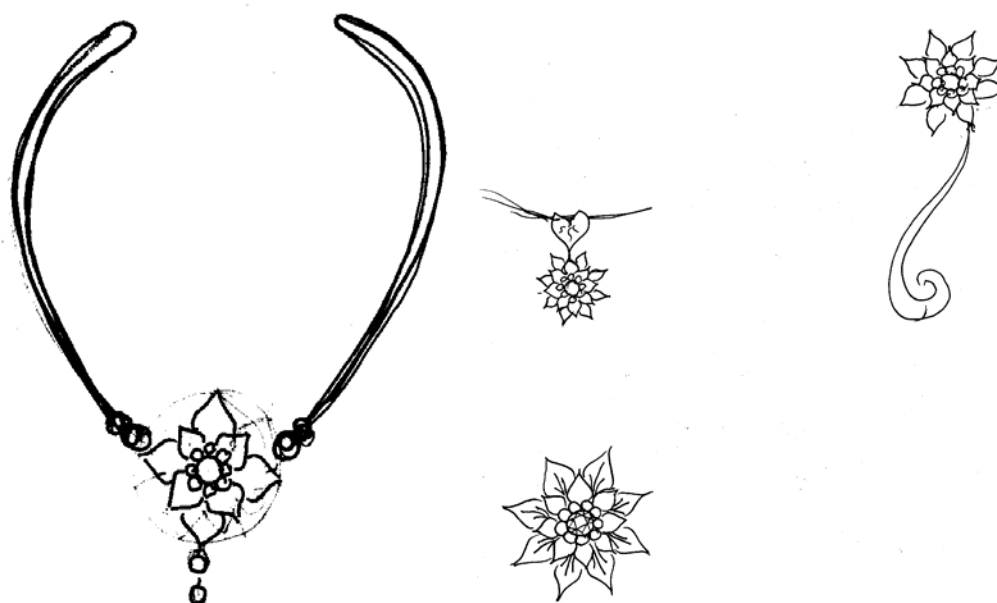
ภาพที่ 5.21 ภาพร่าง
โครงสร้าง

ภาพที่ 5.22 ภาพร่างโครงสร้าง

ภาพที่ 5.23 ภาพร่างโครงสร้าง

ภาพที่ 5.24 ภาพร่างโครงสร้าง

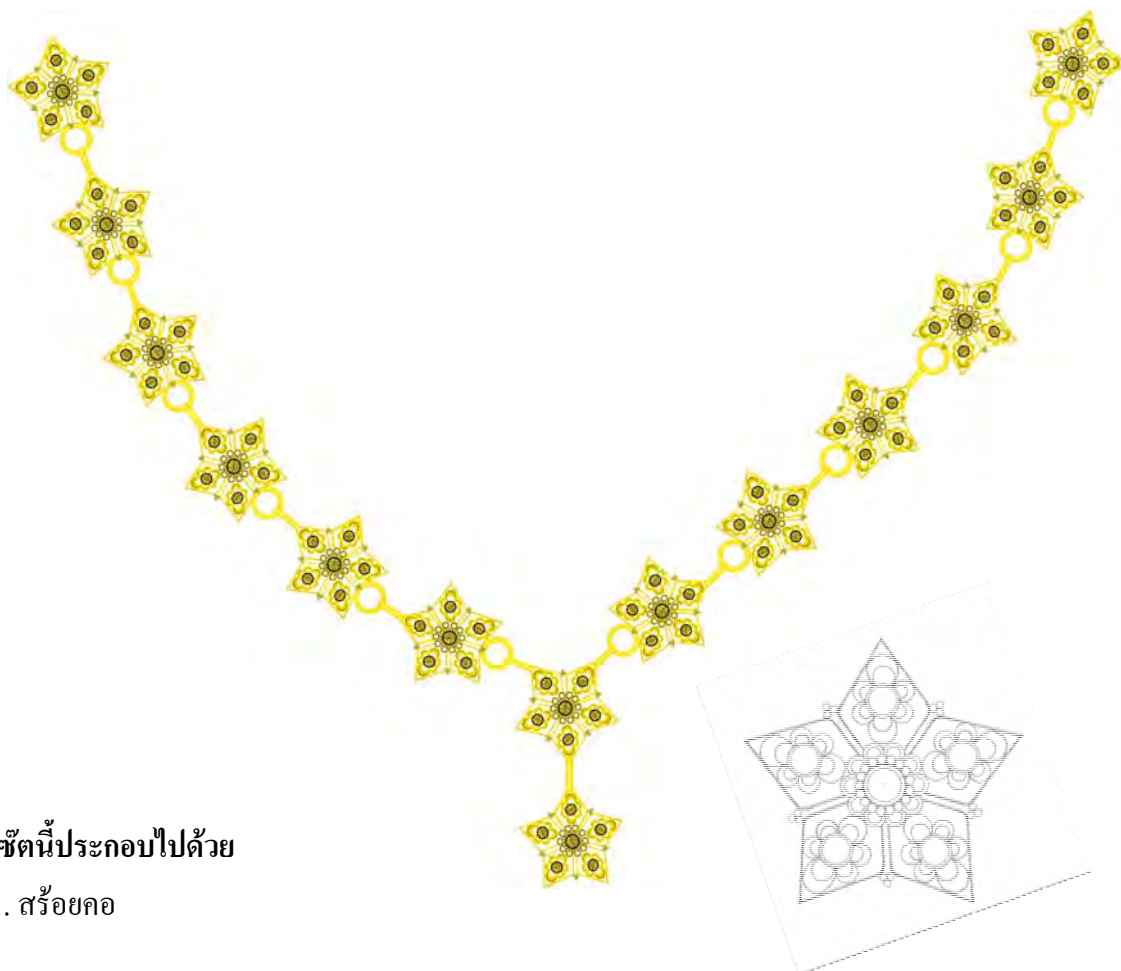
5.2.4 ผลงานการออกแบบ

จากการร่วมกันออกแบบเครื่องประดับแบบภาพร่างสเก็ตโครงสร้างใหญ่หลายๆแบบมา รวมกันนักวิจัยหลักร่วมกับทีมวิจัยกลุ่มช่างได้ร่วมกันพูดคุย วิเคราะห์ถึงเรื่องรูปแบบ ความน่าจะเป็นไปได้ในการทำเครื่องประดับ รวมถึงเทคนิค รายละเอียดต่างๆ จึงได้คัดเลือกเครื่องประดับ มา 5 เซ็ตที่มีแนวโน้มในการผลิตได้ตรงตามเงื่อนไขที่ตั้งไว้ให้มากที่สุดหลังจากได้รับคำแนะนำจากคณะกรรมการ ที่ปรึกษา เอรูปที่สเก็ตหายไปในแต่ละเซตมาปรับปรุงให้รูปแบบสเก็ตออกมา ได้ดีขึ้น จึงทำการพัฒนารูปแบบ สเก็ตทั้งหมด เพื่อทำแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภค ผลปรากฏว่าเซตที่ได้รับการโหวดให้คะแนนมากที่สุดคือ แบบสเก็ตที่ 4 ลำน้ำมุด และแบบสเก็ตที่ 5 ลายโบราณ ทีมวิจัยได้นำข้อมูลและแบบสเก็ตที่ได้รับการคัดเลือกที่สร้างจากแรงบันดาลใจมา พัฒนาเพื่อผลิตเป็นชิ้นงานจริง

แบบสเก็ตช์ที่ 1 ดอกจอก

เครื่องประดับชนิดนี้ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากดอกจอก เป็นลวดลายเครื่องประดับสมัยโบราณของเมืองอูบลราชธานี ซึ่งช่างทองมีความสามารถในการผลิตลวดลายนี้ได้สวยที่สุด และคนอุบลนิยมสวมใส่งามที่สุด ผู้วิจัยได้นำลวดลายที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์อยู่นั้น มาออกแบบให้มีรายละเอียดที่มีความสวยงามมากขึ้น โดยจัดองค์ประกอบของดอกจอกให้มีความโดดเด่นในรูปแบบของกลีบดอกบัวให้เป็นข้อ

งานทองชุดนี้ ขึ้นตัวเรือนเป็นโครงสร้างกลีบดอกบัว 5 แฉก เชื่อมประกอบเข้าด้วยกันให้เป็นแบบใหม่ แล้วนำมาเชื่อมห่วงเข้าด้วยกัน ใช้เทคนิคการฝังกระปาะแบบจิบ ด้วยเพชรชิคแบบรองจับด้วยถ่านคาร์บอน

ชุดนี้ประกอบไปด้วย

1. สร้อยคอ

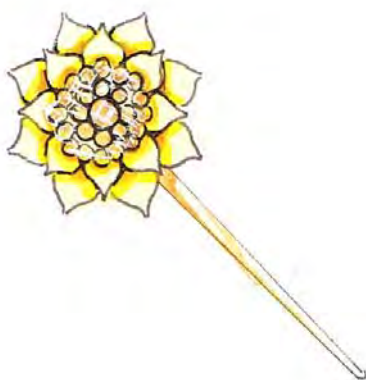
แบบสเก็ตที่ 2 ดอกบัวเมืองอุบล

เครื่องประดับชุดนี้ ได้แรงบันดาลใจมาจากดอกบัวปทุมที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นคำขวัญของจังหวัดอุบลราชธานี นอกจาก ดอกบัว เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการกราบไหว้บูชาของศาสนาพุทธแล้ว คำว่า ดอกบัว มีความหมายรวมถึง ความสวยงามของเมืองอุบลอีกด้วย

งานทองชุดนี้ มีลักษณะการขึ้นตัวเรือน แบบแยกชิ้นส่วนจับจีบให้เป็นกลีบดอกบัว โดยที่เครื่องประดับนั้นสามารถเคลื่อนไหวหมุนไปมาได้ การฝังพลอยมีลักษณะเป็นกระเปาะฝังเพชรชิก แบบฝังหุ้ม

เซตนี้ประกอบไปด้วย

- 1 ปิ่นปักผม
- 2 ต่างหู
- 3 แหวน
- 4 จี้คอ

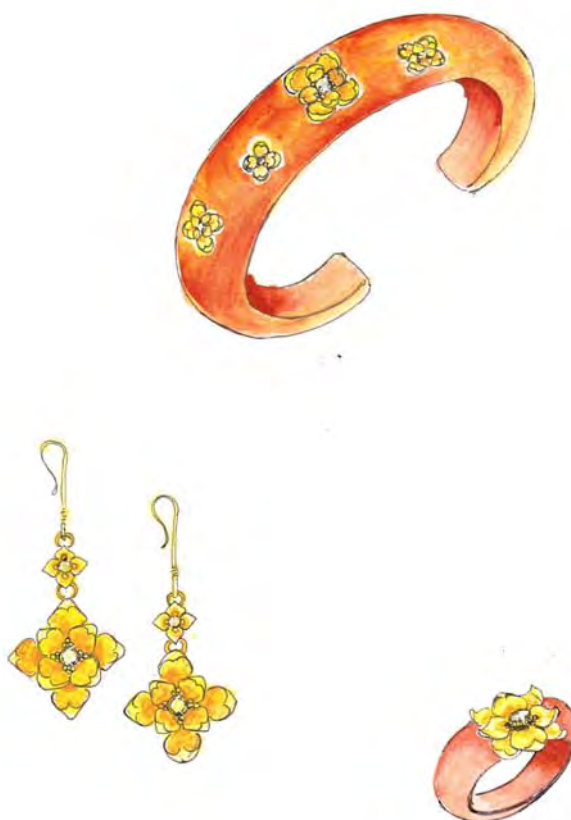
แบบสเก็ตช์ที่ 3 ความศรัทธา บุษบา

งานชิ้นนี้ได้แรงบันดาลใจ มาจากพระพุทธรูปไม้แกะสลักในสมัยก่อน ส่วนใหญ่คนอีสาน มักนิยมแกะสลักด้วยไม้ มีค่าและหายาก เพื่อเคารพและสักการบูชาผู้วิจิตรจึงได้นำมาดัดแปลงเป็นเครื่องประดับ เนื่องสีทองและสีของไม้เป็นสีที่มีความสวยงาม นำดัดแปลงรวบรวมแล้ว เครื่องประดับมีความโดดเด่นมากขึ้นและเป็นการเพิ่มมูลค่าทางจิตใจให้แก่ผู้สวมใส่ได้อีกด้วย

งานทองประเภทนี้ มีลักษณะการขึ้นตัวเรือนเป็นไม้ โดยขั้นตอนแรก คือ วัดขนาดเครื่องประดับที่จะนำมาผลิตด้วยการแกะสลัก ประกอบด้วย กำไล ต่างหู และแหวน และมีงานทองเป็นรูปดอกบัวประกอบ เพื่อเพิ่มเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี

เซตนี้ประกอบไปด้วย

- 1 กำไลข้อมือ
- 2 ต่างหู
- 3 แหวน

แบบสเก็ตที่ 4 ลำน้ำมูล

งานชิ้นนี้ได้แรงบันดาลใจตั้ง
เอาลำน้ำมูลที่มีลักษณะ เป็นรูปทรงโค้ง
สลับกันไปมาซึ่งแสดงถึงความ
เคลื่อนไหวของน้ำไหล ซึ่งนำเอา
ดอกจอกไหลมา ตามมาด้วยในยามเย็น
แสงอาทิตย์ กระท้อนกับผิวดอกจอกทำ
ให้เป็นแสงระยิบระยับ

งานทองมีลักษณะการขึ้นตัว
เรือนจิ๋วเวลรี่ มีเทคนิคการฝังกระเปาะ
แบบจิบ ด้วยเพชรซีกแบบรองจับด้วย
ถ่านคาร์บอน

เซตนี้ประกอบไปด้วย

1. สร้อยข้อมือ
2. ต่างหู
3. แหวน

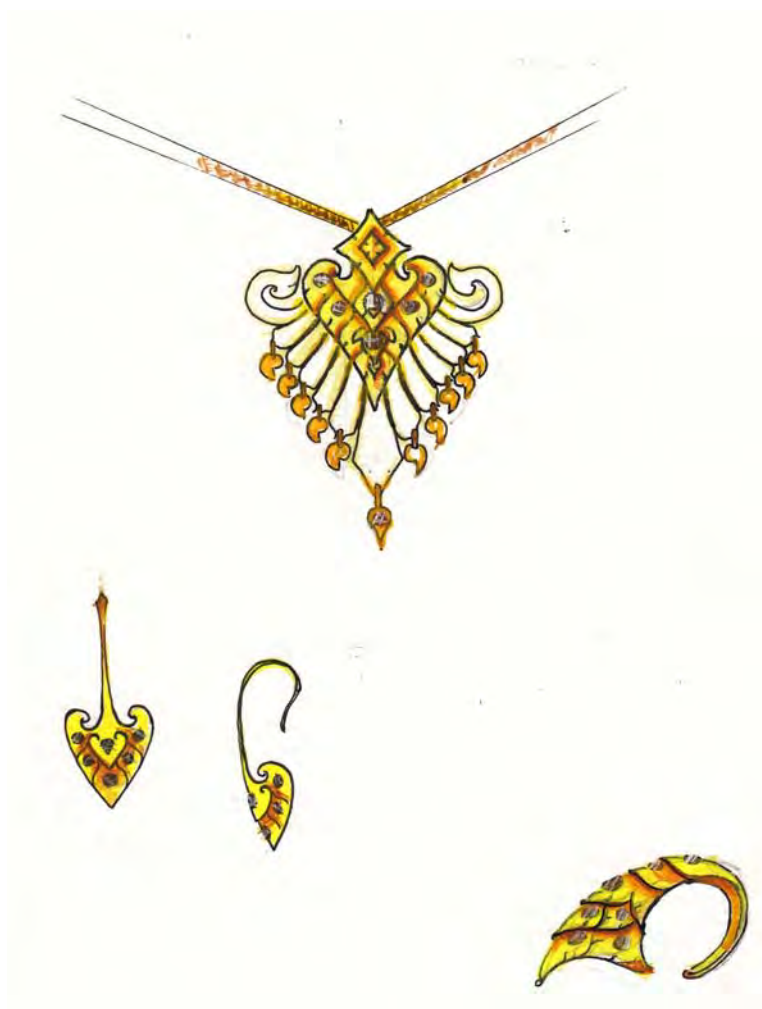
แบบสเก็ตช์ที่ 5 ลายโบราณ

งานชิ้นนี้เป็นการเลียนแบบลวดลายกระจังตาอ้อยของไทยที่ ตัดทอนมาจากทับทรวง มีลักษณะของงานทองฝังเพชรซีก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ทางเทคนิค รูปทรงมีลักษณะเฉพาะของช่างเมืองอุบล

งานทองมีลักษณะการขึ้นตัวเรือน เป็นชั้นต่างระดับ มีเทคนิคการฝังชุด เพชรซีกแบบรองชั้น ด้วยถ่านคาร์บอน

เซตนี้ประกอบไปด้วย

1. จี๋คอ
2. ต่างหู
3. แหวน

5.3 ผลการสำรวจความพึงพอใจ ในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนา รูปแบบงานทอร่วมสมัย

ภายหลังจากผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบที่ออกแบบภายใต้การออกแบบของช่างทอโบราณเมืองอุบลแล้ว ได้นำไปสำรวจความพึงพอใจ ร่างรูปแบบเบื้องต้นจากกลุ่มประชาชนที่มีความสนใจและผู้มีความเชี่ยวชาญประสบการณ์ด้านการสวมใส่เครื่องประดับทอ 23 คน ซึ่งได้ผลการประเมินรูปแบบเบื้องต้นตามตารางที่ 5.1

5.3.1 ผลการสำรวจความพึงพอใจ ในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนา พัฒนารูปแบบงานทอร่วมสมัย ด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 84 คน ผู้วิจัยได้ข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(1) เพศ

- ชาย	จำนวน 36 คน	คิดเป็นร้อยละ 42.9
- หญิง	จำนวน 48 คน	คิดเป็นร้อยละ 57.1

(2) อายุ

- 18 – 26 ปี	จำนวน 4 คน	คิดเป็นร้อยละ 4.8
- 27 – 36 ปี	จำนวน 14 คน	คิดเป็นร้อยละ 16.7
- 37 – 46 ปี	จำนวน 21 คน	คิดเป็นร้อยละ 25.0
- 47 - 56 ปี	จำนวน 25 คน	คิดเป็นร้อยละ 29.8
- 56 ปีขึ้นไป	จำนวน 20 คน	คิดเป็นร้อยละ 23.8

(3) อาชีพ

- ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่/พนักงาน	จำนวน 37 คน	คิดเป็นร้อยละ 44.0
- ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	จำนวน 10 คน	คิดเป็นร้อยละ 11.9
- พ่อบ้าน / แม่บ้าน	จำนวน 3 คน	คิดเป็นร้อยละ 3.6
- พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	จำนวน 12 คน	คิดเป็นร้อยละ 14.3
- นักเรียน/นักศึกษา	จำนวน 14 คน	คิดเป็นร้อยละ 16.7
- ว่างาน/ไม่มีงานทำ	จำนวน 8 คน	คิดเป็นร้อยละ 9.5

4. ระดับการศึกษา

- มัธยมศึกษาตอนต้น- ตอนปลาย	จำนวน 8 คน	คิดเป็นร้อยละ 9.5
- อนุปริญญา	จำนวน 9 คน	คิดเป็นร้อยละ 10.7
- ปริญญาตรี	จำนวน 50 คน	คิดเป็นร้อยละ 59.5
- ปริญญาโทขึ้นไป	จำนวน 17 คน	คิดเป็นร้อยละ 20.2

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- 6,001 – 8,000 บ.	จำนวน 16 คน	คิดเป็นร้อยละ 19.0
- 8,001 – 10,000 บ.	จำนวน 28 คน	คิดเป็นร้อยละ 33.0
- 10,001 – 15,000 บ.	จำนวน 12 คน	คิดเป็นร้อยละ 14.3
- 15,001 – 20,000 บ.	จำนวน 28 คน	คิดเป็นร้อยละ 33.3

6. ท่านมีความชื่นชอบงานท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด

- มาก	จำนวน 8 คน	คิดเป็นร้อยละ 9.5
- มากที่สุด	จำนวน 37 คน	คิดเป็นร้อยละ 44.0
- ปานกลาง	จำนวน 39 คน	คิดเป็นร้อยละ 46.4

7. หากท่านต้องการซื้อเครื่องประดับทองโบราณท่านสามารถจะซื้อได้ในราคาใด

- น้อยกว่า 20,000 บาท	จำนวน 61 คน	คิดเป็นร้อยละ 72.6
- 20,001 – 30,000 บาท	จำนวน 13 คน	คิดเป็นร้อยละ 15.5
- 30,001 – 40,000 บาท	จำนวน 10 คน	คิดเป็นร้อยละ 11.9

สรุปผลการสำรวจความพึงพอใจ ในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนาแบบงานทองร่วมสมัย พบว่า ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีตอบแบบสอบถามความพึงพอใจดังกล่าว เป็นจำนวน 84 คน กลุ่มเป้าหมายที่มีการตอบแบบสอบถามดังกล่าวมากที่สุด คือ ประชาชน เพศหญิง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 มีอายุระหว่าง 47 – 56 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.8 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ/พนักงานราชการ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 และมีระดับการศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5 โดยที่หากได้มีการซื้อเครื่องประดับทองโบราณ สามารถซื้อได้ในราคาที่น้อยกว่า 20,000 บาท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 72.6 จากภาพรวมเห็นได้ว่าผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเครื่องประดับทองโบราณนั้น จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการบริโภคมากที่สุด และแสดงให้เห็นว่าการจำหน่ายงานทองโบราณนั้น ผู้จำหน่ายควรผลิตชิ้นงานออกมาในราคาที่ไม่สูงจนเกินไป เป็นราคาที่ประชาชนสามารถซื้อได้ อยู่ในราคาไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนา
รูปแบบงานทอร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{x}$	S.D.	N=84 แปลผล
1.	ท่านมีความสนใจในเรื่องงานทอโบราณของจังหวัดอุบลราชธานี	3.7619	.66981	มาก
2.	ท่านสวมใส่เครื่องประดับงานทอโบราณในงานหรือพิธีการต่างๆ	2.2500	.67440	น้อย
3.	ท่านเคยได้เข้าร่วมงานแสดงโชว์หรือพิธีการที่มีการสวมใส่งานทอโบราณเมืองอุบลฯ	3.7381	.73006	มาก
4.	ท่านทราบประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับงานทอโบราณเมืองอุบลราชธานี	1.9524	.43644	น้อย
5.	ท่านคิดว่างานทอโบราณเมืองอุบลควรได้รับการฟื้นฟูรูปแบบและนำมาใช้สวมใส่ได้พิธีการต่างๆ	4.7619	.42848	มากที่สุด
6.	ท่านต้องการงานทอโบราณมีรูปแบบที่สวยงามและมีให้เลือกสวมใส่ได้หลากหลาย	4.8810	.32579	มากที่สุด
7.	ท่านคิดว่าควรให้มีการประชาสัมพันธ์งานทอโบราณและเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายให้มากขึ้น	4.5952	.60358	มากที่สุด
8.	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรม หรืออบรมการทำทอโบราณเพื่อเป็นการเผยแพร่อีกหนึ่งช่องทาง	4.4286	.84005	มาก
9.	ท่านคิดว่าภูมิปัญญางานทอโบราณของจังหวัดอุบลราชธานี ควรได้รับการอนุรักษ์และเผยแพร่เพื่อเป็นความรู้และวิทยาทานแก่บุคคลรุ่นหลัง	4.8095	.44785	มากที่สุด

ตารางที่ 5.1 ความคิดเห็นในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนา
รูปแบบงานทอร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม

จากตารางที่ 5.1 สรุปผลด้านความคิดเห็นในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอ
 โบริณเมืองอุบลสู่การพัฒนาในรูปแบบงานทอร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่
 ในเมืองอุบลยังมีความสนใจในเรื่องเครื่องประดับงานทอโบริณอยู่ แต่ไม่มีโอกาสได้สวมใส่งาน
 ทอโบริณเท่าที่ควร ซึ่งอยู่ในระดับ ($\bar{X} = 4.25$) และส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติ
 ความเป็นมาเกี่ยวกับงานทอโบริณเมืองอุบลราชธานี อยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 1.95$) จากการ
 สัมภาษณ์ข้อมูลด้านงานทอโบริณเมืองอุบลควรได้รับการฟื้นฟูรูปแบบและนำมาใช้สวมใส่ได้พิ
 ธีการต่างๆ พบว่าอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) สำหรับความต้องการงานทอโบริณมีรูปแบบ
 ที่สวยงามและมีให้เลือกสวมใส่ได้หลากหลาย การประชาสัมพันธ์งานทอโบริณและเพิ่มช่องทาง
 ในการจำหน่ายให้มากขึ้น และภูมิปัญญางานทอโบริณของจังหวัดอุบลราชธานี ควรได้รับการ
 อนุรักษ์และเผยแพร่เพื่อเป็นความรู้และวิทยาทานแก่นักศึกษารุ่นหลัง อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} =$
 4.88, 4.59, 4.80) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.2 ความคิดเห็นในการวิเคราะห์รูปแบบงานทองโบราณร่วมสมัย

แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3 แบบที่ 4 แบบที่ 5										
										
รายการประเมิน	แบบเครื่องประดับทองร่วมสมัย									
	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4		แบบที่ 5	
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย										
1.1 สามารถสวมใส่ได้ในโอกาสต่างๆ	3.71	มาก	3.89	มาก	3.71	มาก	4.68	มากที่สุด	4.74	มากที่สุด
1.2 ขนาดของเครื่องประดับมีความเหมาะสม	4.20	มาก	4.22	มาก	4.09	มาก	4.75	มากที่สุด	4.86	มากที่สุด
1.3 ง่ายต่อการบำรุงรักษา/การทำความสะอาด	4.30	มาก	4.25	มาก	4.16	มาก	4.66	มากที่สุด	4.73	มากที่สุด
1.4 สามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้	4.33	มาก	4.26	มาก	4.26	มาก	4.86	มากที่สุด	4.80	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.13	มาก	4.15	มาก	4.05	มาก	4.73	มากที่สุด	4.78	มากที่สุด

ตารางที่ 5.3 ความคิดเห็นในการวิเคราะห์รูปแบบงานทองโบราณร่วมสมัย

แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3 แบบที่ 4 แบบที่ 5 										
รายการประเมิน	แบบเครื่องประดับทองร่วมสมัย									
	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4		แบบที่ 5	
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล
2. ด้านการพัฒนาและการออกแบบ										
2.1 ความสวยงามและความประณีตของรูปทรง	4.16	มาก	4.38	มาก	4.09	มาก	4.62	มากที่สุด	4.71	มากที่สุด
2.2 มีความคิดสร้างสรรค์	4.16	มาก	4.26	มาก	4.09	มาก	4.74	มากที่สุด	4.80	มากที่สุด
2.3 มีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี	4.24	มาก	4.50	มากที่สุด	4.09	มาก	4.77	มากที่สุด	4.86	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.18	มาก	4.38	มาก	4.09	มาก	4.71	มากที่สุด	4.79	มากที่สุด

ตารางที่ 5.4 ความคิดเห็นในการวิเคราะห์รูปแบบงานทองโบราณร่วมสมัย

แบบชี้การประเมิน	แบบเครื่องประดับทองร่วมสมัย									
	แบบที่ 1		แบบที่ 3		แบบที่ 3		แบบที่ 4		แบบที่ 5	
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล
3. ด้านการผลิต										
3.1 รูปร่างมีลักษณะคงทนและแข็งแรง	3.97	มาก	3.98	มาก	3.80	มาก	4.87	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด
3.2 งานทอมีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย	4.10	มาก	4.25	มาก	4.21	มาก	4.68	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด
แบบเครื่องประดับทองร่วมสมัย										
3.3 งานทอควรได้รับการพัฒนาอย่าง รายการประเมิน ต่อเนื่อง	4.46	มาก	4.39	มาก	4.34	มาก	4.83	มากที่สุด	4.85	มากที่สุด
	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4		แบบที่ 5	
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล
เฉลี่ย	4.17	มาก	4.20	มาก	4.11	มาก	4.79	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด

ตารางที่ 5.5 ความคิดเห็นในการวิเคราะห์รูปแบบงานทองโบราณร่วมสมัย

4. ด้านการจำหน่าย										
4.1 ราคาต้นทุนในการผลิตมีความ เหมาะสมกับราคาขาย	4.63	มากที่สุด	4.56	มากที่สุด	4.56	มากที่สุด	4.85	มากที่สุด	4.89	มากที่สุด
4.2 ควรมีการรับรองประกันงานทอง	4.59	มากที่สุด	4.49	มาก	4.49	มาก	4.97	มากที่สุด	4.92	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.61	มากที่สุด	4.52	มากที่สุด	4.52	มากที่สุด	4.91	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด

จากตารางที่ 5.1 – 5.4 ผลการประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับข้อคิดเห็นในการวิเคราะห์รูปแบบงานทองโบราณร่วมสมัย สรุปได้ว่า มาก – มากที่สุด ทุกรายการ ซึ่งได้มีการสรุปในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านประโยชน์ใช้สอย

รูปแบบเครื่องประดับที่ได้รับระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ รูปแบบที่ 5 ($\bar{x} = 4.78$) รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือ ขนาดของเครื่องประดับมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.86$) และสามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้ ($\bar{x} = 4.80$) รองลงมา คือ รูปแบบที่ 4 ($\bar{x} = 4.73$) รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือ สามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้ ($\bar{x} = 4.86$) และขนาดของเครื่องประดับมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.75$) รูปแบบที่ได้รับความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด คือ รูปแบบที่ 3 ($\bar{x} = 4.05$) รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดในรูปแบบที่ 3 คือ สามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้ ($\bar{x} = 4.26$) และง่ายต่อการบำรุงรักษา/การทำความสะอาด ($\bar{x} = 4.16$)

(2) ด้านการพัฒนาและการออกแบบ

รูปแบบเครื่องประดับที่ได้รับระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ รูปแบบที่ 5 ($\bar{x} = 4.79$) รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือ มีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี ($\bar{x} = 4.86$) และมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.80$) รองลงมา คือ รูปแบบที่ 4 ($\bar{x} = 4.71$) รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือ มีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี ($\bar{x} = 4.77$) และมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.74$) รูปแบบที่ได้รับความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด คือ รูปแบบที่ 3 ($\bar{x} = 4.09$) ซึ่งรายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดในรูปแบบที่ 3 มีระดับเท่ากันหมด คือ ($\bar{x} = 4.09$) ประกอบด้วยมีความสวยงามและความประณีตของรูปทรง มีความคิดสร้างสรรค์ และมีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี

(3) ด้านการผลิต

ด้านการผลิต รูปแบบเครื่องประดับที่ได้รับระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ รูปแบบที่ 5 ($\bar{x} = 4.87$) รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือ งานทองไม่มีลักษณะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สวมใส่ ($\bar{x} = 4.87$) และงานทองควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.85$) รองลงมา คือ รูปแบบที่ 4 ($\bar{x} = 4.79$) รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือ รูปร่างมีลักษณะคงทนและแข็งแรง ($\bar{x} = 4.87$) และงานทองควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.83$) รูปแบบที่ได้รับความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด คือ รูปแบบที่ 3 ($\bar{x} = 4.11$) รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดในรูปแบบที่ 3 คือ งานทองควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.34$) และงานทองไม่มีลักษณะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สวมใส่ ($\bar{x} = 4.21$)

(4) ด้านการจำหน่าย

สำหรับด้านการจำหน่าย รูปแบบเครื่องประดับที่ได้รับระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ รูปแบบที่ 4 ($\bar{x}=4.91$) รายการที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ ควรมีการรับรองประกันคุณภาพทอง ($\bar{x}=4.92$) และราคาต้นทุนในการผลิตมีความเหมาะสมกับราคาขาย ($\bar{x}=4.89$) รองลงมา คือ รูปแบบที่ 5 ($\bar{x}=4.90$) รายการที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ ควรมีการรับรองประกันคุณภาพทอง ($\bar{x}=4.97$) และราคาต้นทุนในการผลิตมีความเหมาะสมกับราคาขาย ($\bar{x}=4.85$)

สรุปผลการประเมินความพึงพอใจและการวิเคราะห์รูปแบบงานทองสู่การนำมาผลิตชิ้นงานจริง รูปแบบงานทองโบราณที่ได้รับการประเมิน เพื่อใช้ในการผลิตจริง คือ รูปแบบที่ 4 และรูปแบบที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยและทีมงานทองได้นำรูปแบบจากการสเก็ตซ์มาประชุมเพื่อใช้ในการผลิตชิ้นงานจริงต่อไป

5.4 กระบวนการผลิตชิ้นงาน

เป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากและใช้เวลาในการผลิตชิ้นงานนานมาก เนื่องจากภาระกิจของทีมวิจัยช่างและเทคนิควิธีการที่แตกต่างจากการทำงานแบบที่คุ้นเคย เมื่อได้ผลการสำรวจความพึงพอใจแล้ว ช่างทองเมืองอุบลฯ ต่างก็เห็นตรงกันกันว่า “โผซิเฮ็ดละ” แล้วหันมามองหน้าผู้วิจัยจึงเป็นที่มาของการพูดคุยแบ่งบทบาทหน้าที่ ช่างคนใดที่ถนัดในเทคนิคแบบใดก็ จะรับผิดชอบแตกต่างกันไปโดยเริ่มจากการเช็คความพร้อมในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ในการทำทองเป็นลำดับแรก ซึ่งช่างแต่ละคนจะมีอุปกรณ์มากน้อยแตกต่างกัน

5.4.1 เครื่องมือและวัสดุที่ใช้ในการทำทองรูปพรรณโบราณในอุบล

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเครื่องทองทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่ปรากฏผู้ที่เกิดค้นและสร้างเป็นคนแรก ช่างทองเมืองอุบลฯ ได้รับเครื่องมือและอุปกรณ์ส่วนใหญ่จากครูที่สอนการทำทองรูปพรรณ และเครื่องมือบางชิ้นในปัจจุบันเป็นเครื่องมือซึ่งซื้อจากร้านทองหรือร้านขายเครื่องมือทำทองรูปพรรณของคนจีนในกรุงเทพฯ ส่วนวัสดุที่ใช้ช่วยในการทำทองรูปพรรณ ช่างทองยังคงใช้วัสดุต่าง ดังเช่นในอดีต เครื่องมือและวัสดุช่างทองในการทำทองรูปพรรณ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.6 วัสดุและอุปกรณ์

รายละเอียดวัสดุและอุปกรณ์	ลักษณะวัสดุและอุปกรณ์
1. โตะทำทองโตะในอดีตเป็นโตะไม้ขนาดกว้างราว 30 ซม.	

ยาว 60 ซม. และสูง 40 ซม. มีลื่นชักสำหรับเก็บเครื่องมือและลื่นชักที่
กำลังทำ ทองโด้จะทำทองจะมีกระจกใสสำหรับบังลม 3 ด้าน คือ ด้านหน้า
ด้านข้างทั้ง 2 ด้าน

ปัจจุบันโด้จะทำทองมีลักษณะคล้ายโด้ะนักเรียนและมีเก้าอี้สำหรับ
ช่างนั่งทำทอง ส่วนขนาดความสูงต่ำนั้นขึ้นอยู่กับรูปร่างของช่างทอง
ช่างทองจะจ้างวานช่างไม้มาทำให้เป็นพิเศษ ลักษณะของโด้ะทำทองของ
ช่างทองคนไทยและช่างทองเชื้อสายจีนในเมืองอุบลฯจะมีลักษณะ
คล้ายคลึงกัน

2. เครื่องมือเป่าแผ่น ในอดีตการเป่าแผ่นช่างทองจะใช้หลอด
ทองเหลืองปลายโค้ง โดยปลายส่วนโค้งจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางที่ปลาย
หลอดขนาดเล็กใหญ่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของเปลวไฟที่จะใช้
ส่วนเปลวไฟจะได้จากถ้วยใส่น้ำมันมะพร้าว และใช้ไฟป้อนจากเมือง
จีนเป็นไส้ วิธีเป่าแผ่น ช่างจะเป่าลมทางเป็นส่วนโคนของหลอดแล้วนำ
ปลายหลอดจ่อด้านข้างของเปลวไฟ เมื่อเป่าลมจะได้เปลวไฟสีน้ำเงิน

รายละเอียดวัสดุและอุปกรณ์

ลักษณะวัสดุและอุปกรณ์

ขนาดเล็กสำหรับเป่าแผ่น ส่วนทองที่จะนำมาเชื่อมติดกันนั้น จะวางบนกระดานทนไฟ

ปัจจุบันการเป่าแผ่นจะใช้เครื่องเป่าแผ่น ซึ่งเป็นชนิดเดียวกับที่ใช้หลอมทอง โดยใช้น้ำมันเติมในขวดตะเกียง เพียงแต่เมื่อจะใช้ในการเป่าแผ่น ช่างทองสามารถปรับเปลวไฟให้มีปลายแหลมเล็กเพื่อเชื่อมทองได้ตามต้องการ

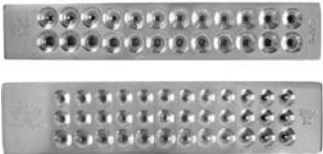
3. เป้าหลอมทอง และรางเทในอดีต การหลอมทองคำ เมื่อทองละลายจะเททองในแบบพิมพ์ซึ่ง ช่างจะแกะแบบพิมพ์ของแหวน ดังกล่าวบนกระดองเต่า ปลาหมึก 2 อัน แล้วประกบกัน จากนั้นเททองลงในช่องระหว่างกระดองเต่า ปลาหมึกทั้ง 2 อัน เมื่อแกะแบบแล้วจะได้ทองที่หลอมเกิดรูปทรงที่ต้องการ

เป้าหลอมทอง ในปัจจุบัน การหลอมทองจะใช้เป้าหลอมทองทำด้วยหินทนไฟเป็นรูปทูลูนี่น้ำตาลอมดำหุ้มด้วยแผ่นในหินเป็นฉนวนกันความร้อน ขนาดกว้างราว 10 เซนติเมตร เมื่อใส่ทองลงในเป้าหลอมแล้ว หลอมทองคำ จนกลายเป็นของเหลว

รางเท ในปัจจุบัน รางเทเป็นที่รองรับน้ำโลหะ จากการหลอมทองให้แข็งตัวเป็น รูปทรงลักษณะของร่องเหล็ก ตามประโยชน์การใช้งาน (ภาพบน)รางเททองลงในร่องเหล็ก เพื่อเตรียมนำไปทำลวด (ภาพล่าง)ร่องเหล็ก เพื่อเตรียมนำไปทำแผ่น

รายละเอียดวัสดุและอุปกรณ์	ลักษณะวัสดุและอุปกรณ์
4. เครื่องมือตีทอง ประกอบด้วยอุปกรณ์สำคัญ 2 ประเภท คือ ประเภทตอก ประเภทรองตอก 4.1 ประเภทตอก ค้อน ลีวโอ มีหลายขนาดขึ้นอยู่กับการใช้งาน เช่น ค้อนไม้จะใช้ลักษณะในการเคาะตัดไม้ให้พื้นผิวโลหะเป็นรอยซ้ำ หน้าค้อนจะเป็นรูปทรงกระบอกกลมทั้ง 2 ด้าน ค้อนพลาสติกจะใช้ลักษณะในการเคาะขยายพื้นผิวโลหะไม่ให้เป็นรอยซ้ำ หน้าค้อนจะเป็นรูปทรงกระบอกกลมทั้ง 2 ด้าน ค้อนขนาดเล็กที่สุดจะใช้ลักษณะในการเคาะฝังพลอย สลักกลวกลาย ค้อนขนาดใหญ่ที่สุดจะใช้ลักษณะในการเคาะยัดขยายขึ้นรูป หน้าตัดของค้อนดังกล่าวจะเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ส่วนหน้าตัดของหัวค้อนอีกด้านหนึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดเล็ก ซึ่งทั้ง 2 ด้านใช้ประโยชน์ในการตีทองเป็นแผ่นได้ทั้งคู่ ส่วนลีวโอจะมีลักษณะกลมมน หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับรูปแบบรูปทรงที่จะต้องการนูน 4.2 ประเภทรองตอก ได้แก่ ทั้ง รางโหนดูน ชนิดต่าง ๆ อันกลาง เป็นทั้งสำหรับรองรับการตีแผ่ทองให้เป็นแผ่น ส่วนทั้งสองอันด้านข้างสำหรับตีตกแต่งรายละเอียด ของทองรูปพรรณ ภาพลักษณะของรางโหนดูน ลูกเต๋า ขนาดของหลุมต่างๆที่ใช้ในการรองตอกงานทอง 5. เครื่องรีด ช่างทองใช้เครื่องมือช่วยในการแผ่ทองให้เป็น โดยใช้เครื่องรีดทอง อันประกอบด้วยทรงกระบอก 2 อันวางในแนวขนานกันที่มีที่ปรับระยะห่างระหว่างทรงกระบอกทั้งสองได้ตามความห่างที่ต้องการ การรีดทองให้เป็นแผ่นจะใส่ทองที่ดีให้แบนพอควรแล้วสอดในด้านหนึ่งของเครื่องรีด แล้วหมุนคันหมุนทองจะถูกให้รีดให้เป็นแบนและเป็นแผ่นตามที่ต้องการ แต่กรรมวิธีการตีแบบรางโหนดูน ยังคงใช้วิธีโบราณอยู่ในปัจจุบัน (ภาพบน) เครื่องรีดทองให้เป็นแผ่นด้วยมือในอดีต (ภาพล่าง) เครื่องรีดทองให้เป็นแผ่นด้วยไฟฟ้าในปัจจุบัน	
รายละเอียดวัสดุและอุปกรณ์	ลักษณะวัสดุและอุปกรณ์

6. เครื่องมือชักลวด 6.1 แป้นชักลวดขนาดต่างๆ เพื่อใช้ในการประกอบทองรูปพรรณต่อไป เครื่องมือชักลวดประกอบด้วย “แป้นชักลวด” ซึ่งเป็นแผ่นเหล็กหนาประมาณ 0.4 ถึง 0.1 เซนติเมตร กว้างประมาณ 5 เซนติเมตร ส่วนความยาวขึ้นอยู่กับจำนวนรูของแป้นชักลวด ซึ่งอาจเจาะรูไว้ 2 – 3 แถว โดยมีประเภทของรูสำหรับชักลวดสองแบบคือรูกลมและรูสี่เหลี่ยมจัตุรัส โดยแป้นชักแต่ละแป้นจะมีรูดังกล่าวเรียงกันตั้งแต่ขนาดใหญ่นจนถึงขนาดเล็กมาก 6.2 คีมจับ ปลายลวดทอง เพื่อดึงลวดทองให้ผ่านรูของแป้นชัก ส่วนวัสดุที่ใช้หล่อลิ้นในการชักลวดคือขี้ผึ้งแท้ 6.3 ในกรณีที่ต้องการชักลวดทองที่มีขนาดใหญ่จะใช้ม้วนมีลักษณะคล้ายม้วนยางขนาด 5 คนได้ ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ปลายด้านหนึ่งจะใช้ไม้แผ่นหนา 2 แผ่น ตรึงแผ่นติดกับม้วนเป็นรูปปลายศรหัวตัด ปลายด้านนี้จะเป็นที่วางแป้นชักลวด ส่วนอีกด้านหนึ่งจะมีก้านสำหรับ หมุนแป้นม้วนมีแขน 4 อัน แกนของแป้นม้วนจะมีสายสะพานซึ่งทำด้วยผ้าใบอย่างหนา ที่ปลายของสายพานจะคล้องด้วยห่วงครึ่งวงรี และจะมีคีมหนีบปลายลวด ส่วนด้านกิมจะงอคล้องกับห่วงครึ่งวงรีได้ 7. เครื่องมือสำหรับแกะทอง ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ 7.1 ลูกตุ้มและแท่นรองแป้นสำหรับแกะทอง ลักษณะการใช้งาน ยึดจับโดยหนีบ ลักษณะจะคล้าย ซีแคมซ์ แต่สามารถหมุนได้รอบทิศ 7.2 เหล็กตัดดอกโก๋ มีลักษณะความคมอยู่ปลายเหล็ก ตัดพื้นผิวให้เป็นลาย	
รายละเอียดวัสดุและอุปกรณ์	ลักษณะวัสดุและอุปกรณ์

8. กรรไกรตัดทอง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตัดทองคำให้เป็นท่อนๆ หรือเป็นแผ่นๆตามที่รูปร่างที่ต้องการนั้น ช่างทองเมืองเพชรใช้กรรไกร ทำด้วยเหล็กหลว ด้ามจับมีขนาดใหญ่ ส่วนปลายของกรรไกรที่ใช้ตัดทองจะมีขนาดเล็กและปลายแหลม

9. แหนบ เป็นเครื่องมือช่วยในการจับเนื่องจากชิ้นส่วนในการประกอบทองรูปพรรณ มีขนาดเล็กมากไม่สามารถใช้มือจับได้ ช่างทองเมืองอุบลฯจะใช้แหนบเหล็กช่วยในการจับชิ้นส่วนทองคำซึ่งมีขนาดเล็กๆ ดังกล่าวมีที่น่านั่งเกิดว่า ปลายของแหนบจับดังกล่าวนอกจากจะเรียวแหลมและมีขนาดเล็กแล้วส่วนปลายดังกล่าวยังมีความหนาและค่อนข้างมีน้ำหนัก ทำให้ง่ายต่อการจับชิ้นส่วนเล็กๆ และสามารถจับได้แน่นได้อีกด้วย

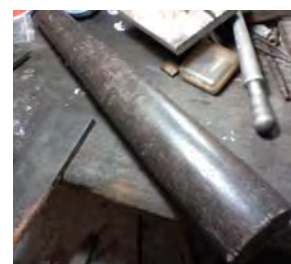
10. ตะไบขนาดต่างๆ ช่างทองใช้ในการฝนทองทองคำส่วนเกินจากแบบทำลวดลายต่างๆตลอดจนตกแต่งรายละเอียดของทองรูปพรรณที่ทำ ตะไบมีรูปทรงและขนาดต่างๆกันตั้งแต่ขนาดเล็กมากๆ จนถึงขนาดใหญ่ ตะไบของช่างทองจะมีหน้าตัด 3 แบบ คือ สามเหลี่ยม วงกลม และครึ่งวงกลม

11. แปรง สำหรับปิดผงทองคำจะมี 2 แบบคือ แปรงปิดมือกับ แปรงปิดโต๊ะ เป็นแปรงขนาดเล็กทำด้วยขนสัตว์ ช่างทองใช้แปรงสำหรับปิดผงทองตามพื้นโต๊ะหรือบริเวณที่กำลังทำงานอยู่บนโต๊ะ (ภาพบน) แปรงปิดมือ (ภาพล่าง) แปรงปิดโต๊ะ

12. กระบอกวัดไซน์แหวน เลาแหวน เลากำไล คือแท่นวัดส่วนโค้งของแหวนและกำไล เป็นท่อนไม้ มีร่องโค้งขนาดต่างๆ บนผิวหน้าตัด มีไม้สำหรับวัดส่วนโค้งของกำไลข้อมือ หรือข้อเท้า ในระหว่างการเคาะขึ้นรูปแท่นวัดส่วนโค้งของกำไล มีลักษณะเป็นท่อนไม้ มีร่องโค้งขนาดต่างๆ บนผิว ด้านหน้าตัด ส่วนโค้งเป็นร่องเหล่านี้นี้ไว้สำหรับวัดส่วนโค้งของแหวน กำไลข้อมือ หรือข้อเท้า ในระหว่างการเคาะขึ้นรูป (ภาพบน) กระบอกวัดไซน์แหวน เลาแหวน (ภาพล่าง) เลากำไล

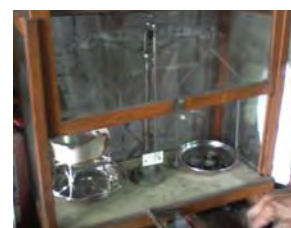
13. คีม จะมีปากหลายลักษณะไม่เหมือนกันแล้วแต่ประโยชน์ที่จะใช้งาน คีมปากแหลม จะใช้งานที่มีลักษณะจับพื้นที่ผิวงานแคบ คีมปากกลมจะใช้งานที่มีลักษณะจับพื้นที่ผิวงานโค้ง

14. เครื่องมือชั่งทอง ในอดีตรูปแบบหนึ่งเป็นตาชั่งงานเดียว แขนของตาชั่งทำด้วยงาช้าง ฝั่มหุดทองเหลืองขนาดเล็กเป็นตัวบอกระดับ น้ำหนัก เครื่องชั่งทองชนิดนี้เมื่อเลิกใช้สามารถเก็บไว้ในตลับไม้รูปราง คล้ายก็ด้าร์ขนาดเล็กได้ เครื่องชั่งชนิดนี้ ช่างเรียกว่า เต็ง หรือกะเต็ง

เครื่องชั่งทองอีกแบบหนึ่ง เป็นเครื่องชั่งชนิด 2 งาน ต้องใช้ตลับน้ำหนักขนาดต่างๆ ถ่วงอีกด้านหนึ่งเวลาจะชั่งทอง

5.4.2 ผลจากการผลิตงานทองโบราณร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วมของช่างทองโบราณเมืองอุบลราชธานี

คุณภาพของทองคำมีผลต่อการทำทองรูปพรรณอย่างยิ่ง โดยช่างทองให้เหตุผลว่าทองคำที่ใช้ในการทำทองรูปพรรณต้องเป็นทองที่บริสุทธิ์ และไม่มีน้ำประสานทองหรือโลหะอื่นๆเจือปน กล่าวคือ ไม่เป็นทองคำเก่าที่นำมาหลอมใหม่ไม่เช่นนั้นแล้ว ทองจะแข็งกระด้างยากต่อการทำรูปพรรณ ดังนั้น ช่างทองจึงมักใช้ทองคำบริสุทธิ์ เนื่องจากเนื้อทองคำที่มีความยืดหยุ่นเหนียว ง่ายต่อการทำทองรูปพรรณ ทั้งนี้เนื่องจากทองคำบริสุทธิ์มีความยืดหยุ่น ง่ายต่อการตีแผ่ให้เป็นแผ่นบางๆง่ายต่อการทำให้เป็นเส้นลวดเล็กๆ และง่ายต่อการตัดเป็นลวดลายต่างๆ ดังนั้นทองคำบริสุทธิ์จึงเป็นทองที่ช่างทองเมืองอุบลใช้ในการทำรูปพรรณ เว้นเสียแต่ว่าตรงบริเวณที่เป็นงานฝังเพชรซึ่งอาจจะต้องเสริมความแข็งแรง โดยผสมทองอยู่ที่ 95 %

วิธีการทำทองรูปพรรณ

วิธีการทำขั้นต้น เป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนที่จะลงมือทำทองรูปพรรณ หลักๆ 2 ประเภท คือ การทำทองแผ่น และการทำลวดทอง ช่างทองจะนำทองคำบริสุทธิ์ไปดำเนินการ ดังนี้

รายละเอียดวิธีการทำเครื่องประดับ	ลักษณะการทำเครื่องประดับ
1. การหลอมทอง นำทองไปเป่าเล่นด้วยไฟจนหลอมละลาย กลายเป็นของเหลว จากนั้นเทลงในเบ้าสี่เหลี่ยมเป็นแท่งเพื่อความสะดวกในการตีและแผ่ทอง ในกรณีที่ต้องการหลอมทองให้มีรูปแบบเฉพาะ เช่น แหวนหรือกำไล ช่างจะใช้กระดองของปลาหมึกกระดองหรือวัสดุอื่นแกะเป็นแม่พิมพ์ 2. การรีดทอง ช่างจะนำทองที่แกะจากแบบพิมพ์ที่เป็นแท่งหรือที่ออกจากเบ้าหลอมโดยตรงก็ได้ ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายการหยดน้ำมันใบบัว การตีทองจะใช้แท่งที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีหน้าตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า และใช้ค้อนเหล็กที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในการตีทอง การตีทองมีเป้าหมายในการตีทอง ๒ ประการ คือการตีแผ่เป็นแผ่น และตีทองเพื่อทำการชักลวด	

รายละเอียดวิธีการทำเครื่องประดับ	ลักษณะการทำเครื่องประดับ
3. การชักลวด เป็นวิธีการนำทองให้เป็นเส้นลวดขนาดต่างๆ เริ่มจากการตีทองให้ ปลายแหลมพอที่จะสอดในรูซึ่งใหญ่ที่สุดของแป้นชักลวดได้ ก่อนการชักลวดจะต้องตีส่วนปลายของทองให้แหลมพอที่จะสอดในรูของแป้นชักได้ จากนั้นก็เลือกขนาดของแป้นว่าต้องการแบบสี่เหลี่ยม หรือแบบวงกลมแล้วนำมาวางที่ปลายข้างหนึ่งของม้วน เมื่อสอดปลายลวดทองที่ที่จะชักลงในรูของแป้นชักแล้ว อีกด้านหนึ่งใช้คีมดึงผ่านแป้นชักลวดทำให้ทองยืดออกเป็นเส้น จากนั้นนำลวดทองซึ่งผ่านการชักลวดในช่องที่ใหญ่ที่สุดมาดำเนินการชักลวดต่อในรูซึ่งเล็กถัดลงมาจากกรรมวิธีข้างต้น จนกว่าจะได้ทองขนาดเท่าที่ช่างต้องการ	

การประกอบทองรูปพรรณ

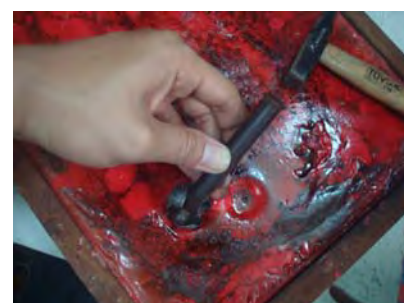
ช่างทองจะนำส่วนประกอบซึ่งทำไว้ในขั้นต้น มาประกอบเป็นทองรูปพรรณแบบต่างๆ มีวิธีการดังนี้

รายละเอียดวิธีการทำเครื่องประดับ	ลักษณะการทำเครื่องประดับ
1.การตัดหรือเคาะขึ้นรูป มีวิธีการทำโดยเคาะโลหะให้เข้ารูปทรง ด้วยการใช้อันเคาะ หรือคีมปากลักษณะต่างๆตัดให้เป็นรูปทรงต่างแบบ ที่เป็นโครงสร้างใหญ่ เพื่อให้เห็นขนาดเป็นรูปฟอร์มก่อนนำไปประกอบ 2. การเชื่อมต่อประกอบ เป็นการใช้ชิ้นส่วนทองหรืออะไหล่แต่ละชิ้นขึ้นรูปทรงขนาดต่างๆ ต่อประกอบเป็นทองรูปพรรณ แล้วนำมาเชื่อมประกอบเข้าด้วยกัน	

3. การฉลุ คือการฉลุลวดลายตามแบบที่กำหนดขึ้นตอนแรก
ทำการเจาะ ให้เป็นรู ในส่วนพื้นที่ไม่ต้องการโลหะ
เพื่อที่จะนำใบเลื่อย สอดเข้าได้ จากนั้นทำการเลื่อยตาม
ลายที่ได้วาดไว้

4. การสลัก การทำให้เป็นลวดลาย ใช้สิ่วหรือเครื่องมือสลัก
ตอกด้วยค้อนลงไปบนแผ่นโลหะให้เป็นร่องลึก เพื่อให้
เป็นชั้นๆเห็นลวดลายหรือภาพชัดเจน โดยที่ไม่ ต้องให้
เนื้อของโลหะนั้นๆหลุดหรือสึกออกไป
การฉลุ การทำให้โลหะต่างๆ (แผ่นทอง แผ่นเงิน หรือ
โลหะอื่นๆ) เป็นรอยนูนขึ้นมา เช่น รอยนูนของ
พระพุทธรูป ดอกไม้ สัตว์ และองค์ประกอบทาง
ศิลปกรรมอื่นๆ

5. การฝังเพชร คือการติดชิ้นงานทองลงในชั้นเป็นวัสดุ
สำหรับการยึดไม่ให้ชิ้นงานเคลื่อนที่และ ป้องกันไม่ให้
ทองรูปพรรณเสียรูปทรง เพราะต้องแรงกดเพื่อการฝัง
เป็นการฝังเพชรซีกลงในทองรูปพรรณโดยขุดเนื้อทอง
ออกแล้วฝังพลอยลงในรอยขุดนั้น จากนั้นจึงตกแต่งขอบ
พลอยอีกครั้ง นิยมใช้วิธีนี้มากในการประดับจี๊แหวน และ
ตุ้มหู

การขัดและตกแต่ง

หากช่างต้องการจะขัดตกแต่งเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากขั้นตอน ต่างๆ แล้ว อาจทำได้ด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

รายละเอียดวิธีการทำเครื่องประดับ	ลักษณะการทำเครื่องประดับ
1. การตะไบ ใช้ในการตกแต่งความเรียบร้อยตามขอบของตัวเรือนให้พื้นผิวสม่ำเสมอ แล้วตามด้วยกระดาษทรายขัดอีกครั้งเพื่อลบรอยตะไบ อีกครั้งหนึ่ง หรือจะใช้ตะไบเหล็ยตะไบเป็นร่องๆ ตามขอบแหวน เช่น 2. การขีดให้เป็นรอยและจุด ช่างจะใช้วิธีนี้เพื่อลดช่องว่างของทองรูปพรรณ	

การต้มและย้อมทอง

เป็นขั้นตอนหลังจากที่ช่างได้ทำทองรูปพรรณเสร็จ และต้องการทำความสะอาดตลอดจนต้องการให้ทองมีสีสวย

รายละเอียดวิธีการทำเครื่องประดับ	ลักษณะการทำเครื่องประดับ
1. การต้ม เริ่มจากนำทองรูปพรรณมาเผาจนแดง แล้วแช่ลงในน้ำสารส้ม จากนั้นนำไปแช่ในน้ำเกลือเค็มจัด นำมาเผาให้แดง ล้างน้ำสะอาดนำไปต้มในน้ำส้มมะขามแล้วจึงล้างน้ำ ขัดทำความสะอาด	

รายละเอียดวิธีการทำเครื่องประดับ	ลักษณะการทำเครื่องประดับ
2. การข้อมทอง ทำหลังจากที่ได้ตีทองและฝังทองให้แห้งแล้ว โดยนำทองไปเผาให้แดงแล้วดมในน้ำข้อม ซึ่งประกอบด้วย น้ำส้มมะขาม ผงกำมะถัน น้ำเกลือ และใส่เศษเงินแผ่นลงไป ในน้ำข้อมเพื่อเร่งปฏิกิริยา นำทองขึ้นจากน้ำเมื่อข้อมจนได้สีที่ต้องการ ล้างด้วยน้ำสะอาด จากนั้นใช้ผ้าขาวบางจุ่มน้ำพอเปียกห่อทองไว้ แล้วนำไปอังไฟบนเตาถ่าน จนผ้าที่ห่อแห้ง จะได้ทองรูปพรรณที่มีสีสวยสุกปลั่งตามต้องการ	

5.5 รูปแบบงานทองร่วมสมัย

การทำวิจัยในครั้งนี้ ได้มีการประยุกต์รูปแบบระหว่าง งานทองโบราณและงานเครื่องประดับร่วมสมัยเข้าด้วยกัน โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดด้านการประยุกต์ชิ้นงานเพื่อระบุค่าน้ำหนักของการออกแบบงานว่ามีการผสมผสานรูปแบบงานทองโบราณและงานเครื่องประดับร่วมสมัยมากน้อยเพียงใดในแต่ละชิ้น ตัวชี้วัดที่ใช้ในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ 1 รูปแบบ, ตัวชี้วัดที่ 2 ลวดลาย ตัวชี้วัดที่ 3 เทคนิคการทำ และตัวชี้วัดที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการทำ ตัวชี้วัดแต่ละตัวจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 20 คะแนน มีรายละเอียดต่างๆดังนี้

รายละเอียดของตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดที่ 1 รูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบ โครงสร้างของตัวชิ้นงาน รูปทรงของชิ้นงาน

ตัวชี้วัดที่ 2 ลวดลาย หมายถึง ลักษณะของลายเส้นที่ปรากฏบนชิ้นงาน

ตัวชี้วัดที่ 3 เทคนิคการทำ หมายถึง ขั้นตอน กระบวนการผลิตชิ้นงาน

ตัวชี้วัดที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการทำ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในผลิต

ชิ้นงาน

รายละเอียดของวิธีการให้คะแนนในแต่ละตัวชี้วัด

1. ผู้ที่ทำการให้คะแนนในแต่ละตัวชี้วัดคือ ช่างที่เป็นทีมวิจัยจำนวนทั้งหมด 10 คน โดยเป็นลักษณะของการลงความเห็นร่วมกัน
2. แต่ละตัวชี้วัดจะมีค่าคะแนนอยู่ที่ 20 คะแนนต่อ 1 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดแต่ละตัวมีค่าน้ำหนักตัวชี้วัดละ 25% โดยมีการกำหนดการให้คะแนนดังนี้

อย่างใดอย่างหนึ่ง มีค่าเท่ากับ 20 คะแนน

ผสมผสาน มีค่าเท่ากับ 10 คะแนน

ตัวอย่าง ตารางแสดงตัวอย่างการให้คะแนนชิ้นงาน

ตัวชี้วัด	งานทองโบราณ	งานทองร่วมสมัย
รูปแบบ	20	0
ลวดลาย	10	10
เครื่องมือ	0	20
เทคนิคการทำ	10	10
คะแนนรวม	40	40

จากตารางในข้างต้นแสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์ชิ้นงานโดยแต่ละตัวชี้วัดมีค่าน้ำหนักเป็น 25% ของชิ้นงานดังนี้

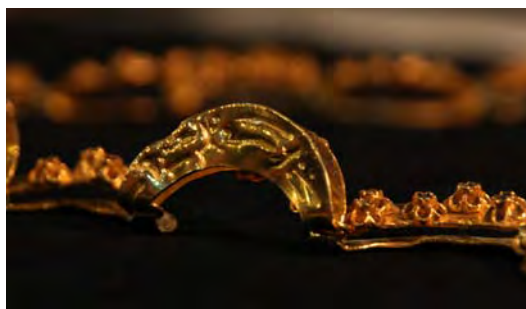
ตัวชี้วัด	งานทองโบราณ	ค่าเฉลี่ย	งานทองร่วมสมัย	ค่าเฉลี่ย
รูปแบบ	20	25%	0	0
ลวดลาย	10	12.5%	10	12.5%
เครื่องมือ	0	0	20	25%
เทคนิคการทำ	10	12.5%	10	12.5%
คะแนนรวม	40	50%	40	50%

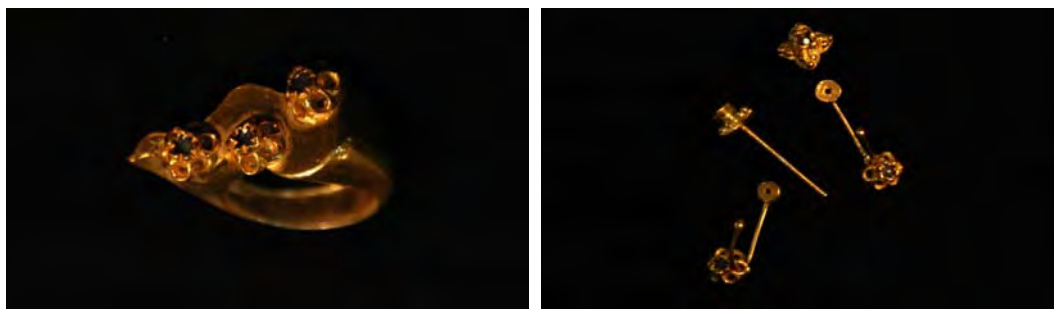
สรุปผลการวิเคราะห์การประยุกต์ชิ้นงานพบว่า ชิ้นงานในข้างต้นใช้รูปแบบของงานทองโบราณเพียงอย่างเดียว มีการผสมผสานลวดลายและเทคนิคการทำงานทองโบราณและงานทองร่วมสมัยเข้าด้วยกัน แต่เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตชิ้นงานนั้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตงานทองร่วมสมัยทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตงานทองร่วมสมัยสามารถรองรับเทคนิคและวิธีการดั้งเดิมตลอดจนการผลิตชิ้นงานที่มีรูปแบบและลวดลายดั้งเดิมได้ ฉะนั้นการที่จะนำรูปแบบและลวดลายดั้งเดิมกลับมาประยุกต์ใช้อีกครั้งจึงไม่มีอุปสรรค ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตชิ้นงาน

จากรายละเอียดของตัวชี้วัดและวิธีการให้คะแนนในข้างต้นเมื่อนำมาใช้ในการให้ค่าคะแนนเพื่อเปรียบเทียบว่าชิ้นงานที่ผลิตขึ้นใหม่ในการออกแบบประยุกต์งานทองโบราณสู่การพัฒนาารูปแบบงานทองร่วมสมัยทั้ง 2 เซ็ต พบว่าผลการให้คะแนนชิ้นงานทั้ง 2 เซ็ต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องประดับแบบที่1 ลำน้ำมูล

ประกอบไปด้วย สร้อยคอ ต่างหู และแหวน

ผลการให้คะแนนเครื่องประดับแบบที่ 1 ลำนำมูล มีรายละเอียดดังนี้

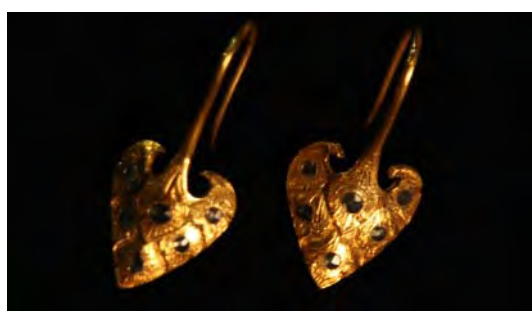
ตัวชี้วัด	งานทองโบราณ	ค่าเฉลี่ย	งานทองร่วมสมัย	ค่าเฉลี่ย
รูปแบบ	0	0	20	25%
ลวดลาย	10	12.5%	10	12.5%
เครื่องมือ	0	0	20	25%
เทคนิคการทำ	10	12.5%	10	12.5%
คะแนนรวม	20	25%	60	75%

สรุปผลการวิเคราะห์การประยุกต์ชิ้นงานเครื่องประดับชุดลำนำมูล พบว่า ชิ้นงานในข้างต้น ประยุกต์ใช้งานทองร่วมสมัยถึง 75% โดยมีการผสมผสานลวดลายและเทคนิคการทำงานทองโบราณ เพียง 25 % จะสังเกตเห็นว่าเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตชิ้นงานนั้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตงานทองร่วมสมัยชุดนี้ทั้งหมดเป็นเครื่องมือที่ใช้กับงานทองร่วมสมัยในยุคปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้ในงานทองร่วมสมัยสามารถปรับใช้ในการผลิตชิ้นงานทั้งในส่วนของรูปแบบและลวดลายของงานทองโบราณได้อย่างลงตัว

นอกจากนี้ปัจจุบันเครื่องมือในการผลิตงานทองร่วมสมัยสามารถรองรับเทคนิคและวิธีการดั้งเดิมตลอดจนการผลิตชิ้นงานที่มีรูปแบบและลวดลายดั้งเดิมได้ ฉะนั้นการที่จะนำรูปแบบและลวดลายดั้งเดิมกลับมาประยุกต์ใช้อีกครั้งจึงไม่มีอุปสรรค ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตชิ้นงาน

เครื่องประดับแบบที่ 2 ลายโบราณ

ประกอบไปด้วย จี๋คอ คัมปิ่น ต่างหู แหวน

ผลการให้คะแนนเครื่องประดับแบบที่ 2 ลายโบราณ มีรายละเอียดดังนี้

ตัวชี้วัด	งานทองโบราณ	ค่าเฉลี่ย	งานทองร่วมสมัย	ค่าเฉลี่ย
รูปแบบ	10	12.5%	10	12.5%
ลวดลาย	20	25%	0	0
เครื่องมือ	10	12.5%	10	12.5%
เทคนิคการทำ	20	25%	0	0
คะแนนรวม	60	75%	20	25%

สรุปผลการวิเคราะห์การประยุกต์ชิ้นงานเครื่องประดับ ลายโบราณ พบว่า ชิ้นงานในข้างต้นใช้ลวดลายของงานทองโบราณเพียงอย่างเดียว มีการผสมผสานรูปแบบและเครื่องมือที่ใช้นั้นเป็นแบบผสมผสานระหว่างการทำงานทองโบราณและงานทองร่วมสมัยเข้าด้วยกัน แต่เทคนิคที่ใช้ในการผลิตชิ้นงานนั้นเป็นเทคนิคการผลิตงานทองโบราณทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตงานทองร่วมสมัยและเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตงานทองโบราณสามารถนำมาใช้งานร่วมกันได้ รวมทั้งสามารถรองรับเทคนิคและวิธีการดั้งเดิมตลอดจนการผลิตชิ้นงานที่มีรูปแบบและลวดลายดั้งเดิมได้ ฉะนั้นการที่จะนำรูปแบบและลวดลายดั้งเดิมกลับมาประยุกต์ใช้อีกครั้งจึงไม่มีอุปสรรค ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตชิ้นงาน

5.5 การเผยแพร่งานทงโบราณร่วมสมัยเมืองอุบลราชธานี

การเผยแพร่ความรู้ในหัวข้อที่วิจัย ในตลอด2ปีที่ผ่านมาผู้วิจัยได้จัดการเผยแพร่ต่อสาธารณะในลักษณะต่างๆโดยจัดเป็น กิจกรรมต่างๆดังนี้

1. สื่อทางเคเบิลทีวี โดยผู้วิจัยใช้สื่อชนิดนี้เพื่อทำการทำความเข้าใจ สืบหา ขอความร่วมมือในเก็บ รวบรวมข้อมูลงานทงโบราณ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2. การจัดเวทีเสวนาค้นข้อมูลให้แก่ช่างทองและบุคคลผู้สนใจจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผ่านมา รวมไปถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบที่จะกำหนดทิศทางงานทงโบราณเมืองอุบลรูปแบบที่จะนำมาผลิตชิ้นงาน พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องอีกด้วยซึ่งจัดในลานพิพิธภัณฑ์ในงานแห่เทียนเข้าพรรษาปี 2553

3.การจัดนิทรรศการเผยแพร่ต่อสาธารณะ ถึงข้อมูลที่ทำเก็บรวบรวมมาออกแบบ 5 เซ็ตเพื่อจัดทำ การสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคจนได้ผลการคัดเลือกที่ได้รับการโหวดคะแนนสูงสุด 2 เซ็ตมาทำ เป็นชิ้นงานจริง เป็นการจ้ดนิทรรศการในงานแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานีปี 2554

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนารูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของศิลปะงานทองโบราณ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน และนำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบล ให้เป็นลักษณะรูปแบบงานทองโบราณร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม ตลอดจนเผยแพร่ศิลปะงานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางต่อไปในอนาคต

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research: PAR) โดย แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะปฏิบัติการ และระยะสรุปผลและประเมินผล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการจัดเวที ซึ่งผลจากการวิจัยสรุปได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ข้อดังนี้

- 6.1.1 ผลที่ได้จากการศึกษาประวัติ ความเป็นมาของศิลปะงานทองโบราณ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 6.1.2 การพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนารูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม
- 6.1.3 การเผยแพร่ศิลปะงานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้าง

6.1.1 ประวัติ ความเป็นมาของศิลปะงานทองโบราณ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ทีมวิจัยได้ทำการลงพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลจาก การสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสารที่แสดงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ย้อนหลังพบว่า ในระยะแรกมีการเริ่มต้นทำงานทองในอุบลราชธานีตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2453 มีการนำช่างติดตามราชการมาจากวังหลวงคือ นายลุน ส่งศรี ได้ถูกแต่งตั้งเป็น ท้าว วรสาร (ลุน) ส่งศรี เป็นข้าราชการฝ่ายวังหลวง โดยมีการผลิตชิ้นงานเครื่องทรงและ เครื่องราช ใช้ในพิธีกรรมต่างของเจ้าขุนมูลนาย ต่อมาได้มีการถ่ายทอดความรู้การทำทองสู่รุ่นลูก คือ นายโพธิ์ ส่งศรี จากหลักฐานมิได้ถ่ายทอดต่อ จึงทำให้สูญหายไป ระยะต่อมา พ.ศ.2500 นายไพบูลย์ โหตระไวศยะ ท่านเป็นพ่อค้าทองรูปพรรณ ท่านได้ชักชวน นายคำนึ่ง ยิ้มมีชัย มาทำงานทองที่ซึ่งมีเชื้อสายการทำทองที่ได้รับความรู้จาก ผู้เป็นลูก คือ นายประสาร สารพระ ซึ่งเป็นช่างทองหลวง สายเขมร มาทำงานทองในเมืองอุบลจึง ได้มีการผสมผสานศิลปะงานทองโบราณของไทยกับศิลปะงานทองเขมรได้อย่างลงตัว

ทีมวิจัยได้ลงมือทำการเก็บบันทึกข้อมูลงานทองโบราณที่ยังคงหลงเหลือในลักษณะรูปภาพ ชิ้นงานชำรุด และ จากการบอกเล่าจากตัวช่างเอง ทีมวิจัยได้มีการแยกประเภทด้วยกัน 2 แบบคือ ชื่อรูปแบบ เช่น

ทับทรวงสมอ สังวาลดอกจอก และ ชื่อเทคนิค เช่น งานกระเปาะ งานขุด งานยอด ข้อมูลชิ้นงานทองโบราณพบว่าส่วนมากจะมีลักษณะการฝังเพชรซีกแบบรองซับสีดำ ในอดีตการรองซับจะใช้ใ้ส่ถ่านรองกันก่อนฝังเพชรในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้ จี๊เข้าสีดำ จากการหลอมทอง จากการรวบรวมงานทองรูปพรรณโบราณในจังหวัด

6.1.2 การพัฒนาภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลสู่รูปแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม

ได้มีรูปแบบของการดำเนินงานจนกระทั่งนำไปสู่การออกแบบงานทองร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วมนั้นสามารถนำเสนอวิธีการได้ดังนี้

การสร้างแรงจูงใจ

จากการได้นำรูปภาพงานทองโบราณ เอกสารประวัติงานทองต่างๆที่เกี่ยวข้อง จากจังหวัดอื่นๆที่ยังคงอยู่และเจริญรุ่งเรืองมาถึงทุกวันนี้ มาสร้างแรงจูงใจ พูดคุยกับทีมวิจัยทำให้ทีมวิจัยได้เห็นถึงงานทองในส่วนของคุณภาพ ลักษณะของงานทองโบราณที่มีความวิจิตร ประณีต ละเอียดย่อน ซึ่งแตกต่างของงานทองในพื้นที่ในอุบลฯ ส่งผลให้ทีมวิจัยเกิดความต้องการที่จะพัฒนาฝีมือของตน โดยเฉพาะพัฒนากรรมวิธีการขึ้นตัวเรือนเครื่องประดับ และร่วมไปถึงเทคนิคต่างๆในงานทองโบราณให้ยังคงเอกลักษณ์ของเมืองอุบลไว้

การแลกเปลี่ยนข้อมูล

จากการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้บริโภคกับช่างทอง ช่างทองได้รับข้อมูลแนวทางการพัฒนาที่กลุ่มผู้บริโภคอยากเห็นคือทิศทางการพัฒนารูปแบบงานทองโบราณให้อยู่ในรูปแบบลักษณะที่น่าสวมใ้มีความร่วมสมัยมากยิ่งขึ้นแต่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของงานทองเมืองอุบล ทำให้กลุ่มช่างทองได้รับรู้ความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค ส่งผลให้กลุ่มช่างทองเกิดความตระหนักในการค้นหาความเป็นตัวตนที่เป็นเอกลักษณ์และ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องประดับงานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

การออกแบบเครื่องประดับ

จากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลในข้างต้น ทีมวิจัยจึงมีความต้องการเสริมความรู้และทักษะด้วยการอบรม เกี่ยวกับการเขียนและออกแบบ ซึ่งได้ดำเนินการ โดยมีขั้นตอนเริ่มจากการเขียนตามจินตนาการของกลุ่มช่างเป็นตัวหนังสือ มาให้ผู้วิจัยวาดสเกตให้ แล้วนำกลับไปให้กลุ่มช่างดูแล้วก็รับมาให้ตรงตามจินตนาการอีกครั้งหนึ่ง และกลุ่มช่างก็นำกลับไปลอกลายทับลายเส้น เพื่อฝึกมือในการวาดลาย ซึ่งต้องใช้ความพยายามและฝึกฝนซ้ำๆหลายครั้ง จึงจะเกิดความชำนาญ

การพัฒนาฝีมือการทำเครื่องประดับ

ทีมวิจัยทั้งหมดทั้งนักวิจัยหลักและทีมวิจัยกลุ่มช่างทองได้ลงมือปฏิบัติการในการผลิตชิ้นงานทองรูปพรรณต่างๆที่ได้ร่วมกันออกแบบงานทองร่วมสมัยในรูปแบบของเครื่องประดับสร้อยคอ จี้ ปิ่นปักผม แหวน กำไล ด้วยกรรมวิธีเทคนิคการขึ้นตัวเรือนงานทองและทดลองเทคนิคใหม่ในการเชื่อมประกอบชิ้นงานทอง ต่างๆในงานทองโบราณจนได้งานทองรูปพรรณที่ร่วมสมัย 2 เซ็ตคือ เซ็ตริมแม่น้ำมูล และเซ็ตลายโบราณ

6.1.3 เผยแพร่ผลงานทองโบราณในจังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้าง

หนึ่งในขั้นตอนของกระบวนการวิจัยได้มีการวางแผนไว้นั้น คือขั้นตอนของการเผยแพร่ผลงานทองสู่สาธารณะ โดยทีมวิจัยมีโอกาสดำเนินเผยแพร่ผลงานหลากหลายรูปแบบดังนี้

1. เผยแพร่ผลงานทางเคเบิลทีวี ผ่านรายการ การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่อง RTV6 (ราชธานีเคเบิลทีวี) ซึ่งเป็นเคเบิลทีวีท้องถิ่นของจังหวัดอุบลราชธานี โดยนำเสนอเรื่องราวของการทำความเข้าใจ การสืบหา และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานทองโบราณที่มีในท้องถิ่น ตลอดจนปลูกจิตสำนึกแก่ผู้ชมให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญางานทองโบราณเมืองอุบลฯซึ่งหลังจากรายการออกอากาศไปแล้วได้มีผู้ชมติดต่อทางทีมวิจัยเพื่อนำงานทองโบราณที่สะสมอยู่มาเข้าร่วมเป็นหนึ่งในผลงานตัวอย่าง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบและรูปทรงงานทองในอดีต

2. การจัดเวทีเสวนาค้นข้อมูลให้แก่ช่างทองและบุคคลผู้สนใจจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผ่านมา รวมไปถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบที่จะกำหนดทิศทางงานทองโบราณเมืองอุบลรูปแบบที่จะนำมาผลิตชิ้นงาน พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องอีกด้วยซึ่งจัดในลานพิพิธภัณฑ์ในงานแห่เทียนเข้าพรรษาปี 2553 ผลจากการจัดเวทีเสวนาในครั้งนี้ทำให้ทีมวิจัยได้ทราบถึงแนวความคิดและมุมมองของผู้บริโภค เพื่อเป็นข้อมูลแก่ช่างในการผลิตชิ้นงานให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

3. การจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลที่ผ่านกระบวนการออกแบบ สู่สาธารณะ โดยข้อมูลที่ทำเก็บรวบรวมมาออกแบบทั้งหมด 5 เซ็ตเพื่อจัดทำ การสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคจนได้ผลการคัดเลือกที่ได้รับการโหวดคะแนนสูงสุด 2 เซ็ตมาทำเป็นชิ้นงานจริง เป็นการจัดนิทรรศการในงานแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานีปี 2554 โดยผลงานที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อใช้ในการผลิต 2 เซ็ต คือ เซ็ตแม่น้ำมูล และเซ็ตลายโบราณ

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการวิจัยในโครงการ ประกอบด้วย ขั้นตอนในการเตรียมโครงการที่ทีมวิจัยศึกษารวบรวมข้อมูล ในการลงพื้นที่เพื่อสืบหาข้อมูล กลุ่มช่างทำทอง ผู้ประกอบการร้านทอง ปรากฏการณ์เมืองอุบลและบุคคลทั่วไปที่สนใจในเรื่องงานทองโบราณ ผู้วิจัยและทีมวิจัยเริ่มจากการเขียนแผนการดำเนินกิจกรรมลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลงานทองโบราณจังหวัดอุบลราชธานี มาวิเคราะห์เบื้องต้น ทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลช่างทองโบราณที่ยังมีชีวิตและยังผลิตงานทองโบราณ และมีการศึกษาวิธีการเก็บข้อมูลระหว่างการลงพื้นที่ทางทีมวิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากทีมกลางของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย มาให้ความรู้แก่ทีมวิจัย และอาสาสมัคร ในการลงพื้นที่ อีกทั้งยังได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาโครงการ ประชุมแผนการทำงานวิจัยโครงการ เพื่อมาเตรียมความพร้อมทีมวิจัย นักวิจัยหลักและหัวหน้าโครงการเพื่อร่วมกันกำหนดกรอบแนวคิด, กำหนดการสร้างเครื่องมือวิจัย, แนวทางจัดเก็บข้อมูล ในการติดตามดูแลการทำงานอย่างเป็นระยะ

หลังจากขั้นตอนในการเตรียมโครงการ เป็นขั้นตอนการลงพื้นที่ ซึ่งนักวิจัยต้องเข้าทำการประชุมชี้แจงโครงการ วิจัยแก่กลุ่มช่างทอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูลงานทองและบอกเล่าถึงปัญหางานทองโบราณจังหวัดอุบลฯเพื่อนำไปสู่แก้ไขปัญหและประโยชน์ที่จะได้รับให้ทางชุมชนได้ทราบรวมทั้งกันหาอาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมดำเนินโครงการและแบ่งหน้าที่ในการสืบหาและเก็บข้อมูล ให้สำเร็จลุล่วง

นักวิจัยหลักได้มีแผนกิจกรรม ทำแผนประชาสัมพันธ์ออกสื่อโทรทัศน์ เพื่อประกาศและสืบหาข้อมูลงานทองโบราณที่สูญหายไปเพิ่มเติมและศึกษาหาข้อมูลก่อนลงพื้นที่เป้าหมายในอุบลเพื่อไปเก็บข้อมูลงานทองโบราณในอุบล และรูปแบบงานทองโบราณในพระบรม มหาราชวังเพื่อมาศึกษาเปรียบเทียบกับงานทองโบราณในอุบลด้วยการพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญ เรื่องภูมิปัญญางานทองโบราณเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย

นักวิจัยหลักได้มีแผนกิจกรรมที่คอยเสริมการทำวิจัย และการระดมความคิดให้เปิดกว้าง ด้วยการจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับเครื่องประดับ แบบใหม่ๆทำให้ทีมอาสาสมัครเรียนรู้แนวทางในการพัฒนาการออกแบบงานทองโบราณให้มี อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของงานทองโบราณให้มีรูปแบบร่วมสมัยชัดเจนขึ้น นักวิจัยจากชุมชน ได้มีการหมุนเวียน แลกเปลี่ยนกันมาร่วมดำเนินการวิจัยตามที่จะมีเวลาว่าง เมื่อ นักวิจัยหลัก และทีมอาสาสมัครได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ และแนวทางการออกแบบและพัฒนา ลวดลายงานทองโบราณ การขึ้นรูปโลหะรูปพรรณแบบจำลองโดยนักวิจัยและทีมช่างทอง

ในการประสานงานไปยังกลุ่มทีมอาสาสมัคร ประชุมคืนข้อมูลจากการลงพื้นที่พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะเปิดเวทีเสวนา เบื้องต้นก็ยังเป็นไปอย่างไม่เต็มที่นัก เนื่องมาจากการยังไม่คุ้นเคย ความมั่นใจในโครงการ แต่เมื่อจัดเวทีการเผยแพร่ความรู้ในหัวข้อที่วิจัย โดยจัดเป็นนิทรรศการ ในการเผยแพร่ข้อมูลงานของโบราณต่อสาธารณะ ให้แก่ช่างทองฯและบุคคลทั่วไปที่สนใจงานทองฯ เวลาผ่านไปกิจกรรมต่างๆ ที่ค่อยๆทำให้เกิดการพัฒนาในกลุ่ม ทำให้ทีมวิจัยทั้งหมดมีความเชื่อมั่นในโครงการ จึงเกิดการร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน และนำไปสู่กระบวนการผลิตงานทอง และนำไปสู่การพัฒนา ที่สามารถต่อยอดไปในอนาคต

การวิจัยมีกำหนดระยะเวลาที่ต้องเสร็จสิ้น และนำไปทดลองเทคนิคการทำทองใช้ที่กลุ่มช่างทอง อย่างไรก็ตาม หากเมื่อมีการนำไปทดลองใช้แล้ว ได้ผลตอบรับเป็นอย่างดี กลุ่มช่างทองให้ความสนใจ และเห็นด้วยกับการพัฒนารูปแบบงานทองในครั้งนี้ เกิดการตั้งคำถามที่มาของการพัฒนา มีคนให้ความสนใจ ช่างงานทอง แวะเวียนเข้ามาถามอยู่เป็นระยะ เพราะพอใจในรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำไปใช้งานต่อได้ อีกทั้งยังเป็นบรรจุภัณฑ์ของฝากที่ผู้ให้ภูมิปัญญาทองที่มีการพัฒนาเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์เฉพาะในท้องถิ่น ผู้รับจิตใจที่ได้ใช้งานทองที่มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์เฉพาะในท้องถิ่น และเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์มิให้สูญหายจากท้องถิ่น

6.2.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้ได้ทำให้นักวิจัยได้สร้างการเรียนรู้สิ่งใหม่และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้นหลายประการ กับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับงานวิจัยเป็นอย่างมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแบ่งออกเป็นเรื่องราวต่างๆได้ดังนี้

6.2.1.1 เรียนรู้และพัฒนาทักษะการทำงานของตัวเอง

การที่ได้มีโอกาสทำงานวิจัยเชิงกระบวนการในการสร้างการเรียนรู้ นำสู่การปฏิบัติจริง สามารถพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยและทีมช่างทอง ได้อย่างดีเยี่ยม ตัวนักวิจัยเอง ได้ค้นพบตัวตนของตัวเอง ถึงศักยภาพที่มีอยู่ของตัวเอง ที่นำมาในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่จากเดิมเป็นคนที่ไม่เก่งนำเสนอไม่เป็น ไม่กล้าที่จะนำเสนอ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น ไม่ชอบเขียน แต่เมื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้มีการปฏิบัติจริงและเกิดการศึกษาเรียนรู้การนำเสนอข้อมูล การจัดกระบวนการเวที การจัดบันทึกข้อมูล และการพิมพ์รายงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนได้จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มขึ้น กล้านำเสนอ กล้าพูด จัดความคิด ได้เป็นระบบมากขึ้น มีความมั่นใจ ไม่ประหม่า และได้นำความรู้ เทคนิคและประสบการณ์จากการทำทองในบรมมหา

พระราชวังที่เป็นความรู้เดิมในระดับปริญญาตรีมาพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล จนได้รับความไว้วางใจจากทีมนักวิจัยช่างทอง

6.2.1.2 การปรับตัว พัฒนาความเป็นผู้นำและทักษะการทำงานร่วมกับชุมชน

ในระยะแรกของการทำวิจัย ช่างทองส่วนใหญ่จะไม่ให้ความสนใจและไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ผู้วิจัยต้องหาวิธีการให้ช่างยอมเปิดใจโดยการเข้าไปทำความรู้จัก ทักทาย ติดต่อพูดคุย สร้างแรงจูงใจ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ในความรู้เรื่องศิลปะการทำทองทั้งรูปแบบและเทคนิคโบราณ บางครั้งการพูดคุยนั้นจะมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันบ้างก็ตาม แต่ความใกล้ชิดระหว่างมิตรภาพจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองแนวคิดที่นำมาพัฒนางานทองได้อย่างประณีตประณีต

6.2.1.3 ฝึกความอดทนและการรับฟังความเห็นจากผู้อื่น

ในการออกแบบลวดลาย การทำความเข้าใจระหว่างความต้องการของผู้บริโภคและความสามารถของกลุ่มช่างทองที่เป็นผู้ผลิต นักวิจัยหลักต้องผสมผสานให้เหมาะสมไม่เกินความสามารถที่จะผลิตได้ ในขณะเดียวกันบางครั้งเกิดมุมมองที่ขัดแย้งก็ต้องรีบแก้ไขโดยทันทีอธิบายถึงหลักเหตุผลเช่น ช่างต้องการผลิตให้ลวดลายของชิ้นงานออกมาในแนวนงานทองสุโขทัย เพราะเห็นว่าจะขายได้ดีกว่างานทองอื่นๆ ซึ่งไปขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย นักวิจัยหลักก็ต้องเป็นผู้ฟังพร้อมอธิบายถึงด้านการสร้างลายใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองอุบลและยังคงต้องอนุรักษ์งานทองอุบลไว้ด้วย เป็นต้น การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการหาอาสาสมัครที่แน่นอน ที่พร้อมก้าวเดินไปกับผู้วิจัย บางทีอาจจะไม่ได้ตรงความต้องการนัก แต่หากมีการทำความเข้าใจกันบ่อยๆเพื่อเปิดรับแนวคิดใหม่ๆ อธิบายภาพให้อาสาสมัครเห็นชัดเจน ว่าประโยชน์นั้นจะเกิดกับชุมชน ไม่ได้เกิดกับตัวผู้วิจัยฝ่ายเดียว ทีมวิจัยก็จะเข้าใจและกลายเป็นทีมที่แข็งแกร่ง เดินหน้าไปกับงานวิจัยจนสุดกระบวนการ

6.2.1.4 รู้ซึ่งถึงคุณค่าของการทำงานร่วมกับชุมชน

สิ่งสำคัญของการทำงานร่วมกับชุมชนก็คือความเชื่อมั่นและความซื่อสัตย์ ในตัวของนักวิจัยหลัก ทีมผู้วิจัยช่างทอง เพราะงานวิจัยนี้ เกี่ยวข้องกับงานทองซึ่งเป็นสิ่งของที่มี รวมทั้งภูมิความรู้ที่ช่างทองในแต่ละรุ่นได้ศึกษาความรู้การทำทอง มาได้อย่างยากลำบากเท่าชั่วอายุของช่างเอง เป็นสมบัติที่ประเมินค่ามิได้ จึงเป็นปกติของช่างที่มีการหวงวิชาความรู้ต่างๆที่ท่านได้สะสมมาชั่วชีวิตของท่าน การที่จะเปิดใจรับในการถ่ายทอดข้อมูลให้กับผู้วิจัยคนนอกซึ่งไม่ใช่ลูกหลานนั้นย่อมลำบาก อีกทั้งในกระบวนการทำงานวิจัยทำให้ต้องทำงานร่วมกันทั้ง การทำการบ้านในการไปช่วยกันคิด ผลิตส่วนประกอบงานทองแต่ละชิ้น โดย แบ่งหน้าที่กันทำ ไม่ใช่ทำใครทำมัน แต่มีการพูดคุย การแสดงความ

คิดเห็นร่วมกัน มีการคิดอย่างเป็นระบบ กระบวนการงานวิจัยได้ส่งผลถึงกระบวนการคิดของผู้วิจัย ในการทำงานอย่างอื่นด้วย

6.2.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัยช่างทอง

6.2.2.1 มีการพัฒนาความรู้และทักษะ

เมื่อกลุ่มช่างทองเปิดใจ ยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมกับนักวิจัยคนนอกที่มีความรู้ในเรื่องงานทองหลวงจึงเกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้เทคนิควิธีการในการทำงานทองที่แตกต่างไปจากเดิมที่เคยทำ ทำให้เกิดมุมมอง และทักษะใหม่ที่ไม่เคยเรียนรู้มาก่อน เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของทีมวิจัยเหมือนครอบครัวเดียวกัน มีความเข้าใจในกระบวนการวิจัยเพื่อชุมชนมากขึ้น และมีวัตถุประสงค์ในทิศทางเดียวกัน คือมุ่งที่จะอนุรักษ์งานทองโบราณ และ พัฒนาเพิ่มทักษะศักยภาพ ของกลุ่มช่างทองโบราณ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักร่วมกัน

6.2.2.2 มีการปรับตัว

เมื่อก่อนทีมงานวิจัยยังไม่ได้ดำเนินการ งานทองเมืองอุบลฯ กำลังลดลงเรื่อยๆ อย่างน่าวิตกเนื่องจากการ กลุ่มลูกค้ามีโอกาสใช้งานเครื่องทองแบบโบราณลดน้อยลง กลุ่มผู้ประกอบการร้านทองก็ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้คล่องแบบในอดีต กลุ่มช่างทองก็ขาดการว่าจ้างจากผู้ประกอบการ ทำให้ช่างทองโบราณในท้องถิ่นได้ถูกกลืนเลื่อนไป ช่างทองแบบโบราณส่วนใหญ่ ได้หันไปประกอบอาชีพอื่น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้มีผู้สืบทอดวิชาช่างทองแบบโบราณมีจำนวนลดลง ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันกลุ่มช่างทอง ได้มีการปรับตัว ภายหลังจากได้ผ่านการจัดเวทีพูดคุยกันหลายครั้งกับกลุ่มคนที่หลากหลาย ทำให้ มองเห็นแนวทางการแก้ปัญหา ทางออกของอาชีพช่างทอง การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ ทำให้กลุ่มช่างทองมองเห็นแนวทางในการสร้างรายได้ โดยการใช้ภูมิปัญญาที่ตนเองมี มาพัฒนาผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ ออกแบบงานทองให้ตรงกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะของกลุ่มช่างได้ก็เนื่องมาจาก กลุ่มช่างทำทองเปิดใจกว้าง ยอมรับเอาข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการคิดวิเคราะห์จนลงตัว กลายเป็นงานทองแบบประยุกต์ที่จะสร้างรายได้ในอนาคตต่อไป

6.2.2.3 ได้เรียนรู้การแก้ปัญหาในการทำงานร่วมกัน

เนื่องจากการพัฒนาออกแบบงานทองร่วมสมัยเป็นรูปแบบ เทคนิคใหม่ที่กลุ่มช่างทองยังขาดความมั่นใจ ไม่กล้าลงมือทำ กลัวชิ้นงานพัง จึงทำให้การผลิตชิ้นงานที่ร่วมกันออกแบบไว้มีความล่าช้าในการทำต้นแบบ นักวิจัยหลักจึงทำแบบสเก็ตและตัวอย่างเทคนิคมาให้ก่อน เพื่อให้กลุ่มช่างทองได้เข้าใจถึง

กระบวนการขึ้นตัวเรือน จึงทำให้กระบวนการผลิตมีความผิดพลาดน้อย แต่ปัญหาใหญ่ที่พบ คือ ปัญหาเรื่องของเวลา เนื่องจากว่า มีช่วงเวลาว่างไม่ตรงกัน การแก้ปัญหานี้ได้คือเรื่องของตารางวางแผน ทำตาราง และการติดต่อประสานงานกันเป็นระยะๆ เพื่อให้แน่ชัดว่าว่างตรงกันเมื่อไหร่ ถึงจะขับเคลื่อนงานวิจัยไปพร้อมๆกัน

6.2.2.4 เกิดการรวมกลุ่มของช่างทำงานทอง

การทำวิจัยในครั้งนี้ได้สร้างตระหนักและเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม เมื่อก่อนที่งานวิจัยยังไม่ได้ดำเนินการ ช่างทำทองในอุบลไม่มีการจับกลุ่มคุยกัน ไม่มีความสามัคคี อยู่แบบตัวใครตัวมัน แต่เมื่อมีการทำการวิจัยเกิดขึ้น ทีมวิจัยได้มีโอกาสพูดคุย ปรึกษาหารือกันมากขึ้น มองเห็นปัญหา สาเหตุต่างๆ ของการทำงานทอง และโอกาสที่จะเพิ่มรายได้ นักวิจัยหลักได้สังเกตเห็น ช่างทองเริ่มจับกลุ่มกันเองโดยที่ไม่มีผู้วิจัยเป็นคนประสาน เหมือนแต่ก่อน จึงคาดหวังว่าต่อไปกลุ่มคนเหล่านี้จะได้ร่วมกันคิด ร่วมกันหาทางออก และแก้ปัญหาร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม ต่อไปในอนาคต

6.3 อภิปรายแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดประวัติความเป็นมาของงานทอง

จากการลงพื้นที่ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก ช่างทำทอง ผู้ประกอบการร้านทอง และปราชญ์เมืองอุบล พบว่า งานทองเมืองอุบลมีความคล้ายคลึงกับ งานวิจัยของ วัฒนะ จูทะวิภาต ซึ่งเป็นเจ้าของงานวิจัยเรื่อง ศิลปหัตถกรรมของช่างทองเมืองเพชร: ความเป็นมาและสภาพปัจจุบัน (2535: บทคัดย่อ) โดยในบทคัดย่อของงานวิจัยเรื่องนี้ได้มีการกล่าวถึง วิธีการสืบทอดภูมิปัญญาในเชิงช่างโดยใช้ระบบเครือญาติ ตลอดจนลักษณะของพื้นที่ในการทำงานของช่างทองนั้นจะเป็นพื้นที่ในส่วนของเจ้าขุนมูลนายและในส่วนของพระมหากษัตริย์เท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลงานทองเมืองอุบลในข้างต้น แต่พบว่ามีความแตกต่างบางประเด็น ในส่วนของการสืบทอดภูมิปัญญาการทำทองเมืองอุบล โดยในพ.ศ.2500กลุ่มช่างทองเมืองอุบล ได้มีการเปลี่ยนแปลงการสืบทอดภูมิปัญญา จากการสืบทอดโดยระบบเครือญาติเพียงอย่างเดียว เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาในเชิงช่าง จากครูสู่ลูกศิษย์ เนื่องจาก ณ เวลานั้นงานทองเมืองอุบลเป็นที่นิยมอย่างมาก แต่ไม่สามารถผลิตผลงานได้ตามความต้องการเนื่องจากช่างที่สามารถทำงานทองได้ในสมัยนั้นมีจำกัดเฉพาะลูกหลานหรือเครือญาติเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้ต้องเปิดรับลูกศิษย์ที่มิได้มีความเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติแต่มีความสนใจในการทำทอง เข้ามาเรียนรู้งานในเชิงช่างเพื่อเป็นกำลังในการผลิตชิ้นงานให้ตรงตามความต้องการ สามารถเร่งผลิตชิ้นงานในปริมาณเพิ่มขึ้นอีกด้วย

แนวคิดภูมิปัญญา

จากการศึกษา ภูมิปัญญาของกลุ่มช่างที่ปรากฏในพุทธอุโบสถและพุทธประติมากรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง **ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2544: บทคัดย่อ)** ภูมิปัญญาที่ปรากฏผ่านผลงานสร้างสรรค์ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากกลวิธีเชิงช่าง และเนื้อหาที่ปรากฏผ่านผลงาน อาทิ การใช้ปูนแบบดั้งเดิมที่ได้จากเปลือกหอย ขางไม้ และหนังสัตว์ เป็นวัสดุหลักของส่วนผสม เป็นที่สังเกตว่ายังมีการใช้กรรมวิธีแบบดั้งเดิม เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาสืบเนื่องต่อไป

หลังจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภูมิปัญญาช่างทองเมืองอุบลจะเห็นได้ว่ามีอยู่ 2 ปัจจัยในการเปลี่ยนแปลง คือปัจจัยที่ 1 คือจากเดิมที่ยังใช้กระบวนการผลิตงานทองโบราณนั้นยากและใช้เวลานานไม่ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค ปัจจัยที่ 2 คือในปัจจุบันนี้วัสดุและอุปกรณ์ ชื่อ หา ได้ค่อนข้างยาก ช่างทองจึงจำเป็นต้องหาซื้อวัสดุและอุปกรณ์ที่สามารถทดแทนกันได้

6.4 ปัญหาและอุปสรรค

จากการดำเนินกิจกรรมในกระบวนการงานวิจัยได้พบปัญหาและอุปสรรคต่างที่ซึ่งต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวควบคู่กันกับการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงต่าง ๆ ดังนี้

6.4.1 ปัญหาและอุปสรรคจากบุคคล

1. การเริ่มเข้าถึงตัวช่าง และการเก็บข้อมูลงานทองโบราณเป็นไปด้วยความยากลำบากผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการสืบหา ข้อมูลและที่อยู่ต้องใช้เวลา
2. นักวิจัยหลักไม่ได้มีความสัมพันธ์กับทีมวิจัยที่เป็นกลุ่มช่างทำทองมาก่อนจึงทำให้ต้องใช้เวลาในการสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิค รูปแบบ วิธีการในการทำงานทองซึ่งแต่ละคนจะมีวิธีการต่างกัน จึงทำให้ต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลและการทำความเข้าใจร่วมกับทีมช่างเป็นเวลานาน
3. การเปิดใจรับของตัวช่าง ผู้วิจัยต้องสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ผู้วิจัย จึงต้องใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ ชื่อสัตย์ และจริงใจ พร้อมทั้งผู้วิจัยต้องแสดงถึงศักยภาพให้ช่างรู้สึกเห็นว่า ผู้วิจัยไม่ได้ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ หรือมาขโมยวิชาความรู้
4. เนื่องจากช่างทองบางคนต้องไปทำไร่นานา ไม่สามารถทำกิจกรรมได้ในวันที่ทีมช่างนัดรวมกลุ่มกัน จึงต้องหาวันที่ช่างทองทุกคนพร้อม ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน จึงทำให้แผนกำหนดการอื่นๆคลาดเคลื่อนตาม

6.4.2 ปัญหาและอุปสรรคจากกระบวนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในส่วนการเก็บข้อมูลและการทดลองปฏิบัติการ แต่เนื่องจากงานทองเป็นศาสตร์เฉพาะกลุ่มที่มีคนจำนวนน้อยที่สามารถทำได้และทองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญจึงทำให้กลุ่มช่างไม่ค่อยเปิดใจที่จะยอมรับคนนอกซึ่งไม่ใช่ลูกหลานให้เข้ามารับรู้วิชาการทำทองที่ตนมี การดำเนินงานจึงเกิดความล่าช้ามากกว่าที่กำหนดไว้

6.5 ข้อเสนอแนะ

6.5.1 ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มช่างทอง

ตลอดระยะเวลาของการทำงานวิจัย ได้มีการพัฒนาทักษะ ความรู้ เทคนิคเชิงช่างต่างๆ จำเป็นที่จะต้องฝึกฝน คิดค้นหาเทคนิค ลวดลายใหม่ๆ เพื่อให้เป็นทางเลือกกับผู้บริโภค และควรมีการพบปะสร้างความเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันและสร้างอำนาจต่อรองกับกลุ่มพ่อค้าคนกลางเช่นร้านจำหน่ายทองรูปพรรณ และผู้บริโภคที่ชอบกดราคาช่าง อย่างไม่เป็นธรรม

6.5.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

สถาบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวงการศิลปวัฒนธรรม และหน่วยงานที่ทำงานด้านพัฒนาฝีมือแรงงาน ควรจะให้ความสำคัญกับการฝึกอบรม การศึกษา จัดการความรู้ การวิจัยถึงวิธีการขั้นตอน เทคนิคในการทำงานทองโบราณแต่ละชนิดไม่ว่าจะเป็น จี๋ สร้อย กำไล ต่างหู แหวน ฯลฯ เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านทองโบราณของจังหวัดอุบลราชธานีได้มีการ สืบทอด และมีการดำเนินการผลิตพัฒนางานทองโบราณไม่ให้สูญหาย และสูญเสียทรัพยากรกลุ่มช่างที่มีค่าพร้อมวิชาการ ความสามารถต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวคนที่ต้องการการจัดการที่เป็นระบบ

ในขณะเดียวกันควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลงานช่างทองเชื้อสายต่างๆ เช่น ลาว เวียดนาม และเขมร ซึ่งแต่ละเชื้อชาติจะมีเทคนิค ลวดลายที่มีความหมาย ที่มาจากศรัทธาความเชื่อที่แตกต่างกัน จะทำให้เกิดการพัฒนา ผสมผสานลวดลายต่างๆนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน เพิ่มมูลค่าให้กับงานทองร่วมสมัยต่อไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในนามคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลอง

สิริราชสมบัติครบ 60 ปี. **ช่างสิบหมู่**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์, 2549

เครื่องประดับ Crystals. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., ม.ป.ป.

เครื่องประดับพระอิสริยยศ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : คณะ, 2551.

ชุมพล เสงี่ยม. **ศิลปะพื้นบ้านกับการดำรงชีวิต**, ใน หนังสือเรียนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิชาเลือก). หน้า 12 - 19. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2532.

ณัฐภัทร จันทวิช. **ศิลปวัฒนธรรมไทยเล่ม 5 ศิลปวัตถุกรุงรัตนโกสินทร์**. จัดพิมพ์เนื่องในโอกาส

สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2525.

ทินกร อัดไพบูลย์. **ดนตรีและศิลปะการแสดง**, ใน **อุบลราชธานี ๒๐๐ ปี**. หน้า 139.

บำเพ็ญ ณ อุบล . **อุบลราชธานี 200 ปี**. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2535.

ปรีชา พิณทอง. **ประวัติเมืองอุบลราชธานี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต, 2530.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ . **เครื่องทองกรุงศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2548 .

วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. **การออกแบบเครื่องประดับสมัย กรุงศรีอยุธยา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : อีแอนด์ไอคิว, 2545.

พิชิต เลี่ยมพิพัฒน์. **เครื่องประดับ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ป.สัมพันธพานิชย์, 2548.

พิชิต เลี่ยมพิพัฒน์. **หุบทอง**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : หจก.มิตรเจริญการพิมพ์, 2537.

วัฒนะ จุฑะวิภาต. **การออกแบบเครื่องประดับ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

วัฒนะ จุฑะวิภาต. **ศิลปหัตถกรรม ช่างทองเมืองเพชรบุรี**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ศูนย์ประสานงานพัฒนาชนบทจังหวัดอุบลราชธานี. **แผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและ**

สิ่งแวดล้อม จังหวัดอุบลราชธานี. สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี 2531, 44 หน้า

อัดสำเนา. (อ้างอิงจากหนังสือ **อุบลราชธานี 200 ปี**)

สมาคมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับ. **การผลิตตัวเรือนเครื่องประดับอัญมณีสาขาวัสดุศาสตร์**.

กรุงเทพฯ : สมาคมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับแห่งประเทศไทย, 2541.

สุภาวี่ ศิรินคราภรณ์ . 6 ทศวรรษครองราชย์. คณาจารย์ประจำคณะมัณฑนศิลป์.กรุงเทพฯ:
กรมศิลปากร, 2549.

สุภัทรดิศ ดิศกุล . ม.จ. ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทยใกล้เคียง. พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพฯ: มติชน.
2549

สุนทร ชูดิษฐานนท์และคณะ. เครื่องทองกรุงศรีอยุธยา...อมตะศิลป์แผ่นดินสยาม. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์, 2543

สำนักวิชา ศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากข้อเท็จจริง ยกระดับสู่
กระบวนการค้นคว้าความเข้มแข็งชุมชน.นครศรีธรรมราช: สำนักวิชาการศิลปะศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2547.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้
และ การสร้างอาชีพ : กรุงเทพฯ . โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
ไทย.2550.

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.
ครั้งที่1.กรุงเทพฯ : สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2547.

อภิสมัย พย์คณาภรณ์, จิรายุทธ วจนะถาวรชัย.เพชรเอกนพรัตนไทย.กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2551.

อาวุธ เงินชูกลิ่นและคณะ.งานช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น.กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชน, 2542.

เอกวิทย์ ณ ถลาง.ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย:
นนทบุรี:โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

อุบลราชธานี : อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2535.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาพการดำเนินการวิจัย

การลงพื้นที่สำรวจงานทองโบราณ

การเตรียมทีมวิจัย

ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย หาดาสาสมัคร และแบ่งหน้าที่กันไปเก็บข้อมูลงานทอง

ออกรายการทีวี ประชาสัมพันธ์สืบหาช่าง และงานทองโบราณในท้องถิ่น

สืบหาข้อมูลประวัติงานทองโบราณในวัง และข้อมูลการออกแบบงานทองโบราณ

เก็บข้อมูลงานทองหลังจากประชาสัมพันธ์

ประชุมช่างทองตรวจสอบข้อมูล

เปิดเวทีเสวนาค้นข้อมูลงานทองโบราณให้แก่ช่างทองฯและบุคคลทั่วไปที่สนใจงานทองฯ

แบ่งหน้าที่กันออกแบบงานทองโบราณ และทดลองการขึ้นตัวเรือน

สำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภค

การทำชิ้นงานจริง

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องภูมิปัญญางานทองโบราณ
ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี
วันที่ 30 กรกฎาคม 2553 นี้
เวลา 15.00-17.00 น.

- ประวัติและความเป็นมางานทองโบราณ
- รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์
ของงานทองโบราณจ.อุบลฯ
- การฟื้นฟูภูมิปัญญางานทองโบราณ
สู่รูปแบบงานทองร่วมสมัย
อย่างมีส่วนร่วม

เสนอ

เวทีเสวนา

สืบสานภูมิปัญญางานทอง

แบบแผนพับประชาสัมพันธ์

แบบสอบถามความพึงพอใจในการฟื้นฟูภูมิปัญญา งานทอโบราณเมืองอุบล

คำชี้แจง ด้วยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ส่งเสริมและมุ่งเน้นให้นักวิจัยได้พัฒนาความรู้คู่กับการพัฒนาท้องถิ่นของคน เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากระบบการวิจัยหรืออีกหนึ่งหนึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการทำวิจัย ผู้วิจัยและคณะได้มีดำเนินการทำวิจัยในหัวข้อ “โครงการ การฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลสู่การพัฒนา
รูปแบบงานทอร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี” เพื่อต้องการทราบความต้องการในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลฯ จึงขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. อายุ

() 18 ปี หรือต่ำกว่า

() 18-27 ปี

() 28-36 ปี

() 37-46 ปี

() 47-56 ปี

() 56 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

() ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ () พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน

() ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว

() เกษตรกร

() รับจ้างทั่วไป/กรรมกร

() นักเรียน/นักศึกษา

() พ่อบ้าน / แม่บ้าน

() ว่างาน/ไม่มีงานทำ

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. การศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น - ตอนปลาย

() อนุปริญญา

() ปริญญาตรี

() ปริญญาโทขึ้นไป

() อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ 4,000 - 6,000 บ. ☐ 6,000 – 8,000 บ.
☐ 8,000 – 10,000 บ. ☐ 10,000 – 15,000 บ.
☐ 15,000 – 20,000 บ. ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

6. ท่านมีความชื่นชอบงานทองโบราณมากน้อยเพียงใด

- ☐ น้อยมาก ☐ มาก
☐ น้อย ☐ มากที่สุด
☐ ปานกลาง

8. หากท่านต้องการซื้อเครื่องประดับทองโบราณท่านสามารถจะซื้อได้ในราคาใด

- ☐ น้อยกว่า 20,000 บาท ☐ 20,000 – 30,000 บาท
☐ 30,000 – 40,000 บาท ☐ 40,000 – 50,000 บาท
☐ มากกว่า 50,000 บาท

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการฟื้นฟูภูมิปัญญางานทอโบราณเมืองอุบลฯสู่การพัฒนารูปแบบงานทอร่วมสมัย
อย่างมีส่วนร่วม

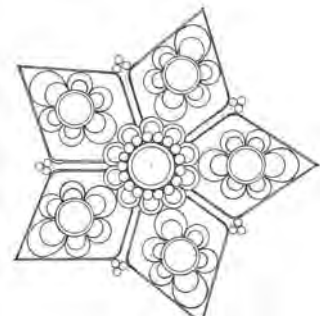
คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามน้ำหนักค่าคะแนน 1 – 5 ให้ตรงกับความคิดเห็น

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด/ หรือไม่มีเลย
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1.	ท่านมีความสนใจในเรื่องงานทอโบราณของ จังหวัดอุบลราชธานี					
2.	ท่านสวมใส่เครื่องประดับงานทอโบราณใน งานหรือพิธีการต่างๆ					
3.	ท่านเคยได้เข้าร่วมงานแสดงโชว์หรือพิธีการที่มี การสวมใส่งานทอโบราณเมืองอุบลฯ					
4.	ท่านทราบประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับงานทอ โบราณเมืองอุบลราชธานี					
5.	ท่านคิดว่างานทอโบราณเมืองอุบลฯควรได้รับ การฟื้นฟูรูปแบบและนำมาใช้สวมใส่ได้พิธีการ ต่างๆ					
6.	ท่านต้องการงานทอโบราณมีรูปแบบที่ สวยงามและมีให้เลือกสวมใส่ได้หลากหลาย					
7.	ท่านคิดว่าควรให้มีการประชาสัมพันธ์งานทอ โบราณและเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายให้มาก ขึ้น					
8.	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรม หรืออบรม การทำทอโบราณเพื่อเป็นการเผยแพร่อีกหนึ่ง ช่องทาง					
9.	ท่านคิดว่าภูมิปัญญางานทอโบราณของจังหวัด อุบลราชธานี ควรได้รับการอนุรักษ์และเผยแพร่ เพื่อเป็นความรู้และวิทยาทานแก่บุคคลรุ่นหลัง					

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการผลิตงานทองโบราณเมืองอุบลราชธานี

คำชี้แจง : ให้ตอบคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบความหมายของระดับความคิดเห็น

แบบที่ 1

 					
รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อยที่สุด)	1 (น้อย)
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย					
1.1 สามารถสวมใส่ได้ในโอกาสต่างๆ					
1.2 ขนาดของเครื่องประดับมีความเหมาะสม					
1.3 ง่ายต่อการบำรุงรักษา/การทำความสะอาด					
1.4 สามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้					
2. ด้านการพัฒนาและการออกแบบ					
2.1 ความสวยงามและความประณีตของรูปทรง					
2.2 มีความคิดสร้างสรรค์					
2.3 มีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ และ อัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี					
3. ด้านการผลิต					
3.1 รูปร่างมีลักษณะคงทนและแข็งแรง					
3.2 งานทองมีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย					
3.3 งานทองควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
4. ด้านการจำหน่าย					
4.1 ราคาต้นทุนในการผลิตมีความเหมาะสมกับราคาขาย					
4.2 ควรมีการรับรองประกันงานทอง					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

แบบที่ 2

					
รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อยที่สุด)	1 (น้อย)
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย					
1.1 สามารถสวมใส่ได้ในโอกาสต่างๆ					
1.2 ขนาดของเครื่องประดับมีความเหมาะสม					
1.3 ง่ายต่อการบำรุงรักษา/การทำความสะอาด					
1.4 สามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้					
2. ด้านการพัฒนาและการออกแบบ					
2.1 ความสวยงามและความประณีตของรูปทรง					
2.2 มีความคิดสร้างสรรค์					
2.3 มีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ และ อัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี					
3. ด้านการผลิต					
3.1 รูปร่างมีลักษณะคงทนและแข็งแรง					
3.2 งานทอมีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย					
3.3 งานทอควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
4. ด้านการจำหน่าย					
4.1 ราคาต้นทุนในการผลิตมีความเหมาะสมกับราคาขาย					
4.2 ควรมีการรับรองประกันงานทอ					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

แบบที่ 3

					
รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อยที่สุด)	1 (น้อย)
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย					
1.1 สามารถสวมใส่ได้ในโอกาสต่างๆ					
1.2 ขนาดของเครื่องประดับมีความเหมาะสม					
1.3 ง่ายต่อการบำรุงรักษา/การทำความสะอาด					
1.4 สามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้					
2. ด้านการพัฒนาและการออกแบบ					
2.1 ความสวยงามและความประณีตของรูปทรง					
2.2 มีความคิดสร้างสรรค์					
2.3 มีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ และ อัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี					
3. ด้านการผลิต					
3.1 รูปร่างมีลักษณะคงทนและแข็งแรง					
3.2 งานทอมีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย					
3.3 งานทอควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
4. ด้านการจำหน่าย					
4.1 ราคาต้นทุนในการผลิตมีความเหมาะสมกับราคาขาย					
4.2 ควรมีการรับรองประกันงานทอ					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

แบบที่ 4

					
รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อยที่สุด)	1 (น้อย)
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย					
1.1 สามารถสวมใส่ได้ในโอกาสต่างๆ					
1.2 ขนาดของเครื่องประดับมีความเหมาะสม					
1.3 ง่ายต่อการบำรุงรักษา/การทำความสะอาด					
1.4 สามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้					
2. ด้านการพัฒนาและการออกแบบ					
2.1 ความสวยงามและความประณีตของรูปทรง					
2.2 มีความคิดสร้างสรรค์					
2.3 มีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ และ อัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี					
3. ด้านการผลิต					
3.1 รูปร่างมีลักษณะคงทนและแข็งแรง					
3.2 งานทอมีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย					
3.3 งานทอควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
4. ด้านการจำหน่าย					
4.1 ราคาต้นทุนในการผลิตมีความเหมาะสมกับราคาขาย					
4.2 ควรมีการรับรองประกันงานทอ					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

แบบที่ 5

					
รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อยที่สุด)	1 (น้อย)
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย					
1.1 สามารถสวมใส่ได้ในโอกาสต่างๆ					
1.2 ขนาดของเครื่องประดับมีความเหมาะสม					
1.3 ง่ายต่อการบำรุงรักษา/การทำความสะอาด					
1.4 สามารถเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ได้					
2. ด้านการพัฒนาและการออกแบบ					
2.1 ความสวยงามและความคิดของรูปทรง					
2.2 มีความคิดสร้างสรรค์					
2.3 มีการเน้นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ และ อัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี					
3. ด้านการผลิต					
3.1 รูปร่างมีลักษณะคงทนและแข็งแรง					
3.2 งานทอมีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย					
3.3 งานทอควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
4. ด้านการจำหน่าย					
4.1 ราคาต้นทุนในการผลิตมีความเหมาะสมกับราคาขาย					
4.2 ควรมีการรับรองประกันงานทอ					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ เจตน์ เหล่าวีระกุล

เกิด วันอังคารที่ 30 มีนาคม 2525 อายุ 29 ปี

ถิ่นกำเนิด จ.นครศรีธรรมราช

ปัจจุบัน 46/1 ซ.สาขากุฎมภ์ 1 ต.ในเมือง อ.เมืองอุบล จ.อุบลราชธานี

ระดับชั้น ปวช. ปวส. กาญจนานิเทศวิทยาลัย ช่างทองหลวง ในพระบรมมหาราชวัง

ระดับปริญญาตรี กาญจนานิเทศวิทยาลัย ช่างทองหลวง

ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

ประสบการณ์ทำงาน

- บริษัทเทคดีไซน์ ศึกษาในเรื่องของกระบวนการผลิตเครื่องประดับในอุตสาหกรรม
- ร้านทองสุภาพร ศึกษาในศิลปะการทำรูปพรรณเครื่องประดับในสุโขทัย
- ชุมชมช่างเครื่องเงินชาวเขา ศึกษาในศิลปะการทำรูปพรรณเครื่องประดับในชนเผ่าเย้า
- บริษัททองทองโกลด์บิซิเนส ตำแหน่ง ออกแบบจิวเวลรี่และทำต้นแบบ
- บริษัท LAMOON CO., LTD. ตำแหน่ง ผู้ช่วยรองผู้จัดการ

ผลงาน

- มีส่วนร่วมในการผลิตที่คั่นหนังสืองานจุลลลล และงานลงถมเมืองนคร ถวายสมเด็จพระเทพฯ ทรงเสด็จนำไปให้บุคคลสำคัญในเมืองจีน

- ได้ร่วมกันออกแบบส่งผลงานในงาน Bangkok Fashion City 2004บริเวณลานกลางแจ้ง Siam Discovery Center Concept เกราะทางวัฒนธรรมกับหญิงไทย

- ทำงานศิลปะนิพนธ์เกี่ยวกับเครื่องเงินชาวเขาแบบดั้งเดิม ถวายสมเด็จพระเทพฯ

- สำนักพิมพ์เดอะเนชั่น ได้มีส่วนร่วมได้จัดทำปกหนังสือทองคำขึ้นถวายสมเด็จพระนางเจ้า

พระบรมราชินีนาถ ในงานหนังสือแห่งชาติ ณ หอประชุมแห่งชาติฯ